

Grzegorz Jacek Brzustowicz
Granowo k. Choszczna

Stargardia
Tom V, 2010

Wyprawa wojenna marszałka książąt pomorskich Wedegona von Wedel w latach 1320-1321 na tle rywalizacji o władzę w Brandenburgii

Część: II

Po śmierci margrabiego brandenburskiego Waldemara (†1319) i ostatniego z rodu Henryka (†1320), doszło do rywalizacji o ziemie brandenburskie. Rywalizacja doprowadziła do otwartej wojny pomiędzy wieloma pretendencjami, w której udział wzięli książęta pomorscy. Starali się oni opanować i podporządkować sobie obszar Nowej Marchii i Marchii Wkrzańskiej. W tym celu w 1320-1321 ruszyła wyprawa wojenna pod dowództwem marszałka książęcego Wedegona von Wedel¹.

III WETERANI WYPRAWY WOJENNEJ MARSZAŁKA KSIĄŻĄT POMORSKICH WEDEGONA VON WEDEL

Do dzisiaj śladem walk w rywalizacji o ziemie brandenburskie jest rozliczenie z kosztów wojennych sporządzone w 1321 roku². Jest to ważne źródło dla historyków wojskowości i genealogów, jak dotąd nie w pełni wykorzystane. Materiał prezentowany w drugiej części artykułu zawiera dalsze ustalenia genealogiczne poszczególnych rycerzy biorących udział w tej wyprawie.

2. Rycerze z armii marszałka pomorskiego Wedegona von Wedla cz. 2. (G-Z)

84. **Gartz**, *Garz*, *Garditz*. **Konrad** (*Conradus de Gardiz*) za udział w walkach w 1321 roku jego koszty wraz z kosztami Mikołaja von Spenniga, wyliczono na

¹ G. J. Brzustowicz, *Wyprawa wojenna marszałka książąt pomorskich Wedegona von Wedla w latach 1320-1321 na tle rywalizacji o władzę w Brandenburgii*, Część 1, „Stargardia”, t. IV, 2004, s. 61-147.

² Autor zwracał uwagę na znaczenie tych dokumentów na marginesie rozprawy G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej od XIII-XVI wieku. Polityka-gospodarka-kultura-genealogia*, Warszawa 2004, s. 178.

wysokość dwanaście i pół grzywien srebra³. Konrad był rycerzem marchijskim lub pomorskim, na co wskazuje prawdopodobnie jego towarzysz broni. Znana jest od 1236 roku rodzina marchijska o nazwisku Gartz⁴. Konrad to zapewne przedstawiciel tego rodu, który przeniósł się na Pomorze. W latach 1236-1243 w otoczeniu księcia szczecińskiego Barnima I wspomniano rycerza Ratimara von Gartiz⁵. Potem w 1322 roku wspomniano o takim nazwisku rycerza rugijskiego Ryszarda⁶. Zamieszkiwali więc na Rugii i zapewne na Pomorzu Przednim. Co może potwierdzać wzmianka z 1326 roku, kiedy przy księciu wołogoskim Wacławie IV wystąpił w Strzałowie giermek Lemmeke *de Garcze*⁷. Wiemy też, że w XIV wieku podobne nazwisko odnotowano w Neu Ruppin⁸, w XV wieku w Prenzlau⁹, a w XVI wieku w Mittenwalde¹⁰. Lemmeke czyli Lambert (*Garcze, Gartz, Garitz, Garden*) znany w latach 1326-1334 był giermkim księcia wołogoskiego¹¹, pochodził zapewne z jakiegoś Gardźca. Znamy taką miejscowość (*Gartz*) na Uznamiu, lecz ta w 1326 roku należała do klasztoru w Dargun¹². Z tego powodu poszukiwanego rycerza łączyłbym z miejscowością *Garditz*, należącą do kapituły kamieńskiej (1314)¹³, wtedy Konrad mógłby być lennikiem biskupa kamieńskiego, ewentualnie pochodził z miasta Gardźca (*Gartz*) nad Odrą.

85. **Gneweke, Gnewikow, Gnewkow, Gnebekow.** Pochodzili z wioski o nazwie Gneweke, położonej koło Neu Ruppin w Marchii Środkowej¹⁴. Za najstarszego przedstawiciela rodu należy chyba uznać Burcharda *de Gnewkow*, wspomnianego 18 stycznia 1251 roku przy margrabiach brandenburskich zakładających miasto Prenzlau¹⁵. Przedstawiciele tej rodziny osiedli w drugiej połowie XIII wieku na Rugii. W 1287 roku Peter Gneweke wraz z Piotrem i Mikołajem synami Wymarsa, zakupił wieś Dönkwitz od Agnieszki żony księcia Wisława II rugijskiego¹⁶. Nie posiadamy bliższych informacji o tej rodzinie w początkach XIV wieku. Rycerz **Gneweke**, który brał udział w walkach w Marchii Wkrzańskej, wspomniany został w oddziale Jana von Arnberg i został wykupiony w 1321 roku z niewoli za sześćdziesiąt grzywien srebra¹⁷. Mógł to być przedstawiciel rycerstwa ziemi stargardzkiej, może

³ *Pommersches Urkundenbuch*, (dalej skrot: PUB), Bd. I-XI, Stettin 1868-Köln 1990; Bd. VI, nr 3560, s. 82; *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, (dalej skrot: CDB), hrsg. v. A. F. Riedel, Berlin 1838-1869, A: I Hauptteil, Bd. I-XXV; B: II Hauptteil, Bd. I-IV; C: III Hauptteil, Bd. I-III, SB: *Supplementband* (dalej skrot: SB), seria B, Bd. I, s. 475.

⁴ CDB, A, XXIV, s. 2.

⁵ PUB, I, nr 328, 415.

⁶ PUB, VI, nr 3611.

⁷ PUB, VII, nr 4191; *Geschichte des Geschlechts v. d. Osten. Urkundenbuch*, (dalej skrot: UBO), hrsg. O. Grotefend, t. I-II, Leipzig 1914-1923, I, nr 394.

⁸ CDB, A, IV, s. 302.

⁹ CDB, A, XIII, s. 343.

¹⁰ CDB, A, XI, s. 250.

¹¹ PUB, VII, nr 4191, 4381, 4389; VIII, nr 5185.

¹² PUB, VII, nr 4201.

¹³ PUB, V, nr 2889.

¹⁴ CDB, A, IV, s. 152, 246, 346, 570; G. Heinrich, *Die Grafen von Arnstein*, s. Köln-Gratz 1961, s. 345. Rodzina o tym nazwisku bliżej znana w Neu Ruppin dopiero w XVI wieku. CDB, A, IV, s. 302.

¹⁵ PUB, I, nr 531; *Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus askanischen Hause*, (dalej skrot: **Regesten**), bearb. H. Krabbo, G. Winter, Bd. I, Leipzig 1910, nr 733.

¹⁶ PUB, III, nr 1795.

¹⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 82; CDB, B, I, s. 474.

z linii rodu von Gühlen, lenników hrabiów z Ruppín, bo do nich w XIV wieku należała miejscowość o nazwie *Gnewikow*¹⁸. W 1375 roku zamieszkiwali we wsi Wulkow w wójtostwie Fretzdorf w Marchii Brandenburskiej. Wówczas lenno posiadał tutaj Klaus Gnewikow (*Gnebeke, Gnibeke*)¹⁹.

86-87. **Greifenberg**, *Griphenberg, Grifenberch, Gripenberch*. W zestawieniu kosztów wyprawy wojennej z 1321 roku wspomniany został **Bertram von Greifenberg** (*Petrus de Griphenberghe*), który otrzymał osiem grzywien srebra²⁰. Pochodził ze znacznego rodu Marchii Wkrzańskiej, zamieszkującego okolice miast Stolpe, Angermünde i opactwa cysterskiego Chorin. Początkowo w XIII wieku rodzina zapisywana była w skróconej formie nazwiska (*Greif, Grifeke*), pochodzącym zapewne od imienia lub herbu. Potem od końca XIII i początków XIV wieku występowali z formą *Greifenberg*²¹. Może posiadali związki z miastem Greifenberg (Gryfice) w Księstwie Zachodniopomorskim, lokowanym w 1262 roku przez książąt pomorskich. W tymże mieście w 1287 roku mieszczaninem był Ditbern *de Wollin*²². A rodzina *de Wollin* we wsi Güntersberg w Marchii Wkrzańskiej w 1321 roku zamieszkiwała obok dworu pana Grifeko (*Gripheconis*)²³, zapewne przedstawiciela wspomnianego rodu von Greifenberg.

Greifenbergowie byli na służbie margrabiów brandenburskich. W 1277 roku zostali wspomniani Jan i Jerzy synowie Alberta²⁴. W 1281 roku Jan von Greifenberg przebywał w otoczeniu margrabiów Konrada I i Ottona IV²⁵. Podczas wojny pomorsko-brandenburskiej z lat 1283-1284 w okolicach Szczecina powstało kilka przyczółków wpływów askańskich. Police wraz z przyległościami dostały się do rąk wasali margrabiów – Jana i Gotfryda von Greiffenbergów. W myśl układu z 1284 roku księżęta pomorscy, którzy stali się panami lennymi Greiffenbergów, musieli zachować ich dobra. Potem znany był Godeko, brat Jana w latach 1284-1305²⁶. Gotfryd zmarł w 1306 roku, ale ich stosunek lenny wobec książąt pomorskich wygasł wcześniej²⁷. W początkach XIV wieku byli zaliczani do współpracowników margrabiego Waldemara²⁸. Rycerze Redeko, Jan i Henning van Greiffenberg (1318) świadkowali na dokumencie margrabiego Waldemara dla joannitów z Sulęcina²⁹. Interesujący nas rycerz **Bertram** był rycerzem pomorskim. Znany jest od 1316 roku, gdy wraz z Grifeke uczestniczył w walkach pod Strzałowem³⁰. 16 kwietnia 1316 roku Bertram wraz z Grifeko von Greiffenbergowie wraz z Henningiem von Blanckenburgiem otrzymali od księcia szczecińskiego

¹⁸ G. A. v. Mülverstedt, *Der abgestorbene Adel der Provinz und Mark Brandenburg*, (dalej skrot: **AAMB**), Nürnberg 1880, s. 36.

¹⁹ *Das Landbuch der Mark Brandenburg von 1375*, (dalej skrót: **J.Schultze, Landbuch**), Berlin 1940 s. 24.

²⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

²¹ CDB, A, XXI, s. 453.

²² PUB, III, nr 1423.

²³ PUB, VI, nr 3561; R. v. Zadow, *Quellenforschung zur Frühgeschichte der Familien von Güntersberg und von Zadow*, Berlin 1983, s. 37-38.

²⁴ Regesten, I, nr 1114.

²⁵ PUB, II, nr 1216.

²⁶ PUB, II, nr 1312; CDB, A, XIII, s. 131, XXIV, s. 8; Regesten, II, nr 1971.

²⁷ D. Wybranowski, *Powstanie i rozwój własności rycerskiej...*, s. 113.

²⁸ H. Spagenberg, *Hof- und Zentralverwaltung Zentralverwaltung der Mark Brandenburg*, Leipzig 1908, s. 74.

²⁹ CDB, A, XIX, s. 129.

³⁰ CDB, A, XI, s. 302.

Otona I będą i służby wozowe we wsi Parnicy koło Gryfina³¹. To dowód, że von Greifenbergowie byli związani z okolicą tego miasta. Potem, jak już wiemy, brał udział w wyprawie Wedegona von Wedla (1320-1321). 3 marca 1322 roku przebywał z księciem szczecińskim Ottonem I pod Czarnowem (*Zornow*)³². Wtedy to książęta pomorscy oblegali i pozbawili zamku Ramlewo ród von Blanckenburg³³. 18 stycznia 1323 roku Bertram znajdował się u boku księcia szczecińskiego Otona I i wołogoskiego Warcisława IV³⁴. 25 sierpnia 1326 na granicy pomiędzy Pырzycami a Lipianami przy margrabim Ludwiku³⁵. Potem wspomniany został do 1330 roku³⁶. W 1334 roku jego brat Busso wspominał go jako zmarłego³⁷. Zatem Bertram von Greifenberg zmarł po 1330, a najpóźniej w 1334 roku³⁸. 18 lutego 1334 roku pleban Chojny Busso w intencji zmarłego swego brata (templariusza) Bertrama przekazał 20 grzywien srebra na fundację ołtarza św. Krzyża³⁹. Busso zmarł po 18 lutego 1334 a przed 2 kwietnia 1335 roku, kiedy to na dworze w Chwarszczanach mistrz joannicki Bortfelde w obecności komtura Rurki Jana von Buka i komtura Henryka z Leśnicy podjął decyzję w celu utrzymania ufundowanego niegdyś przez templariuszy w Chojnie ołtarza św. Katarzyny. Fundatorami byli zmarli już bracia Bertram i Busso von Greiffenberg oraz Henning von Wartemberg, też były templariusz i obecny przy spisaniu dokumentu. Patronat nad ołtarzem przejęli joannicy⁴⁰. 16 lipca 1344 roku Lorenz Grifeke von Greifenberg świadkował w Berlinie w otoczeniu margrabiego Ludwika⁴¹. Wspomnieć jeszcze trzeba, że w tych czasach żyli jeszcze przedstawiciele tej rodziny w zakonach. Gerard (dominikanin?) mnich w Kamieniu Pomorskim (1327)⁴².

W drugiej połowie XIV wieku zamieszkiwali w Marchii Wkrzańskiej. Odnotowano ich licznie w 1375 roku, jak we wsi Valkenworde lenno (2 łany) Reymbolta *de Gryfenberghe*⁴³, *Grifeke de Greifenberg residens in Steynhofel* w Dedelow⁴⁴, w wiosce Claushagen, gdzie obok Ghereke Welsowa wspomniani Bewer i Reinbolt *de Grienberg*⁴⁵, we wsi *Ghollyn* Reinbolt i Bertram, bracia *Grifeke Grifenberg*, a we wsi Witmanstorp bracia Grifeke, Rembolt i Bertram *de Grifenberg*⁴⁶. Wspomniani tutaj Grifeke posiadał jeszcze lenno w Polßen⁴⁷. We wsi Gntersberg lenno mieli trzej bracia wspomniani wyżej, wraz z Janemanem ich stryjem lub kuzynem⁴⁸. W samym oppidum Grifenberg 6 łanów i dwór miał Reymbolt G. ale

³¹ PUB, V, nr 3007.

³² PUB, VI, nr 3581.

³³ E. Rymar, *Itinerarium księcia szczecińskiego Otona I i jego syna Barnima III (1294-1345)*, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 2, 2001, s. 105.

³⁴ PUB, VI, nr 3664; Regesten, II, nr 2940.

³⁵ PUB, VII, nr 4219.

³⁶ CDB, A, XXI, s. 17; B, I, s. 475; II, s. 31, 62.

³⁷ CDB, A, XIX, s. 195.

³⁸ CDB, A, XIX, s. 73.

³⁹ CDB, A, XIX, s. 195.

⁴⁰ PUB, VIII, Nr 5260.

⁴¹ CDB, A, XIX, s. 14.

⁴² PUB, VII, nr 4219, 4546; VIII, nr 5250, 5260.

⁴³ J. Schultze, *Landbuch*, s. 235-236.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 252.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 261.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 275.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 276-277.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 276-277.

i inni, jak Drensov, Scutte, Helmekens⁴⁹, których nazwiska przywodzą rycerzy z wyprawy Wedegona von Wedel. Z innych jeszcze posiadłości von Greifenbergów, udokumentowanych w Marchii Wkrzańskiej w 1375 roku, znajdowały się we wsi Bruchove (7 łanów Henninga)⁵⁰ oraz we wsi Wilmerstorp 26 łanów cały ród Grifenberg⁵¹.

88. **Grünow.** W tej wyprawie **Henryk von Grunow** (*Henrico de Grunow*) wraz z Menzonem Schulten, Konradem Landinem i Janem Perlebergiem ponieśli koszty udziału w wyprawie wojennej w wysokości dwunastu grzywnien srebra⁵². Istniała rodzina brunszwicka *Grone, Gronou, Grunou* znana z dokumentów od XIII wieku⁵³. Istniała także rodzina von Grünau (*Grünaw*) na Śląsku zamieszkująca koło Strzegomia w Grunau (Skarżyce) - linia von Bolzów, zaliczana do najznacniejszych rodów księstwa świdnickiego⁵⁴. W 1369 roku odnotowano w księstwie legnickim Kaspara i Heintze von Grünaw z Koskau. Ponadto można z bardzo podobnymi nazwami wspomnieć nowomarchijskie wioski Granow w ziemi choszczeńskiej, Gronow i Grunow koło Ińska oraz Grano w ziemi lubuskiej koło Gubina i Grunow koło Łagowa, których nazwy czasami zapisywano w dokumentach w zbliżony sposób do nazwiska poszukiwanego przez nas rycerza. Nazwiska towarzyszy broni Henryka von Grunowa, wspomnianych w armii Wedegona von Wedel przemawiają za rodziną osiadłą w Nowej Marchii lub w ziemi wkrzańskiej. Tam są znani von Grunowowie od roku 1282, kiedy to wzmiankowano rycerza Konrada⁵⁵. W 1315 roku zamieszkowali w Strausbergu⁵⁶, w 1344 w Beeskow⁵⁷, a w XV wieku w Suchow koło Bierzwnika w Nowej Marchii⁵⁸. Poszukiwany rycerz Henryk von Grunow pochodził najprawdopodobniej z ziemi wkrzańskiej. Mający tutaj lenno giermek Fryderyk *de Grunowe* wystąpił 2 sierpnia 1303 roku w Rathenow przy margrabim Ottonie IV⁵⁹. Fryderyk z bratem Dytrykiem (wsp. 1328) byli synami Konrada⁶⁰. 23 listopada 1319 roku we wsi Grunow, która znajduje się na wschód od Prenzlau, Henryk *de Sysmerow*, bracia Otto i Konrad, synowie zmarłego rycerza Fryderyka de Grunow, Dytryk syn Konrada de Grunow nadali klasztorowi w Seehausen trzy łany w tej wsi⁶¹. Może wspomniany tutaj Henryk *de Sysmerow* należał do klanu de Grunow i był poszukiwanym przez nas Henrykiem *de Grunow* z 1321 roku. W 1375 roku w Marchii Wkrzańskiej

⁴⁹ Ibidem, s. 276-277.

⁵⁰ Ibidem, s. 278.

⁵¹ Ibidem, s. 279.

⁵² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁵³ E. H. Kneschke, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon im Vereine mit mehreren Historikern herausgegeben*, Leipzig 1860. V, s. 51.

⁵⁴ T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*, Poznań 1996, s. 205.

⁵⁵ CDB, B, I, s. 155.

⁵⁶ CDB, A, XII, s. 68.

⁵⁷ CDB, A, XX, s. 347.

⁵⁸ CDB, A, XIX, s. 492.

⁵⁹ CDB, A, XXII, s. 377.

⁶⁰ CDB, A, XIII, s. 483.

⁶¹ E. Rymar, *Kopia zbioru Wippela w Gorzowie*, (dalej skrot: **Wippel**), „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny”(dalej: NRHA) nr 4, A 22. Posiadłości klasztoru Seehausen w tej wsi potwierdzone 1 września 1332 roku przez książąt szczecińskich. PUB, VIII, nr 4984.

wspomniani zostali: we wsi *Blyngow* Otto Grunow⁶². Ten sam zapewne Otto Grunow 2 łany posiadał w *Krempsov*, gdzie 4 łany z dworem posiadał *Insleve* Grunow, a także w *Nyenvlet* kolejne 4 łany i dwór, gdzie lenno o wielkości 9 łanów miał Henning Grunow ze swymi kuzynami lub stryjami⁶³. Wówczas nadal główna siedziba rodu – wieś Grunow, była w posiadaniu rodu⁶⁴.

89. **Hagen.** Rodzina marchijsko-pomorska. **Henning von Hagen** (*Henningus de Haghen*) wraz z Horkerem otrzymali w 1321 roku zwrot kosztów wojennych na sumę jedenastu grzywien srebra⁶⁵. Interesujący nas rycerz pierwszy raz wystąpił w dokumentach 19 kwietnia 1313 roku, kiedy otrzymał od Betekina, Jana i Henninga von Wedłów z Korytowa potwierdzenie praw do Boguszyn (*Gotberg, Gotberghe*) położonych na ziemi pełczyckiej, z patronatem kościelnym, 40 łanami, czynszem, 30 szylingami z karczmy i 340 kur⁶⁶, do tego 10 łanów w Sławęcinie (*Schlagentin*) i 28 łanów w Krzęcinie (*Kranzin*) na ziemi choszczeńskiej⁶⁷. Owo potwierdzenie lenn, mogło zostać wystawione w związku z wcześniejszą służbą wojskową. Przypuszczam, że Henning mógł brać udział w walkach oddziałów margrabiego Waldemara pod Warnemünde, gdzie Marchijczycy wsparli wojska króla duńskiego Eryka. Zatem ród von Hagenów posiadał najpóźniej w 1313 roku lenna na obszarze pogranicza Nowej Marchii (ziemia choszczeńska) i Księstwa Pomorskiego (ziemia pełczycka). Henning w 1315 roku uczestniczył w Lubieniewie koło Recza, w umowie zawartej pomiędzy cysterkami a radą miasta Pełczyc⁶⁸.

24 czerwca 1318 roku Henning *miles de Indagine*, świadkował w Choszcznie na dokumencie wystawianym przez trzech braci von Wedel z Korytowa dla mieszczanina choszczeńskiego Roggowa⁶⁹. W tymże roku utracił Boguszyny, ponieważ von Wedlowie przekazali wieś w zastaw mieszczanom stargardzkim⁷⁰. Zapewne rekompensatą dla Henninga było kolejne nadanie z 26 lutego 1319 roku, kiedy margrabia Waldemar potwierdził decyzję von Wedłów korytowskich, o przekazaniu temu rycerzowi praw do lenna w Raduniu z 66 łanami, patronatem i pożytkami w granicach, jakie oni posiadali tam wcześniej. Do tego, w zamian za dalszą służbę wojskową, we wsi Krzęcin potwierdzono von Hagenowi 31 łanów, które tutaj posiadał także z woli von Wedłów⁷¹. Określenie *za wierną służbę wojskową*, może ponownie wskazywać o jakimś wyrównywaniu strat Henningowi, poniesionych podczas wojny. Może uczestniczył w walkach w Meklemburgii w 1316 roku. W latach 1319-1321 bracia Henning i Henryk von Hagenowie należeli do

⁶² J.Schultze, *Landbuch*, s. 224.

⁶³ Ibidem, s. 231, 232-233.

⁶⁴ Ibidem, s. 282-283. Tutaj zapewne błędny zapis nazwiska *Brunow* zamiast *Grunow*.

⁶⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁶⁶ PUB, VI, nr 4106.

⁶⁷ *Repertorium der in Kgl. Staatsarchive zu Königsberg in Preussen befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark*, (dalej skrót: **Rep.**), bearb. E. Joachim, hrsg. P. v. Niessen, „*Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark*” 3, Landsberg 1895, nr 7.

⁶⁸ CDB, A, XVIII, s.74.

⁶⁹ Rep., nr 10.

⁷⁰ PUB, V, nr 408, s. 32.

⁷¹ CDB, A, XVIII, s. 103.

stronników wspierających Wacława IV walczącego o Nową Marchię⁷².

Już w dniu 28 lipca 1319 roku w Suchaniu, w otoczeniu księcia Ottona I szczecińskiego, został wspomniany Henryk von Hagen⁷³. Obaj bracia razem z księciem szczecińskim Ottonem I przebywali w dniu 28 czerwca 1320 roku w klasztorze cysterskim w Bierzwniku⁷⁴. Potem 23 sierpnia 1320 roku Henryk znajdował się w otoczeniu Ottona I, Wacława IV i Barnima III, ale jako lennik księcia szczecińskiego⁷⁵. 15 czerwca 1321 roku Henryk przebywał wraz z księciem szczecińskim w Pełczycach⁷⁶. W armii Wedegona von Wedel służył Henning i rozliczono go w 1321 roku⁷⁷. Już po zakończeniu wyprawy, 29 września 1321 roku, von Wedlowie z Korytowa potwierdzili prawa Henninga do wioski Raduń, czego świadkami byli między innymi rycerz Henryk von Hagen i giermek Ludwik von Hagen⁷⁸. W tym samym roku w posiadaniu Henninga i Henryka von Hagenów odnotowano lenno w Laskowie koło Barlinka⁷⁹. To ostatnie wzmianki o Henningu. Zmarł po 29 września 1321 lub w pierwszej połowie 1322 roku, ponieważ potem lennami dysponował jego brat Henryk. Zapewne ze względu na śmierć Henninga, brat Henryk (Hentzekin) 4 czerwca 1322 roku sprzedał opatowi bierzwnickiemu 21 łanów we wsi Laskowo wraz z karczmą i prawami, jakie posiadał tutaj wraz z żoną Gertrudą⁸⁰. Wydaje się, że objęcie przewodnictwa w rodzinie przez brata Henryka w 1322 roku, związane było ze zgonem Henninga. 13 maja 1337 roku Hantzekin von Hagen z Krzęcina świadcował na dokumencie Ottona von Hagen (z Radunia)⁸¹. Landbuch z 1337 roku nie wymienił lenn von Hagenów w Sławęcinie, Krzęcinie i Raduniu. Ale dowiadujemy się, że posiadali jeszcze 10 łanów w Żeńsku (*Schönfeld*)⁸².

90. **Hamer, Malleus.** W wyprawie wojennej do ziemi wkrzańskiej brał udział **Szymon Hamer** (*Symon Hamer*), który wraz z Godekinem Klempenowem poniósł koszty w wysokości siedmiu grzywnien srebra⁸³. Rycerz ten nie pochodził z Hammer, wsi położonej koło Lubniewic, bo ta znana dopiero od początków XVI wieku. Nie był chyba związany z marchijską wsią Hammer koło Liebenwalde⁸⁴, czy koło Eberswalde. Mógł pochodzić z pomorskiej wioski Babigoszcz (*Hammer*) położonej pomiędzy Goleniowem a Kamieniem, należącej później do von Köllerów. Ta jednak znana od 1595 r. Znamy o tym nazwisku rajcę szczecińskiego Mikołaja (1302) i marchijczyka

⁷² A. Czacharowski, *Společne i polityczne síly w walce o Nową Marchię w latach 1319-1373*, Toruń 1968, s. 38.

⁷³ Rep., nr 13.

⁷⁴ CDB, A, XIX, s. 458.

⁷⁵ PUB, V, nr 3398.

⁷⁶ PUB, VI, nr 3512.

⁷⁷ PUB, VI, nr 3560.

⁷⁸ Rep., nr 17.

⁷⁹ *Stammtafeln des uradligen Geschlechts von Hagen aus der Naumark und Pommern*, bearb. H. S. v. Hagen, Deutsch Krone 1933, Tablica I.

⁸⁰ CDB, A, XIX, s. 458.

⁸¹ Rep., nr 21.

⁸² L. Gollmert, *Das Neumärkische Landbuch Markgraf Ludwig's des Aelteren vom Jahre 1337*, (dalej skrót: **NLb**), Berlin 1862, s.24, 25; G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 289-292.

⁸³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁴ O. Liebchen, *Die Geschichte des Dorfes Hammer*, „*Kreiskalendar Nieder-Barnim*”, 18, R. 1931, s. 74-78.

Wiprechta (1313)⁸⁵. W Strzałowie w 1319 roku zamieszkiwali *Richardus de Hamme* i *Albrecht Hamer*⁸⁶. Potem w ziemi bardzkiej we wsi Velgast 10 lutego 1335 roku Arnold Hammer ze swoją siostrą, wdową po Detlevie Klentze, nadał szpitalowi św. Ducha w Lubece ich część wsi⁸⁷. Najprawdopodobniej więc Szymon Hammer (1321) był rycerzem pomorskim, może bratem mieszkającego w Strzałowie Ryszarda czy Albrechta (1319), a ojcem wspomnianych tutaj Arnolda i anonimowej siostry. Rodzina von Hamme znana od XIII wieku była lennikami hrabiów na Lauenburgu. Brak jednak wśród znanych na przełomie XIII/XIV wieku przedstawicieli tego rodu o imieniu Szymon⁸⁸. Mało prawdopodobne, aby poszukiwany rycerz pochodził z nowomarchijskiego Hammer w ziemi strzeleckiej⁸⁹.

91. **Hasselow, Haßlow.** W wyprawie Wedegona von Wedel brał udział **Ludwik** (*Lodewicus de Haselow*), któremu za wypełnioną służbę wojskową w 1321 roku, przyznano wraz z von Blockiem i Pawłem von Billerbeckiem jedenaście i pół grzywien srebra⁹⁰. Najpewniej od końca XIII wieku von Hasselowowie zamieszkiwali pogranicze nowomarchijskich ziem choszczeńskiej i strzeleckiej⁹¹. Ich lenna znajdowały się w wioskach *Mewesdorf* i Rakowo. Ludwik był synem Hassona von Hasselow, który w 1297 roku otrzymał od margrabiów Ottona IV ze Strzałą i od Konrada wieś *Mewesdorf* z całością dóbr, fundowaną tam parafią i z pobliskim jeziorem Kosino⁹². Gdy władcy zmienili zdanie i 7 grudnia 1297 roku nadali 64 łany we wsi *Mewesdorf* klasztorowi cysterskiemu w Bierzwniku za 80 grzywien⁹³, wybuchł konflikt pomiędzy klasztorem a rycerstwem. W dniu 15 sierpnia 1310 roku rycerz Hasso *de Haselowe* w imieniu własnym i swych sukcesorów przekazał na ręce opata z Bierzwnika jaz młyński *Stowinge*, Kosino i Starzyckie, przylegające do granic jego pól, z młynem pomiędzy jego Jeziorem Bukowym a wspomnianymi jeziorami⁹⁴. Hasson von Hasselowe zmarł najpewniej przed 1321 rokiem, gdy w dokumentach występuje jedynie jego syn Ludwik. Ten walczył w oddziale Wedegona von Wedel w ziemi wkrzańskiej⁹⁵, a 29 września 1321 roku wraz z innymi rycerzami z ziemi choszczeńskiej, przebywał u Wedłów w Korytowiu⁹⁶. Ludwik musiał być wówczas w młodym wieku, bo wymieniono go wśród świadków na końcu listy. Kolejna wzmianka o nim pochodzi z kilkunastu lat później. 25 listopada 1333 roku przekazał opatowi Stefanowi z Bierzwnika prawa do posiadanego obszaru w pobliżu wsi

⁸⁵ CDB, SB, s. 223. *Jan Hamer* wzmiankowany w 1373 r. lub *Peter Hammer*, wzmiankowany w 1396 roku. UBO, I, nr 849; CDB, A, VIII, s. 375.

⁸⁶ R. Ebeling, *Das älteste Stralsunder Bürgerbuch 1319-1348*, „Veröffentlichungen der Historischen Kommission für Pommern”, Bd. I, H. 2, Stettin 1926, s. 17, 18.

⁸⁷ PUB, VIII, nr 5248.

⁸⁸ Archiwum Państwowe w Szczecinie, „Rękopisy i spuścizny”, nr 68: W. Biereye, *Das Geschlecht der Ritter von Hamme bis zum Jahre 1375*, s. 324-55.

⁸⁹ W 1828 roku wieś von Ostenów. C. v. Eickstedt, *Beiträge zu einem neueren Landbuch der Marken Brandenburg*, (dalej skrót **EickstedtLb**), Magdeburg 1840, s. 512.

⁹⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹¹ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 292-294.

⁹² CDB, A, XIX, s. 459.

⁹³ CDB, A, XIX, s. 446.

⁹⁴ CDB, A, XIX, s. 451.

⁹⁵ PUB, VI, nr 3560.

⁹⁶ *Urkundenbuch zur Geschichte des Schlossgessenen Geschlecht der Grafen u. Herren v. Wedel*, (dalej skrót: **UBW**), bearb. u. hrsg. v. H. F. P. v. Wedel, Bd II, cz. 1, Leipzig 1891, s. 100; Rep., nr 17.

Mewesdorf i jeziora Kosino, tuż przy wspomnianej wiosce. W swoim dokumencie Ludwik zwraca uwagę na posiadłości, które jego ród utracił na rzecz mnichów, ale poprzez pisemną umowę pragnie zakończyć konflikt, zwłaszcza, iż jak sam przyznawał, dochodził wcześniej swych praw gwałtem i uciskaniem wspomnianej wioski⁹⁷. Potem w 1337 roku dowiadujemy się o posiadaniu przez Ludwika lenna rycerskiego w Rakowie⁹⁸. Potem 3 maja 1344 roku przebywał w Choszcznie, gdzie świadkował na umowie giermka Ottona von Hagen z Radunia z mieszczaninem z Choszczna⁹⁹.

Własność von Haselowów w Rakowie została podporządkowana klasztorowi w Bierzwniku wołą margrabiego Ludwika, który 30 września 1354 roku przekazał cystersom prawa do kilku wiosek, w tym i do całego Rakowa¹⁰⁰. 12 marca 1355 roku Ludwik von Hasselow świadkował umowie cystersów z von Rowederem z Rakowa¹⁰¹. Rok później, 11 listopada 1356 roku, przejął w imieniu własnym i swych spadkobierców pobór bedy z 16 łanów we wsi Rakowo jako lenno klasztoru bierzwnickiego¹⁰².

24 października 1362 roku przebywał w Bierzwniku. Wziął wówczas udział w umowie konwentu bierzwnickiego z Mikołajem z *Wildenow*. Ludwika zapisano jako pierwszego z grona siedmiu świadkujących rycerzy, zaraz po duchownym Mikołaju, plebanie z Pławna¹⁰³. Pozycja Ludwika w gronie świadków na tym dokumencie, może potwierdzać jego starszy wiek. Miał wówczas najprawdopodobniej ponad 60 lat. Jest to ostatnia wzmianka o tym rycerzu, którego nazywano zapewne *Starszym*, skoro jego syna o tym samym imieniu określano *Młodszym*. Ludwik I von Hasselow zmarł po 24 października 1362 r. i przed 30 stycznia 1364 r., gdy w dokumentach ród był reprezentowany przez jego syna. Prawdopodobnie Hasselowowie byli gałęzią Wedłów¹⁰⁴, skoro miejscowość o podobnej nazwie jak nazwisko tych rycerzy, odnajdujemy koło miejscowości Wedel pod Hamburgiem, skąd przybyli Wedlowie. Ponadto wśród Hasselowów z Rakowa spotykamy jedynie imiona charakterystyczne dla Wedłów.

92. **Helpte, Helpede.** Rycerz **Hanko von Helpte** (*Hanco de Helpte*) występuje w kosztach wyprawy Wedegona von Wedel wyliczonych w 1321 roku na sumę pięciu grzywien srebra¹⁰⁵. Wieś Helpte znajduje się w Meklemburgii w kraju stargardzkim, w której jeszcze w 1381 roku lenno należało do Mikołaja von Helpte¹⁰⁶. Niegdyś łączono tych rycerzy z nowomarchijską wioską Chełpa (*Helpe*) koło Choszczna¹⁰⁷. Ale

⁹⁷ CDB, A, XIX, s. 459.

⁹⁸ NLb, s. 25.

⁹⁹ Rep., nr 25.

¹⁰⁰ CDB, A, XIX, s. 462.

¹⁰¹ CDB, A, XIX, s. 463.

¹⁰² CDB, A, XIX, s. 463.

¹⁰³ CDB, A, XIX, s. 470.

¹⁰⁴ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 293.

¹⁰⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 476.

¹⁰⁶ CDB, A, XIII, s. 36.

¹⁰⁷ P. v. Niessen, *Geschichte der Neumark im Zeitalter ihrer Entstehung und Besiedlung. (Von den ältesten Zeiten bis zum Aussterben der Askanier)*, (dalej skrót: **GdN**) „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark”, Landsberg 1905, s. 205, W. Schumacher, *Wanderungen und Streifzüge durch den Kreis Arnswalde*, Arnswalde 1937, s. 198.

obecnie odrzucana jest możliwość zamieszkiwania przez nich w Nowej Marchii¹⁰⁸. Na Pomorzu pojawiali się okazynie¹⁰⁹. Najstarszym znanym przedstawicielem rodu jest wspomniany w 1205 roku Lambert¹¹⁰. Przedstawiciele tej rodziny opowiedzieli się w wojnie po 1319 roku za księciem meklemburskim. W dniu 17 stycznia 1322 roku w Stargardzie meklemburskim przy Henryku II meklemburskim pojawili się Bodo i Mikołaj von Helpte¹¹¹. Bodo rycerz meklemburski znany jeszcze w 1327 roku¹¹². W 1325 roku przy tym samym władcy meklemburskim wspomniani Henning, Heyno i Mikołaj von Helpede¹¹³, a w 1329 roku giermek Herman¹¹⁴. Rycerz Bodo (1335) i Klaus (1335) w otoczeniu księcia meklemburskiego Albrechta II¹¹⁵. Interesujący nas Hanko, czyli Jan von Helpte był najpewniej rycerzem ziemi stargardzkiej.

93. **Hersleben** vel **Hertzlow**. Rycerstwo marchijskie¹¹⁶, na co wskazują też towarzysze broni tego rycerza. **Godeke von Hersleben** (*Godeke de Herzlaw*) w 1321 roku wraz z Schackiem i Melentinami otrzymał za służbę wojskową w armii Wedegona von Wedel wynagrodzenie dwudziestu dwóch grzywnien srebra¹¹⁷.

Rodzina pochodziła z Halberstadt¹¹⁸. W XII wieku w okolicy Halberstadt istniał zamek Hersleben, a potem wieś koło Boitzenburga¹¹⁹. Przybyli na Pomorze wraz z Wedlami, poprzez Marchię Wkrzańską, może nawet była to linia Wedłów, na co wskazują związki onomastyczne nowomarchijskich von Herslebenów z Wedlami (imiona Hartmann, Hasso, Ludekin i Godekin)¹²⁰. Zapewne w XIII wieku osiedlili się na pograniczu nowomarchijskich ziem strzeleckiej i choszczeńskiej. W 1303 roku Hasso von Hersleben był świadkiem lokacji przez margrabiów miasta Wałcza (*Deutsch Krone*)¹²¹. Rycerz *Godekin dictus de Hersleue* pośredniczył w 1306 roku w umowie pomiędzy klasztorami cysterskimi w Reczu (*Reetz*) i Bierzwniku (*Marienwalde*)¹²². Nie wiemy, czy chodzi o tę samą osobę którą poszukujemy. Gdyby Godekin z 1306 i z 1321 roku był tą samą osobą, to mógł sobie liczyć około 35-40 lat. Co jest możliwe. W 1337 roku rodzina von Hersleben została wspomniana

¹⁰⁸ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 295.

¹⁰⁹ W 1320 roku Helpte bez podanego imienia był prepozytem w Kolbaczu. PUB, V, nr 3423. W 1361 roku komturem Suchania był Henning von Helpte. Archiwum Państwowe w Szczecinie, dawna sygnatura: Rep.1/37, nr 36. W 1376 roku w Wologoszczy przy książętach Warcisławie VI i Bogusławie VI świadkował giermek Albrecht von Helpte. *Regestenbuch der Urkundensammlung der Stadt Stettin 1243-1856*, Szczecin 1996, s. 96-97, nr 142, 143.

¹¹⁰ CDB, A, VI, s. 450.

¹¹¹ *Mecklenburgisches Urkundenbuch*, (dalej skrót: **MUB**), hrsg. von G. P. Lisch, Bd. VI, Schwerin 1863-1873, nr 4324.

¹¹² MUB, VII, nr 4864.

¹¹³ D. Ganzer, *Geschichte der Familie von Dewitz*, (dalej skrót: **Gantzer**), Bd. I, Berlin 1912, nr 69.

¹¹⁴ MUB, VIII, nr 5021.

¹¹⁵ PUB, VIII, nr 5275.

¹¹⁶ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 295-296; Idem, *Imiona rycerstwa Ziemi Choszczeńskiej*, cz. II, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 4, R. 2005, s. 89.

¹¹⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹¹⁸ H. v. Wedel, *Geschichte des Schlossgesessenen Geschlechts der Grafen und Herren von Wedel 1212-1402*, (dalej skrót: **WedelG**) Leipzig 1894, s. 48; C. Treu, *Geschichte der Stadt Friedeberg in der Neumark und des Lanades Friedeberg*, Friedeberg Neumark 1909, s. 22.

¹¹⁹ GdN, s. 284, 285; C. Treu, *Geschichte der Stadt Friedeberg in der Neumark und des Landes Friedeberg*, Friedeberg 1909, s. 22.

¹²⁰ G. J. Brzustowicz, *Imiona rycerstwa...*, op. cit., s. 89.

¹²¹ CDB, A, I, s. 248-250.

¹²² CDB, A, XIX, s. 449.

w Ogardach (*Wugarten*), w Lipich Górach (*Mansfelde*)¹²³, a w 1341 roku wieś Lipie Góry należała do braci Ludera, Ekharda i Mikołaja, natomiast lenno w Pielicach posiadali bracia Ekhard i Nortmann (*Hartmann?=Hasso*)¹²⁴. W ziemi strzeleckiej w Nowej Marchii znani do XV wieku.

94-95. **Hinicstorp**. W wyprawie wojennej Wedegona von Wedel uczestniczyli lekkozbrojni **Henryk von Hinrickstorp** (*Hinrik Hinrikestorp*) i **Dytryk von Hinrickstorp** (*Thidericum de Hinrickestorp*). Ten drugi dostał się do niewoli i w 1321 roku określono okup za niego w wysokości dwudziestu grzywien srebra¹²⁵. Był strzelcem, który stracił w walkach konia wartego dziesięć grzywien srebra¹²⁶. Według jednych pochodził z wioski Heinersdorf koło Gorzowa¹²⁷, według innych był lennikiem Wedłów z ziemi świdwińskiej¹²⁸. Pierwsza hipoteza jest oparta na podobnej do nazwiska nazwie podgorzowskiej wsi Chwałęcice (*Heinersdorf*). Druga, na informacji z 1337 roku wspominającej we wsi *Panzerin* w ziemi świdwińskiej, ośmiołanowe lenno *Hinrickstora*¹²⁹. Skoro przed Henrykiem wspomniano w rozliczeniu z 1321 roku Blumberga, to najprawdopodobniej tychże lekkozbrojnych powinniśmy wiązać z podgorzowskimi Chwałęcicami. To najpewniej w tej wiosce (*in villa Heinricksdorff*) 22 stycznia 1313 roku zatrzymał się margrabia Waldemar i wystawił dokument dla klasztoru bierzwnickiego w Nowej Marchii¹³⁰. Potomkiem Henryka lub Dytryka mógł być wspomniany 24 czerwca 1375 roku *Heyne Hynrikkstorp* lennik Hansa von Wedel ze Świdwina¹³¹. Ten sam *Beteke de Heynrichstorff* ze swymi braćmi posiadał w 1375 roku we wsi Sconevelde w Marchii Wkrzańskiej 10 łanów¹³².

96. **Holtzbüttel**, *Holtebotel*. Najprawdopodobniej przybyli na wschód z Dolnej Saksonii z miejscowości Holtebüttel, położonej na wschód od Bremy. Były to okolice, z którymi związani byli von der Ostenowie, którzy w XIII wieku pociągnęli na wschód przez Meklemburgię, Rugię i Pomorze do Nowej Marchii. Być może wraz z nimi ruszyli na wschód Holtebüttelewie. **Ekhard** (*Eghardo Holtebotele*) poniósł koszty udziału w wyprawie wojennej w latach 1320-1321 w wysokości dwunastu grzywien¹³³. To właściwie pierwsza wzmianka o tej nowomarchijskiej rodzinie, która bliżej jest znana w okolicach Gorzowa w latach 1325-1337. W 1325 roku z powodu umowy margrabiego z cystersami mironickimi lenno Holtebotela miało być przeniesione do Renic koło Myśliborza. Holtebotel miał obowiązek wystawienia pancernego jeźdźca (*Servitium unius Dextrarij in Bonis suis*) we wsi Renice (tutaj *Benz* zamiast *Renitz*) i w Wieprzycach (*Wepritz*)¹³⁴. Nie wiemy czy wspomniany

¹²³ NLb, s. 23.

¹²⁴ CDB, A, XVIII, s. 289.

¹²⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

¹²⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

¹²⁷ R. Eckert, *Geschichte von Landsberg an der Warthe*, T. II, Landsberg 1890, s. 7.

¹²⁸ WedelG, s. 92.

¹²⁹ NLb., s. 26.

¹³⁰ CDB, A, XIX, s. 452.

¹³¹ WedelG, s. 110.

¹³² J.Schultze, *Landbuch*, s. 233.

¹³³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹³⁴ CDB, A, XXIV, s. 13.

w 1325 roku Holtzbüttel to Ekhard, czy Herman, znany później, do 1336 roku mający dochody w Karsku (*Kartzig*)¹³⁵. Erhard lub Herman w 1337 roku, wspomniany jedynie jako *Holtzbuttel*, *Holtzbutel*, nadal trzymał dziesięć łanów w Renicach oraz część czterołanowego lenna w Nowogródku (*Neuenburg*) w ziemi myśliborskiej¹³⁶. Zamieszkiwali w Marchii Wkrzańskiej jeszcze w drugiej połowie XIV wieku. W 1375 roku we wsi *Scapow lenno* w wielkości 15,5 łana miał *Vicke Holtebothel*¹³⁷.

97. **Horker**. Rodzina zamieszkiwała w Nowej Marchii na ziemi gorzowskiej zapewne już w czasach askańskich, ale znana jest dopiero od 1319 roku, kiedy ich lenno w Wawrowie koło Gorzowa było podzielone pomiędzy dwie linie rodu¹³⁸. Ponieważ poszukiwany przez nas rycerz został wspomniany w rozliczeniu wyprawy Wedegona von Wedel bezimienne, to mamy trudności z jego identyfikacją. Został wówczas wspomniany **Horker** (*Horker*) wraz z Henningiem von Hagenem i razem otrzymali zwrot kosztów wojennych na sumę jedenastu grzywien srebra¹³⁹. Natomiast najprawdopodobniej jedną linię z Wawrowa reprezentowali: rycerz Otto oraz giermkowie Bartłomiej i Gerard, którzy 26 października 1319 roku otrzymali za 80 grzywien od Wacława IV wołoskiego i „Vormund des Markgrafen Heinrich” sądownictwo wyższe i patronat nad kościołem parafialnym w Wawrowie¹⁴⁰. To jedyna wzmianka o tych rycerzach. Poza nimi do drugiej linii zaliczali się wzmiankowani w 1321 roku bracia Henning i Willeko (Wilhelm), którzy układali się z cystersami kołbackimi o jedenaście łanów w Santocku oraz posiadali także lenno w Chróściku¹⁴¹. Obaj bracia byli jeszcze wzmiankowani w 1333, 1334 i 1337 roku w Wawrowie (wtedy *Lorentzdorf*)¹⁴². Zapewne jeden z tych pięciu Horkerów brał udział w wyprawie Wedla, ale który to był to chyba trudno ustalić. Wilekin zmarł w 1359 roku¹⁴³. Wcześniej, 5 lutego 1359 roku Wilekin Horker za zgodą swej żony Katarzyny i syna sprzedał swe lenno w Wawrowie¹⁴⁴, a kuzyn Otton 19 października 1359 roku¹⁴⁵.

98. **Howe**, *Hüven*, *de Curia*, *Hof*, *Hove*. Rycerz **Otto Hüven** (*Otoni Huven*) wraz z Domasławem i Henrykiem von Snatowami za udział w walkach armii Wedegona von Wedel otrzymał wynagrodzenie w wysokości szesnastu i pół grzywien, a za

¹³⁵ CDB, A, XVIII, s. 452, XXIV, s. 13.

¹³⁶ NLb, s. 19, 20. Rodzina zamieszkiwała też w 1330 roku na Pomorzu w ziemi stargardzkiej. PUB, VII, nr 4811.

¹³⁷ J.Schultze, *Landbuch*, s. 255-256.

¹³⁸ E. Rymar, *Początki Horkerów – rodu rycerskiego ziemi gorzowskiej i myśliborskiej (XIV-XV w.)*, „NRHA”, 5, 1998, s. 307, 310.

¹³⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

¹⁴⁰ PUB, V, nr 3300; D. Markgraf, *Register über 90 bisher ungedruckte Urkunden, die Geschichte der Stadt Neu-Landsberg a. d. W. betreffend* (dalej skrót: **Markgraf, Register**), „3 Jahresbericht d. Hist. Statist. Vereins zu Frankfurt a. O.“, nr 3, 1863.

¹⁴¹ PUB, VI, nr 3560.

¹⁴² R. Eckert, II, s. 57; *Regesta Historiae Neomarchicae* (dalej: **ReHN**), K. Kletke, Bd. I Abteilung, „Märkische Forschungen”, Bd. X, Berlin 1867, I, s. 118; NLb, s. 21; Markgraf, *Register über 90 bisher ungedruckte Urkunden, die Geschichte der Stadt Landsberg a. d. Warthe betreffend*, [w:] „3 Jahresbericht d. Historische-Statistischen Vereins zu Frankfurt a. O.“, nr 6, 1863.

¹⁴³ Markgraf, *Register...*, op. cit., nr 11, 12, 14; E. Rymar, *Początki Horkerów...*, op. cit., s. 310.

¹⁴⁴ Markgraf, *Register...*, op. cit., nr 15

¹⁴⁵ Markgraf, *Register...*, op. cit., nr 16.

stracone trzy rumaki bojowe i jednego konia – dwadzieścia cztery grzywny srebra¹⁴⁶. Może chodzić o rycerzy marchijskich lub pomorskich. Raczej mało prawdopodobne, aby to byli Hofowie, wasale hrabiów Anhaltu¹⁴⁷. Istniała wieś Höwe, Höwisch w Starej Marchii, koło Seehausen¹⁴⁸ oraz rodzina: *Höwe*, zamieszkująca w XV wieku w hrabstwie Osterburg¹⁴⁹ i rodzina Hof, *Hoff*, *Hove*, *Have* znana od 1351 (Otto) i wspomniana od 1379 roku w Saltzwedel¹⁵⁰. Biorąc pod uwagę towarzyszy rycerza Howe, można z dużym prawdopodobieństwem założyć, że Otto Hüven raczej był rycerzem pomorskim. Rodzina ta pochodziła zapewne od wspomnianego w 1268 roku koło Aachen Gerarda *de Mansu*, którego potomkami byli rycerze Jan *de Curia* i Krystian *de Pomerio*. Rodzina Hovet przybyła na Pomorze z Nadrenii przez Rugię. Osiedli w okolicach Franzburga, gdzie najprawdopodobniej założyli wieś Hövet. Potem pojawili się w ziemi kołobrzeskiej, gdzie są bliżej znani dopiero od końca XIV wieku¹⁵¹, ale zamieszkiwać tam mogli już wcześniej. Zapewne rycerze z tego rodu założyli Trzęsacz (*Hoff*) na wybrzeżu.

Posiadamy wzmianki o przedstawicielach tego rodu w XIII wieku. Być może rycerza Jana *de Manso*, wspomnianego pod Szczecinem należałoby utożsamiać z Janem *de Curia*. W 1283 roku wśród świadków na dokumentach klasztoru kołbackiego wystąpił rycerz *Hube*, w 1284 roku - *Hobo*, a w materiale dyplomatycznym dotyczącym miasta Dymina w 1292 roku - rycerz Jan *Hobe*¹⁵². W 1287 roku na dokumencie dla klasztoru Verchen wystąpił rycerz *Reimernus Hobe* z bratem Janem¹⁵³. Synem tego ostatniego miał być giermek Jan *Hobe* żyjący w Księstwie Rugii na połowie *Cavelsdorf* (1324, 1325). Z kolei potomkowie Reimberna zamieszkiwali w Meklemburgii¹⁵⁴. 25 maja 1298 roku przy księciu Ottonie I szczecińskim wspomniani zostali jego wasale, bracia Gobelo i Jan *Hovener*, którzy otrzymali od księcia grodzisko (*Burgwal*) w *Mussenthin*¹⁵⁵. W 1300 roku w Nowielinie koło Pyrzyń posiadał siedzibę Gerard *de Howe* mieszczanin pyrzycki¹⁵⁶. Rycerz Gobelin *Hovener* świadkował w 1320 i 1326 roku na dokumencie księcia szczecińskiego Ottona I¹⁵⁷. W 1328 roku w Trzebiatowie mieszkał Jakub von *Hoff*¹⁵⁸. Mikołaj *Hove* świadkował 16 maja 1338 roku podczas składanego hołdu książętom pomorskim przez Borków z Łobza¹⁵⁹. Otto *Huene* w 1383, a Janik *Hove* w 1384 roku, to lennicy Wedlów ze Świdwina¹⁶⁰. Otto Hüven z 1321 roku mógł być ich ojcem, a zatem był prawdopodobnie lennikiem Wedlów świdwińskich.

¹⁴⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹⁴⁷ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 236.

¹⁴⁸ CDB, A, XVII, s. 6.

¹⁴⁹ CDB, A, V, s. 370, 371, 382.

¹⁵⁰ CDB, XIV, s. 167; XXIII, s. 51.

¹⁵¹ E. Sauer, *Der Adel während der Besiedlung Ostpommern*, Stettin 1939, s. 111, 113.

¹⁵² R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln und Verzeichnisse der pommerschen Ritterschaft vom XIV bis in das XVIII Jahrhundert*, Berlin 1863, s. 22.

¹⁵³ Ibidem, s. 22.

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ PUB, III, nr 1848.

¹⁵⁶ PUB, III, nr 1962.

¹⁵⁷ PUB, VII, nr 4164; *Regestenbuch der Urkundensammlung der Stadt Stettin 1243–1856*, oprac. B. Frankiewicz, J. Grzelak, Szczecin 1996, nr 89.

¹⁵⁸ PUB, VII, nr 4393.

¹⁵⁹ PUB, X, nr 5637.

¹⁶⁰ WedelG, s. 115.

99. **Ierslow**, *Jarsow*. Bezimiennie wspomniany **Ierslow** (*Ierslow*) wraz z Hermanem R(h)oede i z dwoma Koldemantzami otrzymał w 1321 roku wynagrodzenie za udział w wojnie oddziału Wedegona von Wedel czternaście i pół grzywny srebra. Sam jednak *Iersowe* utracił konia pancernego i wyrównano mu tę stratę dodatkową sumą trzydziestu grzywien srebra¹⁶¹. Mało prawdopodobne raczej jest to, aby zapis *Ierslow* odnosił się do nazwiska rycerzy von Irekesleve¹⁶². Zapis nazwiska przypomina też wymarłą rodzinę rycerską von Jesow (*Jesowe*, *Jhesow*, *Gesowe*, *Gezow*), która przybyła na Pomorze z hrabstwa Schwerin. W interesującym nas okresie żyli: Burchard III (1305-1316) z Gültze (?) i jego synowie: Burchard IV (wsp. 1333) i Hugolt (wsp. 1333)¹⁶³. Wydaje się jednak, że zapis nazwiska z 1321 roku powinno się odnieść do innego rodu. Nie można też zgodzić się z Riedlem, aby uznać tegoż rycerza za jedynego przedstawiciela rodziny o takim nazwisku¹⁶⁴. Pomocna w dalszych poszukiwaniach jest rekonstrukcja nazwiska tego rycerza na *Jarsow* lub *Jarslow*¹⁶⁵. Nie rozwiązuje to jednak sprawy, bo możliwe są dwie identyfikacje. Pierwsza odnosić się może do powiązania nazwiska rycerza z nazwą wsi *Gerzlow* (Jarosławsko) położonej w ziemi pelczyckiej, w czasach wyprawy wojennej Wedla - w Księstwie Szczecińskim, gdzie w 1301 roku zamieszkiwał pewnie rycerz Henryk *de Gyslow*¹⁶⁶. Druga możliwa identyfikacja dotyczy istniejącej koło Kamienia Pomorskiego wsi *Jassow* (Jaroszewo), której nazwę w 1312 roku zapisywano *Iarsow*. Wtedy też wieś tę wspomniano pośród posiadłości kapituły kamieńskiej potwierdzanych przez papieża Klemensa V¹⁶⁷. I stąd, jak się domyślam, pochodził poszukiwany rycerz, najprawdopodobniej lennik biskupa kamieńskiego.

100-101. **Ihlow**, *Ylow*. Rycerz **Wedegon** (*Wedego de Ylow*) w 1321 roku otrzymał od Wedegona von Wedel dwie grzywny za wypełnioną służbę wojskową¹⁶⁸. Dalej **Arnold** (*Ar(noldus) de Ylow*) otrzymał za swoją służbę trzy grzywny srebra¹⁶⁹. Rycerze ci reprezentowali stary ród marchijski pochodzący z ziemi barnimskiej¹⁷⁰,

¹⁶¹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

¹⁶² Ta rodzina znana jest od końca XIII wieku. Na Śląsku rodzina ze Starej Marchii von Irxleben, pisząca się także Irkesleben. W 1264 i 1268 r. właściciel zamku Leśna (Marklisa) koło Lubania Hanko *de Lesna* der von Yriksleve, wasal margrabiego brandenburskiego Ottona. Zmarł w 1272 zostawiając synów Jana i Busso na tym zamku. Nie słychać o nich po 1319 r., gdy tereny Górnych Łużyc zajął książę jaworski. R. Sękowski, *Herbarz szlachty śląskiej*, t. III, Katowice 2003, s. 220. W 1275 roku wspomniany lennik brandenburski Jan z bratem Burchardem *de Yrekesleve*. Regesten, I, nr 1084. 8 sierpnia 1287 roku margrabiom Ottonowi IV i Konradowi I na dokumencie dla rodu von Wegeleve świadkowali rycerze Burchard Czarny i Burchard Biały *dicti de Irekesleve* oraz Busso i Busso *de Irekesleve*. Regesten, II, nr 1430, 1440. W latach 1290-1291 wzmiankowany był Bussen de Witten von Yrekersleve. Regesten, II, nr 1479, 1511, a w 1292 roku znani już *Busso niger et Busso albus de Irekesleve*. CDB, A, XIX, s. 231.

¹⁶³ APS, RiS, Sygn. 69: W. Biereye, *Das Geschlechts von Jesow...*, op. cit., s. 1, 4, 7.

¹⁶⁴ CDB, *Namenverzeichnis zu sämtlichen Bänden*, Bd. II, Berlin 1868, s. 101.

¹⁶⁵ PUB, VI, s. 499.

¹⁶⁶ E. Rymar, *Burzliwe dzieje ziemi pelczyckiej (do końca XVI wieku)*, „Zeszyty Pyrzyckie” 6, 1974, s. 168. Śladem własności rycerskiej w tej wsi była wspomniana w XIV wieku rycerska siedziba – *Burgmannlehn*. G. v. Plenske, *Gerzlow*, „Monatsblätter”, Nr. 35, 1921, s. 5.

¹⁶⁷ PUB, V, nr 2711.

¹⁶⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹⁶⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 475.

¹⁷⁰ E. H. Kneschke, *Neues allgemeines* op. cit., V, s. 568.

gdzie zamieszkiwali w początkach XIII wieku¹⁷¹. Mogli przybyć z Meklemburgii, gdzie znajdowała się miejscowość Alt Ihlow, położona koło Wismaru, ośrodek ziemi Ihlow¹⁷². Ziemia Ilow wspomniana została zaledwie raz w 1266 roku. Znajdował się tutaj gród obronny¹⁷³. W końcu XIII wieku na Łużycach w służbie margrabiego łużyckiego wspomniano rycerzy Dytryka Starszego i Dytryka Młodszeo (1282-1307) z Straupitz, Laesow i Bützen, oraz lenników klasztoru Dobrilugh z Lúbben. Rycerze ci i ich potomkowie występowali w otoczeniu margrabiów brandenburskich. W 1350 roku Konrada i Teodora von Ihlow, lenników margrabiego Ludwika, obejmował interdikt biskupa lubuskiego¹⁷⁴. Uznawany za brata wspomnianych Dytryka Starszego i Dytryka Młodszeo – Jakub, w 1319 roku przeprowadzał transakcję z opatką z klasztoru w Wanzka, dotyczącą wsi Wullenhagen. Jego synowie Wedego i Arnold, znani z udziału w wyprawie Wedegona von Wedel, uchodzą także za założycieli wsi Ihlow koło Jüterbork, gdzie potem zamieszkiwali rycerze tego nazwiska¹⁷⁵. W 1375 roku wzmiankowano wieś Ihlow w ziemi barnimskiej¹⁷⁶. I z nią wiązać należy rycerzy wspomnianych w 1321 roku. Może już wtedy posiadali lenna w ziemi wkrzańskiej, chociaż mogli je otrzymać po wyprawie wojennej Wedegona. W Marchii Wkrzańskiej żyli w drugiej połowie XIV wieku. W 1375 roku Heyne Ylow posiadał wraz ze swym stryjem lenno w wioskach Langenhagenen i Witmanstorp¹⁷⁷. Tym stryjem czy kuzynem był może wzmiankowany także w 1375 roku we wsi Rodelyn *Yurges Ylow*¹⁷⁸. Mogli to być potomkowie Wedegona i Arnolda von Ihlow z 1321 roku.

102. **Jagow.** Rodzina znana od 1250 roku, uchodząca za odłam Wedłów¹⁷⁹. Najpewniej jednak sąd ten oparty został tylko na podobieństwie herbów¹⁸⁰. Ale koło w herbie było dosyć popularnym znakiem rycerstwa niemieckiego. Od połowy XIII wieku von Jagowowie byli znani w Marchii Wkrzańskiej, stamtąd zapewne trafili do ziemi pelczyckiej, gdzie mogli założyć wieś Jagów (*Jagow*)¹⁸¹. Może na ziemi pelczyckiej zamieszkiwał wspomniany w 1273 roku Arnold von Jagow¹⁸². W 1299 roku bracia Betekin i Herbert von Jagow otrzymali w posiadanie miasteczko Cedynię (Zehden)¹⁸³. Betekin towarzyszył margrabiemu jeszcze 21 grudnia 1299 roku¹⁸⁴. Posiadali też lenna w ziemi międzyrzeckiej. Bracia Betekin (Berchin) i Herbert (Herbord) posiadali wieś Wyszanowo koło Międzyrzecza, które przekazali

¹⁷¹ W. L. v. Weltzien, *Familien aus Mecklenburg und Vorpommern. Beiträge zur Nordeutschen Geschichte 1000 Jahre Mecklenburg*, Bd. 4, Nagold 1995, s. 345.

¹⁷² PUB, I, nr 55, 56, 153, 75, 99.

¹⁷³ G. Ch. F. Lisch, *Ueber die wendische Fürstenburg Ilow*, „*Jahrbücher des Vereins für Mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde*“, Bd. VII, 1842, s. 164-165.

¹⁷⁴ W. L. v. Weltzien, *Familien aus Mecklenburg und Vorpommern...*, op. cit., s. 345.

¹⁷⁵ CDB, A, VIII, s. 459; XX, s. 280; W. L. v. Weltzien, *Familien aus Mecklenburg und Vorpommern...*, op. cit., s. 345.

¹⁷⁶ J.Schultze, *Landbuch*, s. 70, 130.

¹⁷⁷ J.Schultze, *Landbuch*, s. 264, 275.

¹⁷⁸ J.Schultze, *Landbuch*, s. 274.

¹⁷⁹ S. Kozierowski, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII – XVI wieku*, Poznań 1929, s. 44.

¹⁸⁰ Obie rodziny posiadały w herbie koło. Różne jednak były barwy. Pokrewieństwo wyklucza jednak kryterium imionowe.

¹⁸¹ E. H. Kneschke, *Neues allgemeines...*, op. cit., V, s. 543.

¹⁸² Regesten, I, nr 1032.

¹⁸³ CDB, XIX, s. 67.

¹⁸⁴ CDB, XVIII, s. 370.

w 1313 roku w lenno braciom Henningowi i Henrykowi Benstede¹⁸⁵, a ci odsprzedali Wyzanowo klasztorowi w Paradyżu w 1319 roku¹⁸⁶. **Arnold von Jagow** (*Arnoldo de Jagow*) uczestniczył w wyprawie Wedegona von Wedel ze swoim oddziałem. Walczył w latach 1320-1321 i jednego ze swoich towarzyszy broni wykupywał z niewoli za pięć grzywien srebra¹⁸⁷. Natomiast za służbę swoją i swych ludzi, otrzymał osiemnaście grzywien srebra¹⁸⁸, co pozwala ustalić, że dowodził oddziałem w sile 6-9 kopii. 26 czerwca 1325 roku Arnold von Jagow z Międzyrzecza, otrzymał ze swym kuzynem Mathiasem wieś Ulim (*Eulam*) pod Gorzowem¹⁸⁹. A zatem Arnold wspomniany z braćmi Henningiem i Mathiasem, gdy do wspólnej ręki otrzymali od margrabiego Ludwika 5 marca 1334 roku miasteczko Golenice (*Schildberg*) z patronatem nad kościołem, sądownictwem i wszystkim co posiadał dotąd Henryk von Wedel Bezduszy¹⁹⁰, to inna osoba. Możliwe, że to synowie interesującego nas rycerza Arnolda. 20 września 1335 roku margrabia Ludwik za 400 grzywien *Finkenaugen* sprzedał zamek Santok z przyległościami braciom Henningowi i Maciejowi (Mathiasowi), ich kuzynom Mikołajowi von Jagow oraz von Uchtenhagenom¹⁹¹. Henning von Jagow został wspomniany we wsi Orzechów (*Wreechow*) koło Mieszkowic w 1337 roku¹⁹². Bracia Mathias i Arnold wraz z kuzynem Mathiasem w 1363 roku sprzedali radzie Gorzowa wieś Ulim¹⁹³. Zamieszkiwali także w 1336 roku w Prenzlau¹⁹⁴. W 1375 roku w Marchii Wkrzańskiej Klaus Jagow i posiadał lenno we wsi Stoltenborch¹⁹⁵. I zapewne on, choć wspomniany bez imienia, w tym samym roku miał lenno we wsi Bruchove¹⁹⁶. Z kolei Arnold de Jagowe w Saltzwedel w 1375 r.¹⁹⁷.

103. **Jude, Jode, Judeus, Iudeis**. W armii Wedegona służył niejaki **Iudeis**, który w tej kampanii stracił pancernego konia wartego cztery grzywny¹⁹⁸. Czyżby chodziło o rodzinę Jude, zamieszkującą w Szczecinie. Znani w końcu XIII wieku mieszczanie Werner (1271-1272), Jakub (1281-1289) i Boldekin (1287) zamieszkiwali na wiku słowiańskim¹⁹⁹.

¹⁸⁵ *Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski* (dalej: **KDW**), t. II, nr 1092.

¹⁸⁶ KDW, II, nr 1017; S. Chmielewski, *Manowie w ziemi waleckiej w XVI wieku. Przyczynek do kwestii państw wielkopolskich*, „Studia i Materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza”, T.VI, z.1, s. 215.

¹⁸⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

¹⁸⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹⁸⁹ R.Eckert, II, s. 6.

¹⁹⁰ CDB, A, XVIII, s. 105.

¹⁹¹ CDB, A, XVIII, s. 382; PUB, VIII, nr 5301.

¹⁹² NLb, s. 13.

¹⁹³ R.Eckert, II, s. 6.

¹⁹⁴ CDB, A, XXI, s. 151.

¹⁹⁵ J.Schultze, *Landbuch*, s. 245.

¹⁹⁶ J.Schultze, *Landbuch*, s. 278.

¹⁹⁷ J.Schultze, *Landbuch*, s. 49.

¹⁹⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 82; CDB, B, I, s. 475.

¹⁹⁹ PUB, II, nr 936, 946, 965, 1220; III, nr 1444, 1498; VIII, nr 5155.

104. **Kapehingest**, *Kaphengst*, *Kapehengist*. Dwóch **Kapehingstenów** (*Capehingesten*) otrzymało w 1321 roku za swą służbę wojskową pięć grzywien srebra²⁰⁰. Może byli to wspomniani później: Gericke (1356) i Jan (1358)²⁰¹. W 1435 roku ród ten posiadał lenno we wsi Breske²⁰². Może to wieś Bresche w Przegnicy koło Putlitz, albo raczej w okolicach Peitz nad Odrą²⁰³, gdzie później wspomniano po zaginionej wiosce w średniowieczu pole *Bresker Feld*²⁰⁴. Możliwe więc, że uczestnicy wyprawy zamieszkiwali na pograniczu ziem Barnim i wkrzańskiej. Wiemy ponadto, że w tym czasie zamieszkiwali też w obrębie Meklemburgii, gdzie w 1323 roku wspomniano Hartwiga *Kapphingst*²⁰⁵. Zarządca domeny kostrzyńskiej w latach 1517-1525(?) Jorg Kappenhengest²⁰⁶.

105. **Kemmin**. W wyprawie Wedegona von Wedel brał udział **Dytryk von Kemmin** (*Thode de Cemmin*), któremu z jego towarzyszami wypłacono cztery grzywny srebra²⁰⁷. Nazwisko, do którego podobne formy znajdziemy u wielu rodów rycerskich, wyraźnie nawiązuje do jakiegoś Kamienia. Nie mamy jednak do czynienia z rodem von Kamentz z Dolnych Łużyc²⁰⁸. Już w 1249-1261 roku w otoczeniu księcia Bolesława Rogatki pojawił się Gebhrad *de Lapide*, zapewne rycerz miśnieński z rodu von Stein²⁰⁹. Ci jednak Steinowie nie zadomowili się na Śląsku²¹⁰. Nazwa miejscowości mogła zastąpić nazwisko rodowe. Wiemy, że pomorscy von Behrowie posiadali wieś o podobnej nazwie. *Lyppold Beren van Kemmyn* 10 sierpnia 1330 roku wystąpił wśród rycerstwa wasali hrabiego na Chockowie i księcia Jana z Orli²¹¹. W początkach XIII wieku znamy rycerza biskupa Ratzeburga Bernarda von Kammin oraz Domasława burgmanna z Kammin²¹². W XV wieku nazwisko pojawiło się w Chojnie i za Odrą w Hohen Finow²¹³. To jest chyba wskazówką, że poszukiwać siedzib Dytryka von Kemmin należy w Nowej Marchii. Możliwe więc, że rycerz von Kemmin był związany z wsią Kamień (*Kemyn*) w nowomarchijskiej ziemi gorzowskiej²¹⁴, chociaż nie posiadamy informacji o rycerzu z imieniem Dytryk. W tej wsi w 1333 roku lenno posiadali bracia Henryk, Mikołaj i Gerard von Perwenitz, a w 1334 roku Ludekin Malnow i Mikołaj z Bertoldem von Parwenitz²¹⁵. W 1337 roku odnotowani w tej wsi zostali von

²⁰⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 476.

²⁰¹ CDB, A, VII, s. 320; XXV, s. 31.

²⁰² CDB, B, IV, s. 172, 174, 175, 176.

²⁰³ CDB, A, XXV, s. 23, 25, 26.

²⁰⁴ CDB, B, VI, s. 234.

²⁰⁵ F. Crull, *Die Wappen der bis 1360 in den heutigen Grenzen Meklenburgs vorkommenden Geschlechter der Mannschaft*, „Jahrbücher des Vereins für Mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde”, Bd. 52, Jg. 1887, s. 154, Nr 513

²⁰⁶ CDB, XXIV, s. 433; E. Rymar, *Studia i materiały Marchii i Gorzowa. Szkice historyczne*, Gorzów Wlkp. 1999, s. 144.

²⁰⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

²⁰⁸ AAMB, s. 112.

²⁰⁹ M. Cetwiński, *Rycerstwo śląskie do końca XIII wieku. Biogramy i rodowody*, Wrocław 1982, nr 197, s. 100; Idem, *Polak Albert i Niemiec Mroczko. Zarys przemian etnicznych i kulturalnych rycerstwa śląskiego do połowy XIV wieku*, [w:] Niemcy-Polska w średniowieczu, Poznań 1986, s. 164.

²¹⁰ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 291.

²¹¹ MUB, VIII, nr 5169.

²¹² MUB, V, nr 574.

²¹³ CDB, A, XIX, s. 366; C, I, s. 56.

²¹⁴ CDB, A, XIX, s. 9; XXIII, s. 56.

²¹⁵ CDB, A, XXIV, s. 16, 19, 21.

Perwenitzowie, von Sydowowie (z tych Henryk w *Kemyn*) i Ludekin Malnow²¹⁶. A może interesujący nas rycerz Dytryk mógł być związany z ziemią strzelecką w Nowej Marchii. Tam występowała o takim nazwisku rodzina mieszczańska, ale wiemy, że w miastach nowomarchijskich zamieszkiwało wiele rodzin rycerskich. 30 czerwca 1353 roku Henning *Kemyn*, mieszczanin strzelecki, posiadał lenno w pobliskiej wsi Buszów (*Büssow*)²¹⁷. W grę wchodzi jeszcze powiązanie Dytryka z miejscowością *Cammin* w ziemi stargardzkiej. Wreszcie wiemy, że w tej samej wyprawie zbrojnej do Marchii Wkrzańskiej, ale w oddziałach księcia szczecińskiego prawdopodobnie brał udział rycerz pomorski Werner *de Lapidea* i zaraz po wyprawie, 26 sierpnia 1320 roku przebywał w Szczecinie u boku księcia szczecińskiego Ottona I²¹⁸. *Wernerus de Domo Lapidea* przy Ottonie I w Szczecinie²¹⁹. Przynależności rodowej rycerza **Dytryka von Kemmin** trzeba jeszcze poszukiwać.

106. **Klempenow**, *Klempnow*, *Clempenow*. Rodzina musiała mieć związki z zamkiem o takiej nazwie, położonym koło Dymina w Księstwie Wołoskim. W 1427 roku w pomorskiej wsi Klempenow wspomniany został Henryk von Heydebreck²²⁰. Ponadto na zamku w Klempenowie koło Trzebiatowa nad Tołężą żyli von Eickstedtowie. Tam 5 marca 1328 roku dokument wystawił Henning von Eickstedt. Wspomniano ich tam jeszcze w 1330 roku²²¹. Znamy także rodzinę o nazwisku Klempenow, zamieszkującą od XIII wieku w Marchii Brandenburskiej. W Stendalu wspomniany został Heiso (1299)²²², w Prenzlau Mathias (1343)²²³ i w Wittstock Hans i Werner Klempenowowie (1374)²²⁴. W 1313 roku bez imienia wspomniano mieszczanina kołobrzесьkiego *Clempenowe*²²⁵. Wspomniany w wyprawie Wedegona Wedla w latach 1320-1321 **Godeke Klempenow** (*Godeke Clempenow*) był towarzyszem Szymona Hammera. Obaj ponieśli koszty wyprawy obliczone na siedem grzywien srebra²²⁶. Na podstawie nazwiska towarzysza broni Hammera, przypuszczam, że Godekin był rycerzem marchijskim.

107. **Klingspore**, *Klingsporn*, *Klingespore*, *Klinkersparr*. W wyliczeniu kosztów wyprawy wspomniany jest bez imienia **Klingspore** (*Clingspore*), który tak jak jego towarzysze zbrojni: von Velevantz i dwaj Blumbergowie, był lekkozbrojnym strzelcem. Za swoją służbę otrzymali jedenaście grzywien srebra²²⁷. Rycerze Klingspore znani są dopiero bliżej od XV wieku w Perlebergu²²⁸. Mogli tutaj zamieszkiwać wcześniej. Tym bardziej, że w wyprawie wojennej brał udział także

²¹⁶ NLb, s. 21.

²¹⁷ CDB, A, XVIII, s. 300; UBO, I, nr 693.

²¹⁸ PUB, V, nr 3401.

²¹⁹ PUB, VII, nr 4196.

²²⁰ Gantzer, I, nr 463.

²²¹ PUB, VII, nr 4371; 4524; A. L. Frhr. v. Eickstedt, *Familien=Buch des dynastischen Geschlechts der von Eickstedt, in Thüringen, Pommern, den Marken und Schlesien*, Ratibor 1860, s. 93.

²²² CDB, A, XV, s. 83.

²²³ CDB, A, XXI, s. 157.

²²⁴ CDB, A, II, s. 469.

²²⁵ PUB, V, nr 2861.

²²⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 476.

²²⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 476.

²²⁸ CDB, A, I, s. 172, 173, 174, 176.

Jan Perleberg.

108. **Klokow**, *Klockow*, *Cloccow*, *Clogkow*, *Clocco*. Biorący udział w wyprawie Wedegona von Wedel **Hermann z Klokow** (*Hermann de Cloccow*) otrzymał wynagrodzenie w wysokości pięciu grzywien²²⁹. Wieś Klokow znajduje się w Marchii Wkrzańskiej w okolicach Prenzlau²³⁰. Stamtąd pochodził zapewne Herman, lennik Wedegona von Wedel²³¹. W pobliżu Prenzlau, we wsi Bomgard lenno o wielkości czterech łanów, potwierdził Wedegonowi *de Cloccow* w 1321 roku księżę wołososki Wacław IV. Ponadto tenże rycerz posiadał w tej okolicy kolejne lenno w Holtzendorf²³². Można przypuszczać, że jego synem był wspomniany w 1338 roku Henryk Klokow świadkujący Wedlom na dokumencie potwierdzającym lokację miasta Chociwła²³³. Zapewne pociągnęli na Pomorze za Wedegonem von Wedel. W początkach XVI wieku zamieszkiwali w Saarow koło Stargardu²³⁴. Inni przedstawiciele rodu zamieszkiwali w średniowieczu w różnych częściach Marchii²³⁵. *Ludolfus dictus Klockow* świadkował 26 września 1327 roku w Goleniowie na dokumencie księcia Ottona I szczecińskiego dla tego miasta²³⁶. Wiemy, że w 1375 roku Janicke von Ellingen miał siedzibę w *Klockow* i *Parsteyne* koło Chorin²³⁷. Może rycerze Klockow to była linia von Ellingenów (?). Żyli jeszcze w końcu XIV wieku w Marchii Wkrzańskiej, bo w 1375 roku Voltzeke Klockow miał trzy łany w Klockow²³⁸, a we wsi Bomgarde dzieci Reinholda von Klockowa (*Reinboldis kynder van Klockow*) dwa łany²³⁹.

109. **Koldemantz**. Pan **Lu(dolf? Ludwik?) Koldemanz** (*Lu. Coldemanz*) ze swym synem, Hermanem Roede i Ierslowem otrzymali w 1321 roku wynagrodzenie za udział w ekspedycji oddziału Wedegona von Wedel czternaście i pół grzywny srebra²⁴⁰. Wieś Kołomądz (*Koldemanz*) znajduje się koło Gryfic w Księstwie Szczecińskim, na pograniczu Pomorza i Nowej Marchii. Istniała też wieś Kołomącie (*Koldemantzhagen*) należąca co najmniej od końca XIII i jeszcze w początkach XIV wieku do rodu von Bevenhusen²⁴¹. Wspomnianego w 1321 roku Koldemantza, kojarzyłbym z lennikiem kapituły kamińskiej, rycerzem Ludolfem z Kołomącia,

²²⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

²³⁰ CDB, A, VI, s. 469.

²³¹ WedelG, s. 91.

²³² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

²³³ CDB, A, XVIII, s. 112; WedelG, s. 91.

²³⁴ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 267.

²³⁵ W Pritzwalku (1381). CDB, A, II, s. 34; Brandenburg (1384). CDB, A, IX, s. 65; Pitzerbe (1394). CDB, A, VII, s. 474; Perlebergu (1395). CDB, A, I, s. 170; Wittstock i Wusterhausen w XV wieku. CDB, A, IV, s. 138. W Stendalu w XVI wieku. CDB, A, XV, s. 479.

²³⁶ PUB, VII, nr 4336.

²³⁷ E. H. Kneschke, *Neues allgemeines...*, op. cit., III, s. 84.

²³⁸ J. Schultze, *Landbuch*, s. 232.

²³⁹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 235.

²⁴⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 82; CDB, B, I, s. 475.

²⁴¹ D. Wybranowski, *Polityka biskupów kamińskich Jaromira, Wisława i Piotra, wobec rycerstwa w latach 1289-1298. Fragment dziejów władztwa biskupiego i stosunków pomorsko-brandenburskich w drugiej połowie XIII wieku*, „Przegląd Zachodniopomorski”, R. 2000, z. 1, s. 22; Idem, *Działalność rycerstwa biskupów kamińskich za rządów Henryka von Wachholtza w świetle dokumentów z lat 1300-1317*, [w:] Kopijnicy, szyprowie, tenutariusze, (z serii: „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”), Nr 8, Gdańsk 2002, s. 257-258.

znanym od 1316 roku²⁴². Być może nazwisko odmiejscowe pozwoli skojarzyć tego rycerza z rodem von Bevenhusenem z tych okolic. Może też źle odczytano w dokumentach imię znanego Rudolfa *Colemanz* vel *Koldemanz* lokator Darłowa (Rugenwalde) w 1312 roku²⁴³, i zamiast Rudolfa był to Ludolf?

110. **Kölln**, Cöln, Cölner, Collene, Colne, de Colonia, Kolene, Kolner, Kölner, Kollin. Wioska Kolin (*Kollin*) znajduje się na Pomorzu w Księstwie Szczecińskim. Ale i koło Środy Śląskiej pojawiła się podobna nazwa - Kalinowice (*Kolline*). Istniał ród rycerski Cölln, Colner, Kolin w Księstwie Głogowskim. Tam wspomniani: Gysilher (1290), może tożsamy z Gosko Cöllnerem (1326-1335)²⁴⁴. Rozpoznanie rycerza utrudnia nam bezimienna wzmianka w rozliczeniu kosztów wyprawy z 1321 roku. Tam niejaki **Collin**, dostał się do niewoli i wyszedł z niej za okupem piętnastu grzywien srebra²⁴⁵. Ponadto za pełnioną służbę wojskową **Collene** otrzymał pięć kolejnych grzywien²⁴⁶. Niejaki *Collene*, zapewne ten sam, wasal księcia pomorskiego w 1321 roku posiadał siedem łanów we wsi Köckstedt w ziemi wkrzańskiej²⁴⁷. Byłby to zatem przedstawiciel rodu Cölln, Köller, Kolre, Colner, przybyłego w okolice Kamienia z rejonu Lassen w kasztelanii wołogoskiej. Zamieszkującego na Pomorzu w Rekowiu (1369)²⁴⁸, a także w Marchii Wkrzańskiej do XVII wieku²⁴⁹. Na Pomorzu rodzina Köller, zamieszkiwała zapewne od XIII wieku²⁵⁰. Mogli założyć w XIII wieku wieś Kölln (*Colne*) koło Dymina, a potem zamieszkiwali w 1325 roku w Księstwie Rugii (do XV wieku w *Cluzmannshagen*)²⁵¹. Najpewniej to oni założyli koło Kamienia wieś Kołomąc (*Colravenshagen, Collermanshagen*)²⁵². Z tej rodziny od końca XIII do lat 30. XIV wieku znamy kilku przedstawicieli. Jan *Colnerus* w otoczeniu księcia Bogusława IV wystąpił w latach 1280-1290, a u boku Barnima II i Ottona I w 1294 roku²⁵³. 1282 roku wspomniano Jana i Arnolda w Prenzlau²⁵⁴. Jan miał w 1298 roku lenno na wyspie Uznam²⁵⁵. W 1310 roku wspomniano Henryka w Hawelbergu²⁵⁶, a w 1317 roku Rudolfa w Spandau²⁵⁷. W 1315 roku bracia Henning i Arnold *dicti Colnere*, być może synowie Jana, sprzedali w Anklam klasztorowi uznamskiemu jezioro koło Lesian²⁵⁸. W latach 1320-1322 źródła wspominają z tej rodziny Arnolda i Rudolfa, Dytryka i Jana²⁵⁹. W 1335 roku papież Benedykt XII polecał biskupowi kamińskiemu i opatowi uznamskiemu z Pudagli zwolnić braci

²⁴² PUB, V, nr 2992.

²⁴³ PUB, V, nr 2726; VII, nr 4310.

²⁴⁴ *Herby szlacheckie na Śląsku*, cz. II, Wrocław 2001, s. 83.

²⁴⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

²⁴⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 479.

²⁴⁷ PUB, VI, nr 3561.

²⁴⁸ *Geschichtsquellen des burg- und schlossgessenen Geschlechts von Borcke*, (dalej skrót: **UBB**) hrsg. v. G. Sello, Bd. I, Berlin 1901, nr 236.

²⁴⁹ AAMB, s. 18.

²⁵⁰ E. Sauer, *Der Adel...*, op. cit., s. 122.

²⁵¹ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 10.

²⁵² PUB, IV, nr 2399, 2409.

²⁵³ PUB, II, nr 1174, 1177; III, nr 1547, 1678.

²⁵⁴ CDB, A, XXI, s. 95.

²⁵⁵ PUB, III, nr 1870.

²⁵⁶ CDB, A, I, s. 27.

²⁵⁷ CDB, A, XI, s. 304.

²⁵⁸ PUB, VIII, nr 5130.

²⁵⁹ CDB, A, XXI, s. 124; B, I, s. 479, 480; PUB, V, nr 3433.

von Köller, a mianowicie duchownego Henryka, rycerzy Jana i Mikołaja (z okolic Greifswaldu) i giermków Rudolfa, Dytryka i Lüdera od klątwy nałożonej na nich przez poprzedniego biskupa Arnolda²⁶⁰. Najprawdopodobniej jeden z nich był poszukiwanym przez nas rycerzem ziemi wkrzańskiej. W latach 1342-1344 bracia: giermek Henryk i Jan posiadali lenno we wsi Gumzin koło Uznamia²⁶¹. Jeden z nich osiadł w Nowej Marchii, na ziemi choszczeńskiej. W 1350 roku w Sławęcinnie koło Choszczna, potwierdzono lenno Kolinowi oraz trzem braciom von Blanckensee, mieszczanom choszczeńskim²⁶². W 1364 roku w Chojnie wspomniano Dytryka²⁶³. W drugiej połowie XIV wieku nadal wspomniani w Marchii Wkrzańskiej. W 1375 roku *Petyr Collone* posiadał cztery łany i dwór we wsi Langenhagen²⁶⁴. W 1375 roku we wsi Kockstede (55 łanów) wkrzańskiej mieli lenno: wspomniany wcześniej Piotr Colene, Volczeke Colene i Arnoldum Colene. We wsi Gandenitze ten sam zapewne Piotr²⁶⁵, a Arnold Colene we wsi Smedeberg²⁶⁶.

111. **Krakow**, *Kracowe*, *Crakow*. Rodzina ministeriałów spod Jerychow w Starej Marchii²⁶⁷. Śladem ich wędrówki może być wioska Krakow położona na zachód od Szczecina, na pograniczu pomorsko-wkrzańskim²⁶⁸. Kolejna wioska Krakow znajdowała się koło Tribses na Rugii²⁶⁹. Istniała też wieś Krakow (Krajkowo), lecz ta w innym księstwie, bo koło Wrocławia. Tam Jan *de Crakow* wspomniany w 1275 roku²⁷⁰. W latach 1277-1282/91 notariuszem kancelarii margrabiów brandenburskich Ottona V i Albrechta III, a jednocześnie plebanem w Wusterhausen był Brunning von Krakow, brat wpływowych rycerzy marchijskich Jana i Degenharda von Krakow²⁷¹. Potem Henryk w latach 1296-1321 często występował przy Askańczykach. Pojawiał się, jako rycerz z Górnych Łużyc też na Śląsku przy księciu głogowskim²⁷². W 1314 roku wspomniano Henryka, Konrada i Brunninga²⁷³. W 1315 roku, Henryka i Konrada *von Krakowe* w otoczeniu margrabiego Jana V²⁷⁴. W wyprawie Wedegona von Wedel brał udział bezimienny **Krakow** (*Cracowe*), któremu koszty wyliczono na cztery grzywny²⁷⁵. Niektórzy przedstawiciele rodziny byli podczas interesującej nas wojny, na usługach księcia meklemburskiego. 11 czerwca 1321 roku przy księciu Henryku II meklemburskim w Neustrelitz, wspomniany został rycerz Henryk von Krakow i giermek Brunning von Krakow²⁷⁶. Rycerza uczestniczącego w wyprawie

²⁶⁰ PUB, VIII, nr 5284.

²⁶¹ PUB, XI, nr 6046, 6238.

²⁶² CDB, A, XVIII, s. 20; G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 296-297.

²⁶³ CDB, A, XIX, s. 243.

²⁶⁴ J.Schultze, *Landbuch*, s. 264.

²⁶⁵ Ibidem, s. 265, 273.

²⁶⁶ Ibidem, s. 276-277.

²⁶⁷ AAMB, s. 113.

²⁶⁸ Stąd zapewne pochodził mieszczanin szczeciński Rudolf *de Cracow* wspomniany w 1313 roku. PUB, V, nr 2865.

²⁶⁹ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 45-46.

²⁷⁰ Regesten, I, nr 1077.

²⁷¹ E. Rymar, *Studia i materiały...*, op. cit., s. 52.

²⁷² T. Jurek, *Dziedzic Królestwa Polskiego książę głogowski Henryk (1274-1309)*, Kraków 2006, s. 120; Idem, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 246.

²⁷³ CDB, A, V, s. 308; XIV, s. 52.

²⁷⁴ Regesten, II, nr 2417.

²⁷⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

²⁷⁶ Regesten, II, nr 2867.

Wedegona von Wedla upatruję w Konradzie von Krakow lub jeden z jego synów: Henning, Herman lub Heyso, wspomniani w 1323 roku²⁷⁷. Ewentualnie mogłoby chodzić o wspomnianych w 1322 roku rycerzy z linii rugijskiej, Jana i Tesmara²⁷⁸. W początkach XVI wieku wspomniani mieszczenie w Stargardzie²⁷⁹.

112. **Kraaz.** W wyprawie Wedegona von Wedel brał udział **Ludolf** (*Ludofus de Cratz*), który wraz z synem Hassona von Drensen, otrzymał za służbę wojskową w 1321 roku wynagrodzenie dwunastu grzywien²⁸⁰. Podczas walk stracił konia pancernego wartego kolejnych dwanaście grzywien srebra²⁸¹. Rodzina zamieszkiwała w ziemi wkrzańskiej i w nowomarchijskiej ziemi strzeleckiej. Dlatego zapewne w 1318 roku giermek Michał *de Kratz* świadkował na dokumencie cystersów bierzwnickich, a potem cystersów mironickich²⁸². Tenże Michael brał udział w bitwie pod Gransee w 1316 roku²⁸³. W 1321 roku książę Warcisław IV potwierdził Michałowi *de Cratz* oraz Henningowi *de Cratz* ich lenno we wsi Kratz (*Craz*) koło Prenzlau²⁸⁴. Z pewnością więc brali udział w walkach w Marchii Wkrzańskiej w 1321 roku, skoro rycerz Michał *de Cratz* wraz z Henningiem *de Wenden* otrzymał jeszcze w tym samym 1321 roku w ramach skwitowania długu (200 grzywien) od księcia pomorskiego lenno we wsi Słonowo koło Dobiegniewa²⁸⁵. Ponieważ 28 sierpnia 1318 roku przy umowie sprzedaży wsi *Dreversdorf* dla opactwa bierzwnickiego wystąpili razem wasale *Henningi, dicti de Slauia* (a więc *von Wenden*) *et Michaelis, dicti Kratz*²⁸⁶, przypuszczam, że Warcisław jedynie potwierdzał im lenno w Słonowie, posiadane dużo wcześniej. Rycerz Michael *dictus Kracze* 28 czerwca 1326 roku był obecny w Gorzowie przy margrabinie darującym opatowi Kołbackiemu siedziby klasztoru w Mironicach²⁸⁷. Potem 15 sierpnia 1328 roku świadkował w Gorzowie wraz z Henrykiem *von Wedel* na dokumencie, na mocy którego margrabia przekazywał temu samemu klasztorowi i jego filii w Mironicach kolejne wioski²⁸⁸. Wiemy, że rycerze *von Kratz* zamieszkiwali w czasie wojny po wymarciu Askańczyków, w hrabstwie Ruppin. Tam w 1323 roku rycerz Jan posiadał dwór we wsi *Kraatz*²⁸⁹, potem zajęty przez ród *von Zarrentin*. Poszukiwany przez nas Ludolf *de Kratz* pochodził najprawdopodobniej z ziemi wkrzańskiej. Wiemy, że w tych okolicach mieszkali po 1321 roku. Chociażby 15 czerwca 1323 roku wspomniany został mieszczanin z Prenzlu *Iohannes de Cratz*²⁹⁰. W drugiej połowie XIV wieku posiadali

²⁷⁷ CDB, A, XIV, s. 65.

²⁷⁸ PUB, VI, nr 3616.

²⁷⁹ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 212.

²⁸⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

²⁸¹ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

²⁸² G. J. Brzustowicz, *Rycerze i cystersi. Przyczynek do badań genealogicznych średniowiecznej Nowej Marchii (na podstawie osób występujących w dokumentach opactwa w Bierzwniku od XIII do XVI wieku)*, cz. 1, „Zeszyty bierzwnickie”, Nr 3, 1998, s. 83.

²⁸³ G. Rudolph, *Die Schlacht bei Gransee (1316)*, „Märkische Heimat. Beilage zur Märkischen Beitung”, Jg. 8, Neuruppin 1935, nr 9, s. 75.

²⁸⁴ PUB, VI, nr 3561.

²⁸⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

²⁸⁶ CDB, A, XIX, s. 457.

²⁸⁷ PUB, VII, nr 4811.

²⁸⁸ PUB, VII, nr 4409.

²⁸⁹ PUB, VI, nr 3693; G. Heinrich, *Die Grafen von Arnstein* op. cit., s. 348.

²⁹⁰ PUB, VI, nr 3693.

liczne lenna w Marchii Wkrzańskiej. W 1375 roku we wsi Kratz Bertram Kratz z bratem, Henning Kratz, *Vxor Viconis de Hagen*, rezydencja Bertrama i Hansa Kratz braci, Ludek Kratz, Henning Kratz senior i Henning Kratz junior²⁹¹. We wsi Vorwerk Bertram Kratz z bratem²⁹². W okolicach Boitzenburga we wsi Blankensee Henning Kratz trzy łany z dworem²⁹³, Ludek Kratz we wsi Langenhagehen, Stirnhagen²⁹⁴. W ziemi wkrzańskiej w 1375 roku wieś *Kretzendorp*²⁹⁵, być może od ich nazwiska. W początkach XVI wieku mieszczanie w Stargardzie²⁹⁶.

113. **Kröchelndorf**, *Krechelendorpe*. Z miejscowością o podobnej nazwie, Krochelendorf, mogli być związani rycerze von Krakow, którzy w tej samej wyprawie wojennej brali udział. Przemawiać może za tym uczestnictwo Jana *de Crakowe* 27 marca 1263 roku w Saltzwedel przy nadaniu tej wsi przez margrabiów szpitalowi św. Ducha w tym mieście²⁹⁷. Dwór *Crechelendorp* położony był w ziemi wkrzańskiej, na południu od Prenzlau i stanowił w 1321 roku własność Dytryka von Sparrenwalde²⁹⁸. Zapewne więc z tej wsi pochodził *Crehelendorpe*, który wziął udział w wyprawie wojennej pod dowództwem Wedegona von Wedla do ziemi wkrzańskiej. Być może był to nawet sam Dytryk von Sparrenwalde, bo tego nazwiska rycerze, brali udział w wyprawie Wedegona. *Krechelndorp* podczas walk dostał się do niewoli i według rozliczenia kosztów z 1321 roku, został z niej wykupiony za dwie grzywny²⁹⁹. Nie wyliczono dla niego osobnych kosztów służby wojskowej.

114-120. **Kremptzow**. W wyprawie Wedegona von Wedel brało udział kilku przedstawicieli tego rodu. Pierwszy z nich wymieniony w rozliczeniu kosztów wojennych, **Michał von Kremptzow** (*Michael de Cremsow*) otrzymał pięć grzywien srebra³⁰⁰, **Möringe** i **Giso von Kremptzow** (*Moringe et Gyso de Crempsow*) wraz z Henrykiem von Ranninem otrzymali szesnaście grzywien srebra odszkodowania³⁰¹, **Hen(ning? Henryk?)** i **Otto von Kremptzow** (*Hen. et Otto de Crempsow*) wraz z Ekhardem Dunkerem otrzymali dwanaście grzywien srebra³⁰², dalej **Mikołaj** i **Konrad von Kremptzow** (*Nicolaus et Koneke de Crempsowe*) dwanaście grzywien³⁰³. Nie byli to przedstawiciele rodu żyjącego na Śląsku w XIV wieku, zapisywanego: von *Cremzow*, *Crimmitschu*, *Crimazow*³⁰⁴. Uczestnicy wyprawy wojennej pod dowództwem Wedegona von Wedel pochodzili z pomorsko-marchijskiego rodu rycerskiego. Zapewne wspomniany tutaj Konrad *de Crempsow* „ze swym bratem”, czyli z Mikołajem, to wasale księcia wołogoskiego Warcisława IV z miasteczka

²⁹¹ J.Schultze, *Landbuch*, s. 248.

²⁹² Ibidem, s. 253.

²⁹³ Ibidem, s. 262.

²⁹⁴ Ibidem, s. 264, 267.

²⁹⁵ Ibidem, s. 260.

²⁹⁶ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 184.

²⁹⁷ *Regesten*, I, nr 882.

²⁹⁸ PUB, VI, nr 3561.

²⁹⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

³⁰⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

³⁰¹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

³⁰² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

³⁰³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

³⁰⁴ T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku...*, op. cit., s. 247.

Bismerow w ziemi wkrzańskiej³⁰⁵. Michał wspomniany został jedynie w 1321 roku. Wiemy, że Gison zmarł w 1323 roku i pozostawił synów: Gisona (1323), Jana czy Henninga (1323-1325), Bertrama (1323-1325) i Ottona (1325) z Boblin³⁰⁶. Był to ród marchijski, który w Księstwie Pomorskim osiadł w końcu XIII wieku, po 1319 roku pojawił się na ziemi strzeleckiej w Nowej Marchii³⁰⁷. Najpewniej wywodzili się z wioski Kremzow koło Prenzlau. W 1375 roku w ziemi wkrzańskiej wioska *Krempow*, ale ich tam już nie było³⁰⁸. Do Nowej Marchii przybyli zapewne przez Pomorze, gdzie koło Pyrzyce istniała wioska „*Kremsko*” (*Crintzowe, Krempowe*), inna od Krępcewa nad Iną (siedziby Wedłów)³⁰⁹. Prawdopodobnie przybyli do Nowej Marchii jeszcze w XIII wieku, bo rycerz Jan *Kremtzw* wystąpił 8 stycznia 1297 roku przy księciu szczecińskim Ottonie I³¹⁰. Przypuszcza się, że wśród tych licznych von Kremzowów wspomnianych w rozliczeniu Wedegona von Wedel, mogli też się znajdować von Klemptzowowie, kolejni lennicy Wedłów świdwińskich³¹¹. Warto także dodać, że w mieście Gryfinie w 1323 roku wspomniano Henninga i Rudolfa braci von *Krempzow* oraz braci Henninga, Betekina, Giso i Meinekina de *Krempzow* z Bobolina³¹². 18 marca 1331 roku książę szczeciński Otto I zwolnił braci Gerarda i Richarda Schadewacht od służby lennej, a świadkował temu aktowi wystawionemu w Dąbiu *Hen.(ning, Henryk?) de Krempowe nostro advocato*³¹³. 20 stycznia 1333 roku w Szczecinie przy okazji uposażania fundowanego ołtarza do kościoła kapituły mariackiej wspomniano giermków Henninga i Rudolfa *fratribus dictis de Kremptzow* posiadających lenno w Schillersdorf koło Gryfina³¹⁴. Niektórzy z wymienionych tutaj rycerzy, to poszukiwani przez nas uczestnicy wyprawy wojennej.

121. **Krümmeł.** Rycerstwo nowomarchijskie, lennicy Wedłów z Mielna i Chociwła, a zatem samego Wedegona von Wedel³¹⁵. W armii Wedegona służył **Jakub Krummeł** (*Iacob Crummel*) i w 1321 roku wyliczono koszty przez niego poniesione w tej kampanii na pięć i pół grzywny³¹⁶. W 1324 roku, już po śmierci Wedegona I, Jakub wraz z Fryderykiem Krümelowie, świadkowali Wedłom w Krzywnicy, przy sprzedaży młyna w Laskowie Denekinowi von Toltz³¹⁷. Fryderyk 25 sierpnia 1326 na granicy pomiędzy Pyrzycami a Lipianami przy margrabim Ludwiku wraz z Wedłami³¹⁸. Związki tej rodziny z von Wedłami dokumentuje ponadto dyplom potwierdzający lokację miasta Chociwła z 12 marca 1338 roku,

³⁰⁵ PUB, VI, nr 3561.

³⁰⁶ PUB, VI, nr 3715, 3735.

³⁰⁷ E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii w czasach margrabiego Jana Kostrzyńskiego*, „Rocznik Lubuski” 27: „Rola szlachty w kształtowaniu oblicza społeczno-gospodarczego Nowej Marchii (XVI-XVIII w.)”, 2001, s. 34.

³⁰⁸ J. Schultz, *Landbuch*, s. 231.

³⁰⁹ E. Rymar, *Zaginione i opustoszałe osady wiejskie na obszarze powiatu pyrzyckiego w średniowieczu*, „Zeszyty Pyrzyckie”, 4, 1971, s. 145.

³¹⁰ PUB, III, nr 1791.

³¹¹ WedelG, s. 114.

³¹² PUB, VI, nr 3715. Ta linia przyjęła potem nazwisko odmiejscowe, bo przy braciach von Kremtzw 20 stycznia 1333 roku wspomniano Henninga, Betekina, Ottona i Menzekina *fratribus de Bobbelin*. PUB, VIII, nr 5025.

³¹³ PUB, VIII, nr 4855.

³¹⁴ PUB, VIII, nr 5025.

³¹⁵ WedelG, s. 91.

³¹⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 82; CDB, B, I, s. 475.

³¹⁷ PUB, VI, nr 3750.

³¹⁸ PUB, VII, nr 4219.

na którym Jakub Krumel (*Jacobus Krummel*) świadcował Wedlom Wedegonowi II i Henningowi, synom Wedegona I³¹⁹. W 1324 roku przy Wedlach krzywnickich wspomniano Fryderyka syna Fryderyka *Krumel*, który w 1346 roku pochodził z Sielska (*Silingsdorf*) koło Zwierzynka, na wschód od Dobrej Nowogardzkiej (*Daber*)³²⁰. W 1355 roku posiadali na Pomorzu wieś Duninowo (*Dünnow*), koło Słupska. W 1365 roku w Sielsku wspomniany został Fryderyk *Crummel*³²¹. W 1420 roku zamieszkiwali w Księstwie Słupskim³²². 5 kwietnia 1486 roku Fryderyk *Crummele* wzmiankowany w Resku, gdy świadcował na dokumencie Piotra i Kartzte von Boninów³²³. W 1493 roku Jürgen *Krummel* świadcował na układzie pomorsko-brandenburskim³²⁴.

122. **Krusken.** Rycerz marchijski *Cruskin* uczestniczył w 1316 roku w wyprawie margrabiów na Poznań i brał udział w oblężeniu wielkopolskiego zamku i miasta Wroniek³²⁵. To raczej ten sam rycerz, który w 1321 roku znalazł się w kosztach wyprawy Wedegona von Wedla. Dowódca wyprawy skwitował dług księcia Wacława dla *Cruskena* obliczony na siedemdziesiąt pięć i pół grzywny, poprzez zastawienie na rok dóbr Mosina (*Massin*) i *Buchholtz*³²⁶. Być może chodzi tutaj o nazwisko odmiejscowe, bo wieś *Cruske* znajduje się koło Schwedt i kolejna o podobnej nazwie koło Arneburga w Starej Marchii³²⁷. Zapewne z tej pierwszej pochodził interesujący nas rycerz. W pierwszej połowie XIV wieku znamy o tym nazwisku rycerzy marchijskich: Alberta (1318)³²⁸, Mainharda (1325)³²⁹, Konrada (1327)³³⁰, Ludolfa (1328)³³¹ i Henninga (1332)³³². W 1332 roku przedstawiciele tej rodziny wspomniani zostali w Stendalu, a w XV wieku w Witstock³³³.

123. **Landin.** W kosztach zestawionych w 1321 roku **Konrad Landin** (*Konrad Landin*) wraz z Manzonem Schulten, Henrykiem von Grünowem i Janem Perlebergiem zostali wyszacowani na dwanaście grzywien srebra³³⁴. Miejscowość Landin znajduje się w ziemi wkrzańskej³³⁵. Z niej pochodziła rodzina odnotowana w Prenzlau. Rajcą w tym mieście był *Siviknus de Landin* (1305)³³⁶. Jego potomkiem

³¹⁹ CDB, A, XVIII, s. 112; WedelG, s. 91.

³²⁰ WedelG, s. 92.

³²¹ E. Sauer, *Der Adel...*, op. cit., s. 155, 212.

³²² Rep., nr 450.

³²³ Gantzer, I, nr 591.

³²⁴ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 156.

³²⁵ CDB, A, XIX, s. 181.

³²⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

³²⁷ CDB, A, V, s. 30, 126, 128.

³²⁸ CDB, A, I, s. 481.

³²⁹ CDB, A, I, s. 136.

³³⁰ CDB, A, VIII, s. 234.

³³¹ CDB, A, I, s. 483.

³³² CDB, A, V, s. 158.

³³³ CDB, A, V, s. 198; XV, s. 296, 445. W Strzałowie zamieszkiwała w początkach XIV wieku rodzina Cruse, Cruze, Kruse, Kreuze. Z nich pochodził wspomniany w 1321 roku Gotfryd *Cruse, Kruse*, rajca Strzałowa, a później w tym mieście w latach 1322-1341 wspomniani zostali Jan i Hennecke. PUB, VI, nr 3537; R. Ebeling, *Das älteste Stralsunder Bürgerbuch...*, op. cit., s. 222.

³³⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

³³⁵ J. Schultze, *Landbuch*, s. 73, 185.

³³⁶ CDB, A, XXI, s. 105; Regesten, II, nr 1971.

mógł być Konrad wzmianowany w 1321 roku, a synem tegoż Jan (1351)³³⁷. Bliżej znani dopiero od XV wieku.

124-156 (?). **Langenow**. Dwaj przedstawiciele tego rodu brali udział w interesującej nas wyprawie wojennej. **Fritz**, czyli Fryderyk (*Vritzonis de Langenow*) dowodził oddziałem złożonym najprawdopodobniej z 32 ludzi. Wśród nich znajdował się także rodowiec **Otto** (*Otto de Langenow*), który dostał się do niewoli podczas walk prowadzonych w latach 1320-1321, a wyszedł za okupem wypłaconym w wysokości dwudziestu pięciu grzywien. Po zakończeniu kampanii Fritz i jego ludzie otrzymali wynagrodzenie w wysokości sześćdziesięciu pięciu grzywien srebra dla siebie i swych ludzi³³⁸. Byli to rycerze śląscy. *Langenau* to Długopole koło Bystrzycy Kłodzkiej lub Czernica koło Kłodzka. Długopole było w XIV wieku w posiadaniu rodu von Glaubitz. Wśród nich znany był założyciel linii kłodzkiej Otto, który przybył na Śląsk z Łużyc. Potem w 1323 roku wspomniany został jego syn Otto z Międzyzlesia i Jeleniowa (*Gellenau*)³³⁹. Nie znany jest jednak przedstawiciel rodu von Glaubitz o imieniu Fritz. Znana była na Śląsku też rodzina pisząca się von Langenau, ale od drugiej połowy XIV wieku. Hanke, Heinekin von Langenau żył w drugiej połowie XIV wieku³⁴⁰. Wspomniani w 1321 roku rycerze to najprawdopodobniej nieznani dotąd przedstawiciele tego rodu. Potem na Pomorzu rycerze z tej rodziny przybrali nazwisko Langen ?³⁴¹.

157. **Leckow**. **Konrad von Lekow** (*Rutze et Conradus de Lecow*) wraz z Rutze i Pribezlawem za służbę wojskową w armii Wedegona von Wedel otrzymali osiemnaście grzywien srebra³⁴². Ród zamieszkiwał ziemię świdwińską zapewne już od XIII wieku, bo tam wieś o takiej nazwie (Lekowo – niem. Leckow). W Lekowie wspomniano von Leckowów od 1399 roku. Jeszcze w 1447 roku w Świdwinie z tej rodziny wspomniany został Michał³⁴³. Wzmianka z 1321 jest pierwszą informacją o tej rodzinie³⁴⁴, a Konrad von Leckow uchodzi za lennika Wedłów krzywnickich³⁴⁵. Posiadłości rodu położone były w Lekowie (*Leckow*), Kłępczewie, Oparznie, Łąkowie, Przybysławiu, Cieszynie, Nielepie, Kłodzinie, Ciechnowie i Kunowie w Nowej Marchii³⁴⁶. Nie wykluczam, że Pribezlaw pochodził z klanu von Leckow.

158. **Liebenow**. W ekspedycji zbrojnej Wedegona Wedla brał **Otto von Liebenow** (*Otto de Levenow*), którego koszty wyliczono na trzy i pół grzywny srebra³⁴⁷. Rycerz

³³⁷ CDB, A, VIII, s. 266, 267.

³³⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 81, 83.

³³⁹ T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku*, op. cit., s. 228-229.

³⁴⁰ Ibidem, s. 323. Herbarze wspominają też Heimanna v. L. z 1316 roku. R. Sękowski, *Herbarz szlachty śląskiej*, T. IV. Chorzów 2005, s. 192. Hanke Langenau 1361. J. Sinapio, *Schlesischer Curiositäten erste Vorstellung... ausgefertigt von Johanne Sinapio*, Leipzig 1720, s. 573.

³⁴¹ G. A. v. Mülverstedt, *Der abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Pommern*, (dalej skrót: AAP), Nürnberg 1894, s. 51.

³⁴² PUB, VI, nr 3560, s. 82-83.

³⁴³ Rep., nr 73; CDB, A, XVIII, s. 246.

³⁴⁴ CDB, *Namenverzeichnis zu sämtlichen Bänden*, Bd. II, Berlin 1868, s. 253.

³⁴⁵ WedelG, s. 92.

³⁴⁶ E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii...*, op. cit., s. 34. W 1493 na układzie pomorsko-brandenburskim świadkował Claus Leckow z Trzebiatowa (*Neuentreptow*). R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 157.

³⁴⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

ten reprezentował ród pomorsko-nowomarchijski, znany od XIII wieku. Jan *Leuenowe* w 1239 roku wspomniany przy księciu Barnimie I³⁴⁸. Brali udział w najeździe na posiadłości joannickie w Korytowie między 1267-1268 rokiem, co doprowadziło do ich pojawienia się w okolicach Recza³⁴⁹. W 1302 roku w otoczeniu księcia Bogusława IV przebywali Heyno *Levenow* i Henryk *de Lebenowe*³⁵⁰. W 1304 roku Konrad *dictus de Lyvenov* wystąpił na układzie Bogusława IV z biskupem kamieńskim³⁵¹. W 1303 roku bracia i rycerze Henryk i Otto von Liebenow przekazali klasztorowi w Reczu swoje prawa do młyna leżącego w pobliżu drogi do Sicka (*Altenwedel*)³⁵². 19 kwietnia 1307 roku Henryk von Liebenow kupił od Ulryka von Schönninga część ziemi wałeckiej wraz z dziedzicznymi pełnomocnictwami kolonizacyjnymi, a dla swej wsi Lubieniów (*Liebenow*) uzyskał zwolnienie od ciężarów na takich zasadach, jakie w 1303 posiadali lokujący Wałcz³⁵³. Główną rolę w początkach XIV wieku odgrywał Henryk, który był ojcem poszukiwanego weterana³⁵⁴. W 1313 roku Henryk znajdował się w komisji prowadzącej rokowania z biskupem poznańskim Michałem w sprawie wyznaczenia granic 200 łanów odstąpionych przez margrabiów³⁵⁵. W 1318 roku margrabia Waldemar potwierdził klasztorowi w Reczu nabyte majątki od Henryka i Jana von Liebenowów w Reczu³⁵⁶. Wspomniany tutaj Jan był zapewne bratem Henryka i Ottona³⁵⁷. Od 1319 roku von Liebenowowie znajdowali się w stronnictwie księcia pomorskiego Warcisława IV³⁵⁸. W dniu 28 lipca 1319 roku w Suchaniu, książę szczeciński Otto I zapisał swojemu wasalowi Henningowi von Liebenow wieś Lipkę (Linde), wcześniej należącą do Hassona Starszego von Wedel³⁵⁹. Heyne van Lievenowe 4 października 1319 roku wystąpił na układzie księcia Warcisława IV z miastem Chojną³⁶⁰. 30 marca 1326 roku Gherhardi *de Liebenowe militis* świadcował w Szczecinie fundacji księcia szczecińskiego Ottona dla kościoła św. Jerzego³⁶¹. Rycerz Gerard świadcował 5 marca 1328 roku w Klmepenowie na dokumencie Henninga von Eickstedt³⁶². 7 grudnia 1329 roku rycerz Gerard syn Henryka von Liebenowa w Szczecinie świadcował przy nadaniu przez Ottona I dla kościoła NMP w tym mieście³⁶³. 11 lutego 1330 roku w Szczecinie przy księciu wspomniany Gerard³⁶⁴. Henryk von Liebenow 23 sierpnia 1320 roku przebywał przy książętach pomorskich wynagradzających miasta już po wyprawie Wedegona von Wedla³⁶⁵.

³⁴⁸ PUB, I, nr 366.

³⁴⁹ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 299.

³⁵⁰ PUB, IV, nr 2044, 2045.

³⁵¹ PUB, IV, nr 2170.

³⁵² *Regesten zur Geschichte des Cistercienser Nonnenkloster Reetz* (dalej **RGR**), bearb. P. v. Niessen, „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark” 11, Landsberg 1901, nr 12.

³⁵³ *Regsten*, nr 2013.

³⁵⁴ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 436.

³⁵⁵ KDW, II, Poznań-Warszawa 1877, nr 960.

³⁵⁶ *Regesten zur Geschichte des Cistercienser Nonnenkloster Reetz*, (dalej skrót: **RGR**), bearb. P. v. Niessen, „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark” 11, Landsberg 1901, nr 19; *Regsten*, nr 2671.

³⁵⁷ *RGR*, s.42, przyp. 1.

³⁵⁸ CDB, B, I, s. 447.

³⁵⁹ PUB, V, nr 3279; *Rep*, nr 13.

³⁶⁰ PUB, V, nr 3298.

³⁶¹ PUB, VII, nr 4164.

³⁶² PUB, VII, nr 4371.

³⁶³ PUB, V, nr 3314.

³⁶⁴ PUB, VII, nr 4547.

³⁶⁵ PUB, V, nr 3398.

Potem 12 czerwca 1321 roku Henryk przebywał w Choszczynie z księciem Ottonem I szczecińskim³⁶⁶. Otto von Liebenow walczył w oddziale Wedegona von Wedel. Miał brata Henninga, który w 1333 roku otrzymał od margrabięgo w lenno 41 łanów w Goszkowie³⁶⁷. Przypuszczam, że Henning stracił owe lenno, skoro więcej go tutaj nie wspomniano, a 12 października 1338 roku 41 łanów w Goszkowie na ziemi mieszkowickiej otrzymali do wspólnej ręki Betekin von der Ost i Dobrogost Nałęcz z Szamotuł³⁶⁸. Natomiast interesujący nas najbardziej Otton von Liebenow posiadał lenna w Księstwie Pomorskim i w Nowej Marchii. W 1348 roku wspomniano uposażenie jego żony w Laskowie na ziemi pełczyckiej³⁶⁹. Zmarł przed 28 września 1350 roku, skoro tego dnia margrabia Ludwik, zaznaczając, że czyni to po śmierci Ottona von Liebenowa, nadał jego wioski Lubieniów, Kraśnik i Kiełpino na ziemi choszczeńskiej von Güntersbergom³⁷⁰. Zapewne zmarł bezpotomnie. W 1375 roku wieś *Lybenow* (48 łanów) w ziemi wkrzańskiej ale wówczas inne tam rody³⁷¹.

159-160. **Lindow**. Istniała rodzina marchijska Lindow zamieszkująca w Miśni i Brandenburgii w Lebbin, Liepe, Brakewitz, Kriole, Trebi i Ober-Nichel³⁷². Wywodzili się z miejscowości Lindau koło Zerbst w hrabstwie Anhaltu, bo z Lindow w hrabstwie Ruppın wywodzili się z kolei hrabiowie Lindow-Ruppın³⁷³. Nie zawsze w materiale źródłowym łatwo jest oddzielić hrabiów von Lindow-Ruppın od rodu rycerskiego. I tak u boku margrabięgo Waldemara w 1317 i 1318 roku służył Günter von Lindow z dwudziestoma rycerzami³⁷⁴. Imię wskazuje dowodnie, że to Günter II (wsp. 1312-1337) hrabia von Lindow-Ruppın³⁷⁵. Z kolei w latach 1320-1321 w kampanii wojennej Wedegona von Wedel brali udział **Krusze** i **Teodoryk von Lindow** (*Crusken et Thidericus de Lindowe*), których koszty służby wojskowej w 1321 roku wyliczono na sumę dziewięciu grzywien srebra³⁷⁶. Imiona wyraźnie wskazują na rodzinę rycerską. Dopuszcza się ich pochodzenie z wioski Lindow (Lubicz) koło Widuchowy. Może nawet ich nazwisko będąc odmiejscowym, wskazuje na pochodzenie z rodu von Trampe, który później tę wieś posiadał³⁷⁷. Istniała także wieś Lindow w Meklemburgii z kościołem pochodzącym z XIII wieku. Z niej wywodził się ród rycerski o podobnym odmiejscowym nazwisku. W interesującym nas okresie początków XIV wieku znamy kilku przedstawicieli, jak Albrechta (wsp. 1315, 1318) i Ebela von Lindow (1315) rycerzy w służbie księcia sasko-wittenberskiego oraz Kóneke von Lindow (1320) w Rostocku, którego potomkiem zapewne był mieszczanin rostocki Thim (1369)³⁷⁸. Być może z tej rodziny pochodził

³⁶⁶ PUB, VI, nr 3508.

³⁶⁷ CDB, A, XXIV, s. 15.

³⁶⁸ CDB, A, XXIV, s.27.

³⁶⁹ J. M. Piskorski, *Inwentarz posiadłości klasztoru kołbackiego z 1348 roku*, „Roczniki Historyczne”, R. 1987, LIII, s. 161, 165.

³⁷⁰ CDB, A, XVIII, s. 123; G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 298-300, 436.

³⁷¹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 246.

³⁷² AAMB, s. 54.

³⁷³ G. Heinrich, *Die Grafen von Arnstein...*, op. cit., s. 400, 403.

³⁷⁴ Regesten, II, nr 2812, 2653.

³⁷⁵ G. Heinrich, *Die Grafen von Arnstein...*, op. cit., Stammtafel 2.

³⁷⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 82; CDB, B, I, s. 475.

³⁷⁷ E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą. Z dziejów dawnych i nowych*, Widuchowa-Pyrzyce 1997, s. 90-91. Jednak autor zauważa w rozliczeniu kosztów wyprawy tylko Dytryka de Lindowe, a pomija Krusze.

³⁷⁸ W. L. v. Weltzien, *Familien aus Mecklenburg und Vorpommern...*, op. cit., s. 137.

zapewne też rycerz Konrad (1324), wspomniany w otoczeniu hrabiego Anhaltu Albrechta II³⁷⁹. Nie wydaje się, aby rycerze von Lindow założyli wieś Lindow pod Sulęcinem, która w 1350 roku została potwierdzona w rękach zakonu joannitów³⁸⁰. Nie mieli chyba też nic wspólnego z wioską Lipka (*Linde*) w ziemi stargardzkiej, w 1319 roku w posiadaniu von Wedłów i później von Liebenowów³⁸¹. Ale istniała na Pomorzu o tym nazwisku rodzina mieszczańska w Gryfinie (Daniel, 1314-1327) i w Strzałowie (Herman, 1316-1327)³⁸². W 1340 roku wspomniani Gerkin Lindow z synami Hermanem i Hinceke z Kummerow koło Strzałowa³⁸³. W drugiej połowie XIV wieku zamieszkiwali w Brandenburgii. W 1375 roku rycerze von Lindow wspomniani w Hawelandzie³⁸⁴. W ziemi Zauche w 1375 roku zamieszkiwali: Henryk we wsi Brackwitz, Johann, syn Branta, we wsi Nychil, a Klaus w Nyewaltg³⁸⁵.

161. **Löbau, Lubaw.** W kampanii Wedegona von Wedel w latach 1320-1321 w oddziale Dytryka von Schoffa ze Śląska służył **Stefan von Lubaw** (*Stephanus de Lubaw*), który dostał się do niewoli i wyszedł z niej za okupem trzydziestu sześciu grzywien srebra³⁸⁶. Mógł pochodzić z Łuzyc, gdzie miasto *Lobaw* (Löbau), które w 1306 roku od margrabiów otrzymało przywilej³⁸⁷.

162. **Löben.** W oddziale Dytryka von Schoffa ze Śląska, służył **Jan von Löben** (*Iohannes de Loebene*). Wykupił on z niewoli towarzysza broni, Janeka Welsow, a wpłaconą sumę wyrównał mu potem w rozliczeniu Wedegon von Wedel³⁸⁸. Ród pochodził z miśnieńskiego Löben, ale jego przedstawiciele od 1280 roku zamieszkiwali na Śląsku³⁸⁹. Wspomniany Jan von Löben to zapewne Jan (1312-1357), jeden z synów Konrada (1302-1317), rycerza posiadającego Sadków w księstwie głogowskim i być może Krzelów w księstwie ścinawskim. Ojciec Jana von Löbena występował od 1302 roku aktywnie na dworze księcia głogowskiego Henryka III. Brał udział w wypełnianiu administracji księcia głogowskiego w Wielkopolsce. Braćmi Jana byli Konrad, Otto, Lutold, Tymmo i Fryczko³⁹⁰. Jan prawdopodobnie nie zostawił męskiego potomstwa. Córka Katarzyna została żoną Mikołaja z Danielewic³⁹¹. W XVI wieku von Löbenowie zostali wspomniani w Osieku w Nowej Marchii.

163. **Lutherdshusen.** W wyprawie wojennej brał udział **Wedegon von Lutherdshusen** (*Wedegoni de Luthardeshusen*), który w 1321 roku za wypełnioną

³⁷⁹ PUB, VI, nr 3782.

³⁸⁰ CDB, A, XIX, s. 137; ReHN, I, s. 216.

³⁸¹ Rep., nr 13.

³⁸² PUB, V, nr 2910; 3004; VII, nr 4262.

³⁸³ PUB, X, nr 5888.

³⁸⁴ J. Schultze, *Landbuch*, s. 185.

³⁸⁵ J. Schultze, *Landbuch*, s. 201, 206, 207, 208, 210, 218.

³⁸⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

³⁸⁷ Regesten, II, nr 1985.

³⁸⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 81; CDB, B, I, s. 474.

³⁸⁹ T. Jurek, *Zmienność herbów rycerzy niemieckich na Śląsku*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, t. II (XIII), Warszawa 1995, s. 42.

³⁹⁰ *Codex diplomaticus Silesiae* (dalej: CDS), Wrocław 1875, Bd. XXIX, nr 5315, 5317, 5527, 5635, 5636, 5757, 5868, 5918, 59-23-5929, 5956; T. Jurek, *Dziedzic Królestwa Polskiego...*, op. cit., s. 105.

³⁹¹ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 251.

służbę wojskową otrzymał trzy grzywny srebra³⁹². Rodzina znana od XIII wieku. W 1257 roku przy arcybiskupie Bremy Gerhardzie II i księciu brunszwickim wspomniano Fryderyka *de Luderdeshusen*³⁹³. Lutherdhusenowie najprawdopodobniej przybyli do Księstwa Pomorskiego z Księstwa Brunszwickiego wraz z von Melentinami³⁹⁴. Przemawiać za tym ma posiadanie wraz z nimi w 1337 roku lenna w Mielęcinie na ziemi lipiańskiej³⁹⁵. Imię Wedegon było charakterystyczne dla Wedłów. Byli zapewne jak von Melentinowie lennikami tego rodu.

164. **Mehling**, *Mellingen*, *Mallingen*, *Mallinga*. Rycerz **Hening** lub **Henryk von Mehling** (*Hen. de Melling*) otrzymał wynagrodzenie w 1321 roku za udział w wyprawie Wedegona von Wedel w wysokości pięciu grzywien srebra³⁹⁶. Rodzina von Mellingen z Mellingen żyła w Turyngii. Była to odnoga rodu von Blackentein i Azmannsdorf³⁹⁷. W 1326 roku w Brzegu na Śląsku wspomniany został Henryk von Mellingen, krewny Azmannsdorfów³⁹⁸. Może w wyprawie wojennej brał udział przedstawiciel rodziny von Mehling żyjącej w Saksonii i na Pomorzu³⁹⁹. Ta rodzina znana od 1184 roku⁴⁰⁰. Z nią związany był Henning czy Henryk z 1321 roku⁴⁰¹.

165-167. **Melentin**. W wyprawie Wedegona von Wedel brali udział trzej przedstawiciele tego rodu. Być może ich udział wiązał się z wypełnianiem przez nich także lennych posług wobec Wedłów krzywnicko-chociwelskich. Dwaj z nich, **Ludolf** i **Henning von Melentin** (*Ludolphus et Henningus de Mellentin*) wraz z Schackiem i von Herzlowem otrzymali w 1321 roku za swą służbę dwadzieścia dwie grzywny srebra⁴⁰². Towarzysze broni Ludwika i Henninga von Melenttinów pozwalają na powiązanie ich z podpyrzyckim Mielęcinem i zapewne z ziemią strzelecką, bo tam zamieszkiwał von Hersleben⁴⁰³. Osobno wspomniano **Eberharda von Melentina** (*Everhard de Mellentin*), który wraz z Ulzenem von Frekleben otrzymali za swoją służbę dziewięć grzywien srebra, a za utratę pancernych koni dwadzieścia siedem grzywien odszkodowania⁴⁰⁴. Rodzina von Melentin zamieszkiwała od XIII wieku ziemię pyrzycką na Pomorzu i strzelecką w Nowej Marchii. Już w 1250 roku Herman z Mielęcina był wójtem w Pyrzycach⁴⁰⁵. 6 sierpnia 1255 roku w Pyrzycach rycerz *Hermanus de Melentin* świadkował na dokumencie wystawionym przez księcia Barnima I⁴⁰⁶. W 1274 roku w Wierzbnie

³⁹² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

³⁹³ UBO, I, nr 24.

³⁹⁴ E. Rymar, *Szczecińska kariera rodu Mellentinów i ich powinowatych (XV-XVI w.)*, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 1, R. 2001, s. 34.

³⁹⁵ NLb, s. 18. E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność ziemska na obszarze Ziemi Pyrzyckiej w XII-XV wiekach*, „Zeszyty Pyrzyckie” 5, 1972/73, s. 229.

³⁹⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 176.

³⁹⁷ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 255.

³⁹⁸ Ibidem, s. 192.

³⁹⁹ AAMB, s. 59.

⁴⁰⁰ CDB, A, XXV, s. 170.

⁴⁰¹ CDB, *Namenverzeichnis zu sämtlichen Bänden*, Bd. II, Berlin 1868, s. 372.

⁴⁰² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁴⁰³ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 296.

⁴⁰⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁴⁰⁵ PUB, I, nr 517.

⁴⁰⁶ PUB, II, nr 612.

biskupowi kamińskiemu świadkował Henryk *de Melentin*⁴⁰⁷. Rycerz Henryk von Melentin świadkował 17 września 1286 roku w Strzelcach w Nowej Marchii fundacji klasztoru w Bierzwniku⁴⁰⁸, co prawdopodobnie przemawia za zamieszkiwaniem przez niego w tej okolicy. Śladem po von Melentinach w tej okolicy może być jezioro Mielęcín rozciągające się pomiędzy Chłopowem a Krzęcinem⁴⁰⁹. W 1319 roku von Melentinowie wsparli księcia wołogoskiego Warcisława IV w jego staraniach o Nową Marchię. Jak wiemy, w 1320-1321 roku Henning, Ludolf oraz Eberhard von Melentinowie walczyli w armii Wedegona von Wedel⁴¹⁰. Po upadku rządów Gryfitów (1323) wraz z Wedłami przeszli na stronę Wittelsbachów. Możliwe, że wspomniani w 1321 roku Ludolf, Henning byli braćmi a oddzielony od nich w wykazie kosztów wyprawy Eberhard – kuzynem. Reprezentowali najprawdopodobniej dwie linie rodu: marchijską i pomorską. Może to oni, bo jacyś von Melentinowie w 1325 roku zaatakowali cystersów kołbackich w ich folwarkach w Przylepie i Gardzicy⁴¹¹. Pełny stan posiadania prymy ich lenn w Nowej Marchii poznajemy dopiero w 1337 roku. Wspomniano wówczas posiadłości Melentinów na ziemi lipiańskiej w Krzemlinie (Ludekin) oraz w Mielęcínie (Herman)⁴¹². Wspomniany tutaj Ludekin to zapewne rycerz, który brał udział w wyprawie Wedegona von Wedel. Melentinowie byli lennikami Wedłów z Chociwła. W dniu 12 marca 1338 roku Ludolf (*Ludolphus Mellentyn*) świadkował Wedłom Hassonowi i Henningowi, synom Wedegona I, na dokumencie potwierdzającym lokację miasta Chociwła⁴¹³. Potem 28 stycznia 1340 roku wspomniano Hermana i Ludolfa *de Mellintin*, którzy wraz z Henrykiem i Betekinem z Pyrzyce posiadali dochód w wysokości trzech wispli zboża we młynie w Nawrocku (*Liebenfelde*) koło Myśliborza⁴¹⁴. Po Ludolfie niegdyś (w 1873) istniał w oknie kościoła starzyńskiego herb (zapewne witraż) z napisem *Luedke Mellentin*⁴¹⁵. Ponadto w XIV wieku posiadali lenna w Księstwie Szczecińskim w Łozicach i Rokitach⁴¹⁶. Ludolf i Henning uczestnicy wyprawy wojennej Wedegona von Wedel z lat 1320-1321 mogli być tymi samymi von Mellentinami, których w drugiej połowie XIV wieku parokrotnie wspomniano w dokumentach klasztoru bierzwnickiego, w okolicach którego posiadali zapewne lenna⁴¹⁷. Dożyliby więc bardzo sędziwego wieku.

168. Meinecke. Wspomniany w rozliczeniu z 1321 roku bez imienia Meinecke

⁴⁰⁷ PUB, II, nr 988.

⁴⁰⁸ CDB, A, XVIII, s. 2-3; XIX, s. 443-444; G. J. Brzustowicz, *Rycerze i cystersi...*, op. cit., Nr 3, 1998, s. 76.

⁴⁰⁹ E. Rymar, *Nazwy wodne dorzecza dolnej Odry*, cz. V, odcinek VI, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 2, R.1991, s. 170, nr 293.

⁴¹⁰ PUB, VI, nr 3560.

⁴¹¹ PUB, I, s. 487; E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie...*, op. cit., s. 216; G. J. Brzustowicz, *Rycerze i cystersi...*, op. cit., cz. 2, s. 76; Idem, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 303.

⁴¹² NLb, s.17, 18.

⁴¹³ CDB, A, XVIII, s. 112; WedelG, s. 91.

⁴¹⁴ CDB, A, XVIII, s. 454.

⁴¹⁵ E. Rymar, *Pomorski ród rycerski von Mellenthin w średniowieczu (do XVII w.)*, Pyrzyce 1996, s. 36.

⁴¹⁶ Ibidem, s. 36.

⁴¹⁷ W 1357 roku Ludek wraz z Günterem von Güntersberg potwierdzał umowę von Bertekowów z Objezierza z cystersami bierzwnickimi. CDB, A, XIX, s. 464. W 1361 roku giermek Ludolf był świadkiem umowy mieszczan dobiegniewskich z cystersami. CDB, A, XIX, s. 469. 24 października 1364 roku klasztor bierzwnicki odwiedzili Ludolf i Henning von Melentinowie. CDB, A, XIX, s. 470. O Ludolfie słychać do około 1370 roku, gdy pośredniczył w kolejnych umowach cystersów z Bierzwnika. Wippel A 49.

(*Meyneken*) dostał się do niewoli w latach 1320-1321 i został z niej wykupiony za sumę dwudziestu grzywien⁴¹⁸. Wydaje się, że rejestr wymienił rycerza nie z imienia, a z nazwiska⁴¹⁹. Rodzina marchijska Meinecke wywodziła się z okolic Magdeburga. W XIII-XIV wieku zamieszkiwali w Marchii Wkrzańskiej. W Prenzlau wspomniani już w 1282 roku⁴²⁰. Potem rozeszli się po całej Marchii. W 1332 roku odnotowani w Saltzwedel, a w 1365 roku w Ruppin⁴²¹. W XV wieku zamieszkiwali w Jüterborg i Dahme⁴²². Poszukiwany weteran był rycerzem wkrzańskim, bo w 1321 roku niejaki *Meynekini* posiadał dwór z ośmioma łanami we wsi *Holtzendorp* koło Prenzlau⁴²³.

169. **Menz**. Koszty udziału **Henryka** lub **Henninga von Mentz** (*Hen. de Mentze*) z towarzyszami broni w wyprawie wojennej Wedegona von Wedel, wyliczono na sześć grzywien⁴²⁴. Nie był to, chociaż nazwisko bardzo podobne, wspomniany w otoczeniu margrabiów w latach 1303-1304 Henning *de Mentyz*⁴²⁵. Nazwisko rycerza nawiązywało najprawdopodobniej do miejscowości Mentz w hrabstwie Ruppin⁴²⁶. I stamtąd pochodził wspomniany w 1334 roku Henryk von Mentz, wymieniony w układzie zawartym w Egessin koło Wkryujścia przez hrabiego von Lindow, wyznaczającego na sędziego polubownego Jana Starszego pana Orli w układach pomiędzy książętami szczecińskimi Ottonem I i Barnimem III a prawdopodobnie margrabim brandenburskim⁴²⁷. Henryk von Mentz to najprawdopodobniej poszukiwany rycerz. W 1375 roku mieszczenie i wójtowie Mentz(e), Mense, Menthe, Menz w Tangermünde w Starej Marchii⁴²⁸.

170. **Nobbin**, *Noppin*, *Nossin* (?). Rycerstwo pomorskie i marchijskie. Prawdopodobnie wywodzące się z wioski Nobin koło Alterkirchen. W 1281 roku wspomniani w Stendalu⁴²⁹, a w 1315 roku w hrabstwie Ruppin (Arnold)⁴³⁰. Gerard wspomniany w latach 1325-1344⁴³¹, ale raczej nie jego dotyczy rejestr sporządzony dla Wedegona von Wedel. W początkach XIV wieku znani w Księstwie Rugii. Tam w 1314 roku wzmiankowany giermek Jakub⁴³², który brał w 1316 roku udział w wyprawie strzałowskiej⁴³³. Jakub de Nobin był synem Guzława z rodu Schlaweke vel Slawkewitz⁴³⁴. W tym samym czasie (1316-1322) znany rycerz rugijski Jan

⁴¹⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁴¹⁹ W latach 1323-1332 roku znany Meyneke *de Berenwolde* (z Mieszkowic) mieszczanin chojeński. CDB, A, XIX, s. 185, 192.

⁴²⁰ CDB, A, XXI, s. 95.

⁴²¹ CDB, A, IV, s. 299, 302; XIV, s. 75.

⁴²² AAMB, s. 60.

⁴²³ PUB, VI, nr 3561. W 1375 roku wspomniani mieszczenie w Brandenburgii i Belitz Meineke, Meyne, Meyns. J. Schultze, *Landbuch*, s. 202, 205, 208, 220, 223.

⁴²⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁴²⁵ Regesten, II, nr 1921, 1922.

⁴²⁶ G. Heinrich, *Die Grafen von Arnstein...*, op. cit., 348, 383, 501.

⁴²⁷ PUB, VIII, nr 5146.

⁴²⁸ J. Schultze, *Landbuch*, s. 294, 296, 355, 356, 357, 360, 361, 363, 367, 368.

⁴²⁹ CDB, A, XV, s. 25.

⁴³⁰ CDB, A, IV, s. 285.

⁴³¹ CDB, A, XV, s. 83- 87.

⁴³² PUB, V, nr 2918.

⁴³³ PUB, V, nr 2989; R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 41.

⁴³⁴ APS, RiS, nr 660: *Der Pommersche Adel* rkps. R. Klempina z ok. 1865 r., Vol. I, s. 69-70.

Nobbin⁴³⁵. Jednakże nie Jakuba i Jana upatrywałbym w rejestrze z 1321 roku, w którym wymieniono jedynie nazwisko rycerza. Interesujący nas rycerz zamieszkiwał na Pomorzu. Niejaki Nobbin (błędnie *Nossin*) świadkował 28 lipca 1319 roku na dokumencie księcia szczecińskiego Ottona I nadającego Henningowi von Liebenowowi wieś Lipkę koło Stargardu nad Iną⁴³⁶. Książę szykował wówczas siły do walki z opozycją w jego księstwie. Zapewne ten sam rycerz **Nobbin** (*Noppin*) brał udział w wyprawie wojsk Wedla. Podczas walk dostał się do niewoli, z której został wykupiony przez Wilekina von Schwaneberga⁴³⁷. Możliwe, że jako wyrównanie kosztów udziału w tej wyprawie otrzymał Nobbin od księcia lenno w Nowej Marchii. W 1337 roku lenno rycerskie w Goszkowie w ziemi mieszkowickiej posiadał *Noppin*⁴³⁸. To zapewne trzecia bezimienna wzmianka o tej samej osobie. Wydaje się, że mógł to być wspomniany jako zmarły (?) 26 stycznia i 14 września 1344 roku giermek Henning *de Noppin, de Noppyn* z Trzcińska (*Schowemarke? Sic!*)⁴³⁹. Jeszcze w 1348 roku margrabia Ludwik wspominał swego poddanego *Noppina*, do którego należało lenno we wsi Golin, a potem przekazane rycerzowi Bernardowi von Wulkowowi⁴⁴⁰.

171. **Perleberg**. W kosztach wyprawy wyliczonych w 1321 roku dla **Jana Perleberga** (*Iohanni Perleberg*) wraz z Konradem Landinem, Henrykiem von Grünowem i Menzonem Schulten wyniosły dwanaście grzywien srebra⁴⁴¹. Nazwisko odmiejscowe nawiązywało do siedziby rodu. Z tym, że nazwy podobne mogły dać nazwisko wcale ze sobą nie spokrewnionym rodzinom. Jedni mogli pochodzić z miasta Perleberg położonego na zachód od Pritzwalk. Inni z może z Perlberg z hrabstwa Stade. Na Pomorzu znani od początków XIV wieku o tym nazwisku mieszczenie⁴⁴². Poszukiwany przez nas rycerz pochodził z Marchii Wkrzańskiej. Niektórzy z tej rodziny zamieszkiwali w Prenzlau w początkach XIV wieku. Tam w 1311 roku wspomniano Jana i Henryka Perlebergów⁴⁴³. Być może mieszczanin Jan z 1313 to rycerz Jan, który przyłączył się do wyprawy wojennej Wedegona von Wedel w 1320-1321 roku. Przecież liczni rycerze zamieszkiwali w miastach. Wkrótce po zajęciu ziemi wkrzańskiej książę Wacław IV potwierdził Janowi Perlebergowi osiem łanów we wsi Schönwerder i jeden łan we wsi Baumgarten na ziemi wkrzańskiej (1321)⁴⁴⁴. Nazwy tych miejscowości przypominają nazwiska rycerzy biorących udział w wyprawie Wedegona von Wedla. Perlbergowie wspomniani potem w Marchii Brandenburskiej w Starej Marchii w 1375 roku (Rule von Perleberg)⁴⁴⁵. W 1381

⁴³⁵ PUB, VI, nr 3546; R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 82.

⁴³⁶ Rep., nr 13.

⁴³⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁴³⁸ NLb, s. 12.

⁴³⁹ CDB, A, XIX, s. 13, 14.

⁴⁴⁰ CDB, A, XXIV, s. 45.

⁴⁴¹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁴⁴² Mieszczanin szczeciński Perleberg vel Parleberg (1302), to może wzmiankowany w latach 1312-1313 mieszczanin Henryk, mający siostrę Thele mniszkę w Pyrzycach. O. Blümcke, *Der Rat und die Ratslinie Stadt Stettin*, „Baltische Studien“, (NF), Bd. 17, 1913, s. 111; PUB, V, nr 2715, 2815, 2885.

⁴⁴³ Regesten, II, nr 2207, 2208.

⁴⁴⁴ PUB, VI, nr 3561.

⁴⁴⁵ J. Schultze, *Landbuch*, s. 307.

w Arendsee⁴⁴⁶, w 1389 w Perlebergu⁴⁴⁷, a w 1391 w Saltzwedel⁴⁴⁸.

172-173. **Petersdorf.** W wyprawie Wedegona von Wedla wziął udział **Petersdorf** (*Peterstorp*), który otrzymał wynagrodzenie za służbę wojskową w latach 1320-1321 w wysokości ośmiu grzywien oraz kolejny przedstawiciel rodu, także odnotowany bez imienia (*Peterstorp*), otrzymał pięć grzywien srebra⁴⁴⁹. Nie był chyba jednym z nich Heyno von Petersdorf wspomniany w 1304 roku, gdy świadkował na umowie margrabiów z książętami meklemburskimi i rugijskimi⁴⁵⁰. Mogli pochodzić z wioski Petersdorf w ziemi stargardzkiej (meklemburskiej). W tamtych okolicach w Woldegk w 1304 roku zamieszkiwał Henryk von Petersdorf⁴⁵¹. W 1320 roku w wiosce Beiershagen lenno posiadał Jan von Petersdorf⁴⁵². Mniej możliwe aby wywodzili się z wioski Petersdorf położonej koło Łagowa⁴⁵³, bo to była włość rodu von Klepzig, a od 1350 joannitów. Rycerze von Petersdorf znani byli na Pomorzu. Na południowy-zachód od Szczecina znajduje się wieś Klein Reinkendorf, która była siedzibą Eckharda von Petersdorf (1330) i jego braci Piotra (1330) i Henninga (1330)⁴⁵⁴. Mogli to być synowie rycerza Piotra von Petersdorfa znanego w 1327 roku, wtedy 9 lutego w Szczecinie przy książętach szczecińskich.⁴⁵⁵ Bratem Piotra mógł być Giso, przełożony i dziekan kapituły szczecińskiej św. Marii w (1322-1335), kapelan księcia szczecińskiego (1329-1330), w kapitule kamińskiej (1334-1335)⁴⁵⁶. W pobliżu Frankfurtu nad Odrą znajdowała się wieś Petersdorf, z której zapewne pochodzili mieszcianie frankfurcy o takim nazwisku, wspomniani w 1392 i w XVI wieku⁴⁵⁷. Kolejni Petersdorfowie w XV wieku zamieszkiwali w Stargardzie nad Iną i w *Grotenhagen* (Gross Hagen) i Błotnie (*Jackobsdorf*)⁴⁵⁸. Wydaje się jednak, iż poszukiwany przez nas Petersdorf pochodził z Marchii Wkrzańskiej. W 1375 roku w miasteczku Boitzenburg (96 łanów) cztery łany i dwór posiadali Hartwig z braćmi synowie Wilekina Petersdorfa (*Harwich cum fratribus, filii Willekini Petyrstorp*)⁴⁵⁹. W tym samym roku we wsi Strele lenno posiadali: Bovirowie a z nimi Piotr Petersdorf (*Petyr Petersdorf*) siedem łanów z dworem⁴⁶⁰. Marchijską rodzinę reprezentuje Jan wspomniany przy margrabiach w 1350 roku⁴⁶¹, czy podpisujący układ pomorsko-

⁴⁴⁶ CDB, A, XXII, s. 73.

⁴⁴⁷ CDB, A, I, s. 109.

⁴⁴⁸ CDB, A, XXV, s. 274.

⁴⁴⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82, 83.

⁴⁵⁰ CDB, B, I, s. 254; Regesten, II, nr 1895.

⁴⁵¹ F. Crull, *Die Wappen*, op. cit., Nr 390, 2903.

⁴⁵² MUB, V, nr 13929.

⁴⁵³ W. Podehl, *Burg und Herrschaft in der Mark Brandenburg. Untersuchungen zur mittelalterlichen Verfassungsgeschichte unter besonderer Berücksichtigung von Altmark, Neumark und Hawelland*, Köln-Wien 1975, s. 371.

⁴⁵⁴ PUB, VII, nr 4597.

⁴⁵⁵ PUB, VII, nr 4267, 4272.

⁴⁵⁶ PUB, VI, nr 3628, 3629; VII, nr 4335, 4350, 4362, 4364, 4388-4390, 4393, 4462, 4483, 4508, 4515, 4538, 4557; VIII, nr 4883, 4877, 4912, 4933, 5025, 5057, 5113, 5154, 5155, 5158, 5164, 5176, 5202, 5220, 5244; J. Micrälius, *Sechs Bücher vom alten Pommerlande*, Stettin-Leipzig 1732, s. 366.

⁴⁵⁷ E. Kittel, *Brendenburgische Siegel und Wappen*, Berlin 1937, s. 153, 154.

⁴⁵⁸ *Protokolle der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, Köln-Graz 1961, s. 174, 176, 177, 185, 231 i n.

⁴⁵⁹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 263-264.

⁴⁶⁰ J. Schultze, *Landbuch*, s. 268.

⁴⁶¹ CDB, B, II, s. 302.

brandenburski w 1493 roku Kurt Petersdorf⁴⁶², a potem w 1597 roku dzierżawca w Broczynie na ziemi wałeckiej Krystian Petersdorf⁴⁶³. Wydaje się, że wspomniani w 1321 roku Petersdorfowie to marchijczycy, lennicy Wedłów w Ścienniem koło Ińska. Choć ci wspomniani tam dopiero w 1513 i 1515 roku⁴⁶⁴. Na przełomie XV i XVI wieku liczni w Greifenhagen, Grossenhagen i Dobrzanach i okolicach Stargardu⁴⁶⁵.

174. **Pinnow**. Może był to przedstawiciel rodziny zamieszkującej miejscowości o podobnej nazwie, np. Pinnow koło Angermünde w Marchii Wkrzańskiej czy *Binnow* w ziemi golenickiej w Nowej Marchii⁴⁶⁶. Ale o takiej nazwie występowały także wioski koło Dymina i Gryfic na Pomorzu. Rycerze von Pinnow znani bliżej są dopiero od XIII wieku⁴⁶⁷. W 1266 roku rycerz Ekhard *de Pinnow* wspomniany został w Kołobrzegu. Potem w dokumentach z lat 1269-1278 rycerz Arnold *de Pinnow*, w 1270 roku z bratem rycerzem Dytrykiem, wspomniany w Maszewie. W 1272 roku rycerz Herman *de Pinnow* odnotowany koło Gryfii. W Księstwie Rugii w 1280 rycerz Ekhard *de Pinnow*, zapewne syn starego Ekharda z 1266 roku. Później ród zamieszkiwał w Przegnicy. Tam Herman II, syn Fryderyka *de Pinnowe* świadkował w Perlebergu w 1315 roku. Inni mieszkali w Meklemburgii⁴⁶⁸. W 1298 roku wspomniani w Malchin⁴⁶⁹, a zatem założyli w pobliżu wieś Pinnow. W 1315 roku wzmiankowany marchijski rycerz Fryderyk syn Hermana⁴⁷⁰. Identyfikację utrudnia wzmianka o bezimiennym Pinnowie w interesującej nas wyprawie wojennej pod dowództwem Wedla. Za udział w walkach koszty **Pinnowa** (*Pinow*) wyliczono w 1321 roku na sumę czterech grzywien srebra⁴⁷¹. Być może udział w wyprawie Wedla wziął Konrad von Pinnow z Nowogródka, który zmarł po 7 kwietnia 1336 roku, bo tego dnia został wspomniany po raz ostatni (*C. von Pinnow*), gdy świadkował na dokumencie dotyczącym Nowogródka⁴⁷². Mógł to być także przedstawiciel rodu zamieszkującego w Marchii Wkrzańskiej, lecz tam we wsi Pinnow w lenno posiadali już przedstawiciele innych rodów (Henryk Sydow Młodszy z braćmi i Bertram Grabow)⁴⁷³. W XVI wieku mieszczenie w Stargardzie⁴⁷⁴.

175-176. **Pizekerstorp**. W wyprawie brał udział **Jan i Mikołaj Pizekerstorp** (*Iohannes, Ni(colaus) Pizekerstorp*), którzy wraz z Hermanem Dorinkiem ponieśli koszty służby wojskowej na sumę jedenastu grzywien srebra⁴⁷⁵. Stara marchijska

⁴⁶² R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 157.

⁴⁶³ M. Hlebionek, *Obce rycerstwo i szlachta w ziemi wałeckiej od XIV do XVIII wieku*, Inowrocław 2002, s. 68.

⁴⁶⁴ E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii...*, op. cit., s. 37.

⁴⁶⁵ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 172, 212, 233, 246, 260, 265, 268, 274, 275.

⁴⁶⁶ E. Rymar, *Nowogródek Pomorski przed wiekami*, „NRHA” nr 5, 1998, s. 21.

⁴⁶⁷ GdN, s. 191. Znamy o takim nazwisku mieszczan w Trzebiatowie, w tym rącej Ludolfa (1326-1337). PUB, VII, nr 4236, 4943; X, nr 5447.

⁴⁶⁸ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 128; AAMB, s. 67.

⁴⁶⁹ CDB, A, XXII, s. 17.

⁴⁷⁰ CDB, A, II, s. 205.

⁴⁷¹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁴⁷² CDB, A, XXIV, s. 22.

⁴⁷³ J. Schultze, *Landbuch*, s. 270.

⁴⁷⁴ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 261, 262.

⁴⁷⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

rodzina rycerska, wywodząca się od wspomnianego w latach 1196-1217 rycerza marchijskiego Zygfyryda (*Sifridus de Pisekendorp vel de Pesekendorf*)⁴⁷⁶. Wspomniani w 1321 roku Jan i Mikołaj to najprawdopodobniej rycerze pomorscy.

177. **Prezzel**, *Brezzel*, *Prissel*, *Premslin*, *Prenzelin*. **Wiko** (*Vicco Prenzelin*) stracił lekkiego konia pod Schwedt i w dalszych walkach kolejne dwa konie, natomiast pod Garditz i Chojną *pantlosa* razem wycenione na trzydzieści grzywien srebra⁴⁷⁷. Rodzina związana była z margrabiami brandenburskimi od XIII wieku. Przodkiem rodu był najpewniej wspomniany 20 lipca 1278 roku rycerz *Godo de Prenzelin*, który świadkował w Gorzowie na dokumencie margrabiów Ottona V i Albrechta III⁴⁷⁸. Najprawdopodobniej wywodzili się z wioski Premslin w Przegnicy⁴⁷⁹. W pierwszej połowie zamieszkiwali w Gorzowie. 6 maja 1328 roku margrabia Ludwik nadawał mieszczanom gorzowskim Henningowi, Konradowi i Piotrowi Pressel dwie części wsi Wieprzyce (*Wepritz*) pod Gorzowem⁴⁸⁰. 6 maja 1328 roku margrabia Ludwik potwierdził mieszczaninowi z Gorzowa, Henninowi, Konradowi i Piotrowi Prezzel 2 części wsi Wepritz. Potwierdzenia ich lenna w Wieprzycach pochodzą z lat 1337, 1364 i 1366⁴⁸¹. Pojawiali się także na Pomorzu. W 1335 roku zmarł Dytryk *de Pressel* kapelan księcia szczecińskiego Ottona I i wikary kolegiaty myśliborskiej (1327-1335)⁴⁸². W 1337 roku w Żabinie koło Złocieńca w Nowej Marchii lennicy Herman i Henning Bressel⁴⁸³. I może stamtąd, spod Złocieńca pochodził Vico. 30 kwietnia 1340 roku w Pyrzycach świadkował kleryk Henryk de Pressem na dokumencie księcia Ottona I⁴⁸⁴.

178. **Pribeslaw**. Rycerz **Wicko** (*Vicco Pribbezlaw*) wraz z Rutze i Konradem von Leckowem za służbę wojskową w armii Wedegona von Wedel, otrzymali razem osiemnaście grzywien srebra i dodatkowo za stracone ich pancerne konie trzydzieści sześć grzywien srebra⁴⁸⁵. Mało znana rodzina marchijska Pribeslaw, której protoplastą miał być wspomniany w 1229 roku Lutoboriusz⁴⁸⁶. Syn Lutoboriusza wystąpił w otoczeniu księżnej Anastazji w 1220 i księcia Barnima I w 1234 roku⁴⁸⁷. W 1315 roku Paweł *dictum de Prybeslaw* syn Markwarda zawierał układ kończący spór z kapitułą kołobrzeską w sprawie wsi Myślino pod Kołobrzegiem⁴⁸⁸. Już pewnie wtedy Paweł był związany z wioską Stary Przybysław (*Pribslaf*) koło Świdwina, którego okolice podlegały wówczas wspomnianej kolegiacie. Synem Pawła mógł być interesujący nas Wicko Pribbezlaw. Ponieważ towarzysze broni Pribezława - Rutze i

⁴⁷⁶ Regestem, I, nr 491, 564.

⁴⁷⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

⁴⁷⁸ Rep., nr 1.

⁴⁷⁹ PUB, VI, s. 524, 525.

⁴⁸⁰ CDB, A, XVIII, s. 13; **Markgraf**, *Register...*, op. cit., nr 5.

⁴⁸¹ NLb, s. 20; R. Eckert, II, s. 63.

⁴⁸² PUB, VII, nr 4272, 4334; VIII, nr 5071; CDB, A, s. 461; XIX, s. 450.

⁴⁸³ NLb, s. 30.

⁴⁸⁴ PUB, X, Nr 5845.

⁴⁸⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 82-83.

⁴⁸⁶ CDB, A, VI, s. 13.

⁴⁸⁷ PUB, I, nr 257, 309, 257.

⁴⁸⁸ PUB, V, nr 2979.

von Leckow byli lennikami von Wedlów, to i Pribeslaw był lennikiem tego rodu⁴⁸⁹. Wioski tej nie wspomina się w rejestrze nowomarchijskim z 1337 roku. Znana jest dopiero z dokumentów od 1341 roku, kiedy została (*Prinzla*) wraz z młynem w Bystrzyńce (*Bozteri*) nadana Judycie żonie Hassona von Wedel ze Świdwina⁴⁹⁰.

179. **Prützen**, *Prutzen*. W sprawozdaniu finansowym wyprawy Wedegona z 1321 roku wraz z Henrykiem von Sanitz wspomniano rycerza **Warpuna** (*Warpun*), którzy otrzymali wynagrodzenie sześciu grzywien srebra⁴⁹¹. Wymienienie Warpuna z von Sanitzami mającymi siedziby na ziemi strzeleckiej i choszczeńskiej oraz jego bardzo rzadkie imię, dostatecznie identyfikują tego rycerza z Warpunem von Prutzenem, zamieszkującym w okolicach Dobiegniewa w Słowinie (*Lamprechtsdorf*)⁴⁹². Najczęściej uznaje się, że rodzina Prützen przybyła do Nowej Marchii z Prus w końcu XIII wieku⁴⁹³. Trzeba jednak podkreślić i to, że wieś Prützen istniała też koło Dymina. Tutaj w Prützen 26 stycznia 1301 roku 2 łany otrzymał klasztor w Verchen. W tej wsi zamieszkiwali von Wachholtzowie i von Sültenowie⁴⁹⁴. Wieś wspomniana jeszcze w 1320 roku (*villa Prutzen*)⁴⁹⁵. Istniała także w XIV wieku wieś Prützke (*Prützke, Pruske, Prutzke*) w brandenburskiej ziemi Zauche⁴⁹⁶, ale wydaje się, że jeśli przekazała swoją nazwę (?) to raczej wiosce pod Dyminem. I to raczej stąd, a nie z Prus przybyli ci rycerze w okolice Dobiegniewa w Nowej Marchii najpóźniej w początkach XIV wieku. 28 sierpnia 1318 roku Warpun i Herman von Prutze sprzedali klasztorowi w Bierzwniku swoją wieś *Driversdorf*⁴⁹⁷. Wzmianka z rejestru z 1321 roku to druga i ostatnia informacja o tym rycerzu. Rodzina zamieszkiwała w tej okolicy jeszcze w drugiej połowie XIV wieku. W 1367 roku pod murami Dobiegniewa osądzono za rozboje Jakuba i Jana von Prutzenów⁴⁹⁸. Na temat pochodzenia von Prutzenów być może rzuca światło informacja z XVII wieku, o tym, że rodzina ta Preutzen vel Preussen była lennikami Borcków. Jest to tym bardziej ciekawe, że zamieszkująca też w tej okolicy rodzina von Prechele, była też lennikiem Borcków (z Bralęcina) i Dewitzów⁴⁹⁹. W początkach XVI wieku Tomasz Prutze mieszczanin stargardzki w Kolinie⁵⁰⁰.

180. **Pütte**, *Putte*. W wyprawie wojennej brał udział **Anzelm von Putte** (*Anselmo de Putte*), który poniósł koszty w wysokości pięciu grzywien srebra⁵⁰¹. Może związek z tym rodem miała wieś Pütte położona na południowy zachód od Strzałowa

⁴⁸⁹ WedelG, s. 92.

⁴⁹⁰ NLb, s. 26; CDB, A, XVIII, s. 118; WedelG, s. 114.

⁴⁹¹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁴⁹² GdN, s. 289-290.

⁴⁹³ Ibidem, s. 289-290; E. Rymar, *Stosunki Przemysła II z margrabiami brandenburskimi w latach 1279-1296*, [w:] Przemysł II. Odnowienie Królestwa Polskiego, Poznań 1997, s. 130-131.

⁴⁹⁴ PUB, IV, Nr 1976.

⁴⁹⁵ MUB, V, nr 13933.

⁴⁹⁶ J. Schultze, *Landbuch*, s. 75, 215.

⁴⁹⁷ CDB, A, XIX, s. 457.

⁴⁹⁸ Wippel, A 47. W 1493 roku Jan Prutze świadkował na umowie pomorsko-brandenburskiej. R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 157.

⁴⁹⁹ J. Micräelius, *Sechs Bücher vom alten Pommerlande...*, op. cit., s. 367.

⁵⁰⁰ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen...*, op. cit., s. 239.

⁵⁰¹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

w ziemi bardzkiej i znana jest od XII wieku⁵⁰². Siedziba rycerza Anzelma znajdowała się w Marchii Wkrzańskiej. W 1321 roku, na mocy decyzji księcia Warcisława IV Anzelm de Putte miał dołączyć do swego dworu po zmarłym Ottonie von Holtzendorfie jego osiem łańów w Zarnikow⁵⁰³.

181. **Quitow, Quitzowe, Quitsowe**. Znana rodzina meklembursko-marchijsko-pomorska⁵⁰⁴. W wyprawie uczestniczył **Happo** (*Happen de Quitzow*), którego koszty służby wojennej w 1321 roku wraz z Albertem von Damerowem wyniosły sześć grzywien⁵⁰⁵. Ród pochodził z brandenburskiej Przegnicy. Jedna z linii wspomniana w Meklemburgii już w 1261 roku. Z tej linii pochodził wspomniany w latach 1300-1309 koło Wismaru Ekhard. Później rycerz ten (*Ekhard de Quitsowe*) przeniósł się na Rugię. W 1325 roku w Księstwie Rugii miał lenno w wójtostwie Tribses⁵⁰⁶. W 1292 roku przy księciu rugijskim Wisławie II wspomniano Erharda⁵⁰⁷. Kolejna z linii zamieszkiwała w Marchii Brandenburskiej. Johann i Konrad von Quitzowowie brali udział w 1308 roku w wyprawie margrabiów na Gdańsk⁵⁰⁸. Przedstawiciele kilku linii przyjmowali różne postawy wobec rywalizacji polityczno-militarnej w Marchii po wymarcu Askańczyków w zależności od przynależności terytorialnej. Wspomniani dwaj marchijscy rycerze, Johann (*Hannes*) i Konrad (*Konekin*) von Quitzowowie, 20 sierpnia 1319 roku w zamku Quitzow zobowiązali się do służby ze swymi zamkami wobec księcia meklemburskiego Henryka II⁵⁰⁹. Przy Henryku meklemburskim jeszcze 2 listopada 1319 roku w Prizwaluku odnotowano Henninga von Quitzow⁵¹⁰. Natomiast postawa Happona świadczy, że niektórzy von Quitzowowie wspierali rządy książąt pomorskich. To zapewne przedstawiciel linii marchijsko-pomorskiej. Ludolf von Quitzow był w 1334 roku wasalem Konrada von Massowa z wsi *Damersitz* koło Maszewa, które to *servicium dextrarii* posiadał prawnie ze swymi sukcesorami i czterema łańami w *Parlin*⁵¹¹. Synami Happona mogli być Klaus, Cuno i Dytryk von Quitzow rycerze z Kletzke koło Perlebergu (wzm. 1354-1375). Ten trzeci z braci to przodek znanego potem rodu marchijskiego⁵¹². Do tego rodzeństwa mógł należeć jeszcze Wedego von Quitzow wspomniany w 1384 roku. Pod władzą margrabiów wspomniano von Quitzowów od 1340 roku⁵¹³.

⁵⁰² PUB, I, nr 55, 75, 99.

⁵⁰³ PUB, VI, nr 3561.

⁵⁰⁴ Na temat rodziny dosyć liczna literatura. W. Hoppe, *Die Quitzows*, „Forschungen zur brandenburgischen und preussischen Geschichte“, Bd. 43, Jg. 1930; Ch. Warnstedt, *Die von Quitzow auf Eldenburg*, „Genealogie“, Bd. 7, Jg. 1965, Heft 3, s. 441-454; Idem, *Das Geschlechts von Quitzow*, „Zeitschrift für Niederdeutsche Familienkunde“, Jg. 1970, Heft 34, s. 69-111; P. Goralczyk, *Die Familie von Quitzow – ein märkisches Adelsgeschlechts*, „Brandenburgische Denkmalpflege“, Jg. 2, 1993, Heft 2, s. 42-46; E. Lieselott, *Die Quitzows. Legenden und Wirklichkeit*, „Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Prignitz“, Bd. 6, Jg. 2006, s. 5-12; J. Feustel, *Die Quitzows. Raubritter und Gutsherren*, Berlin 2008.

⁵⁰⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁵⁰⁶ PUB, V, nr 3441, 3442; R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 3, 4.

⁵⁰⁷ PUB, VII, nr 4695.

⁵⁰⁸ J. Feustel, *Die Quitzows...*, op. cit., s. 20.

⁵⁰⁹ MUB, VI, nr 4114.

⁵¹⁰ MUB, VI, nr 4137.

⁵¹¹ PUB, VIII, nr 5175, 5189.

⁵¹² *Europäische Stammtafeln*, Bd. XX, Frankfurt a. M. 2002, Taf. 28.

⁵¹³ J. Feustel, *Die Quitzows...*, op. cit., s. 22-23, 24.

182. **Radow.** Rycerz **Hening** (*Hen(ningus) de Radow*). Służył w oddziale śląskiego rycerza Fritza von Langenowa. Podczas walk 1320-1321 dostał się do niewoli i został z niej wykupiony za dziesięć grzywien srebra⁵¹⁴. Pochodził najprawdopodobniej ze Śląska. Mógł później osiąść na ziemi torzymskiej, gdzie istniały w okolicach Górzycy wioski biskupa lubuskiego Radów (*Gross i Klein Radow*)⁵¹⁵ lub koło Łobza, gdzie wieś Radowo (*Raddow*).

183. **Ramin, Rammin, Rammyn, Rannin, Rambin.** Na zachód od Szczecina znajdowała się wieś Ramin w powiecie Randow. Musiała mieć związek z tą rodziną rycerską. W XIII wieku Raminowie to krewni von Liebenowów⁵¹⁶. Stanowili linię rodu de Monte⁵¹⁷. W wyprawie wojennej w latach 1320-1321 brał udział **Henryk** (*Hinricus Rannin*), którego koszty poniesione podczas służby wojskowej wraz z Moringe i Gizo von Kremtzwami wyniosły szesnaście grzywien srebra⁵¹⁸. Rodzina von Ramin należała do rodów zamkowych Pomorza Przedniego. Zamieszkiwali pomiędzy rzekami Odrą i Randową. Często występowali pod nazwiskiem von Berg czy von Monte, ale z przydomkiem *Ramin, Rambyn*. I tak w 1321 roku wspomniany *Henricus de Monte*, a potem pod odmiejscowym nazwiskiem *de Rambyn*⁵¹⁹. 14 maja 1303 w Szczecinie przy Ottonie I Henryk i Gunter *de Rambyn*⁵²⁰. Giermek Henryk został wspomniany 24 marca 1321 roku przy księciu szczecińskim Ottonie I wraz z von Elsholtzem⁵²¹. Henryk de Ramyn rycerz świadkował 14 kwietnia 1330 roku na dokumencie księcia Ottona I i Barnima III⁵²². Słychać o nim jeszcze w 1332 roku⁵²³. Przy tym samym księciu wystąpił 10 kwietnia 1333 roku w Szczecinie jako rycerz⁵²⁴. Rycerz księcia szczecińskiego Henryk (1326-1333). 23 sierpnia 1333 roku w Prenzlau wśród rycerzy księcia szczecińskiego Ottona I, świadkujących na układzie z radą miasta Szczecina wspomniano Henninga von Ramin oraz giermka Ottona von Ramin⁵²⁵. Nie ma ich jednak w rozliczeniu Wedegona. Podobnie jak wspomnianego 12 sierpnia 1322 roku w Altdamm przy Ottonie I i Barnimie III – Dideryka *Rammyn*⁵²⁶. W Marchii Wkrzańskiej w 1375 roku w Jagow i Tzernekow lenna posiadał Otto de *Rammyn*⁵²⁷. W 1426 roku wspomniany na Pomorzu *Claus van Ramin to Krakow*⁵²⁸. Krakow koło Szczecina. Wspomniani także w XVI wieku w Szczecinie, Trzebiatowie i Brussow.

184. **Rathenow.** W 1321 roku **Lemmeke von Rathenow** (*Lemmeken de*

⁵¹⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁵¹⁵ CDB, C, III, s. 461.

⁵¹⁶ PUB, II, nr 940, 947.

⁵¹⁷ APS, RiS, nr 660: R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 397-398.

⁵¹⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 475.

⁵¹⁹ E. H. Kneschke, *Neues allgemeines...*, op. cit., VIII, s. 332.

⁵²⁰ PUB, IV, nr 2091; UBO, I, nr 218.

⁵²¹ PUB, VI, nr 3479.

⁵²² PUB, VII, nr 4563.

⁵²³ CDB, A, XXI, s. 146.

⁵²⁴ PUB, VIII, nr 5047, 5048, 5049.

⁵²⁵ PUB, V, nr 3398.

⁵²⁶ PUB, VI, nr 3624.

⁵²⁷ J. Schultze, *Landbuch*, s. 244, 248.

⁵²⁸ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen*, op. cit. s. 172.

Rathenow) został wykupiony z niewoli przez Wilekina von Schwaneberg⁵²⁹. Jednak nie wyliczono jego kosztów służby wojskowej. Zapewne był to przedstawiciel mało znanej rodziny marchijskiej, która osiadła na Pomorzu. Z jej działalnością związana była wioska Ratnów (*Rottmannshagen* 1307, *Rathenowerhagen* 1327, 1350) nazywana niezmiennie do 1307 roku *Rat(h)enow(e)*⁵³⁰. Lemmeke mógł być lennikiem Kościoła, skoro ta wieś lub jej część była własnością klasztoru w Dargun, a jej lokację przeprowadzał Jan von Wachholtz w 1262 roku. Przy tej czynności obecny był mnich z klasztoru Dargun - Johannes *de Rathenowe*⁵³¹. W XV wieku, a może i wcześniej w Rathenow zamieszkiwali rycerze von Dequede⁵³², uczestnicy tej samej wyprawy. Może więc von Rathenow i von Dequede to członkowie jednego rodu.

185. **Rhöden**, *Rohde*, *Rode*, *Rod*, *Raede*, *Roede*, *Rhöden*, *Rhade*, *Raden*⁵³³. Rodzina nowomarchijska⁵³⁴. Wcześniej zamieszkiwali Nadrenię, w okolicach klasztoru w Camp i Rugię. Pochodzili od Arnulfa *de Rode* z okolic Aachen wspomnianego w 1103 roku. Na Pomorzu pojawili się w drugiej połowie XIII wieku, skoro Henryk *de Rode* w 1280 roku znajdował się w radzie miasta Strzałowa. Jego syn Gerard w latach 1304-1309 był notariuszem księcia Wisława III, a Henryk rajcą miejskim w Strzałowie w latach 1308-1316⁵³⁵. Na Rugii w latach 1320-1321 wspomniano z tego rodu braci Gerarda, Hinceke i Lamberta⁵³⁶. Czwartym bratem był Mikołaj *de Rode* ze Strzałowa, który zajmował się handlem na Bałtyku i pozostawił po sobie córkę Gese i syna Jana. Przypuszcza się, że od tego Mikołaja pochodzili rycerze pomorscy, bo u nich przewijało się to imię. Lambert w 1341 roku był mnichem w klasztorze w Neuen Camp⁵³⁷. **Herman Roede** (*Her(mann) Roede*) wraz z dwoma Koldemantzami i Ierslowem otrzymał w 1321 roku wynagrodzenie w wysokości czternastu i pół grzywny srebra za udział w wojnie po stronie Warcisława IV⁵³⁸. To przedstawiciele linii rodu von R(h)ode lenników Wedlów w Runowie, Winnikach koło Węgorzyna, znani w tej okolicy od 1340 roku⁵³⁹. W 1375 roku w Marchii Wkrzańskiej w okolicach Boitzenburga we wsi Blankensee *Rudghert de Rode* posiadał sześć łąnów z dworem⁵⁴⁰. W Runowie potwierdzeni w 1481 i 1518 roku⁵⁴¹.

186. **Roggow**. Bezimiennie wspomniany w rozliczeniu kosztów wojennych z 1321 roku **Roggow** (*Roggow*) wraz z Bomgardem poniósł koszt służby wojskowej na sumę sześciu i pół grzywny srebra⁵⁴². W Nowej Marchii występowała wieś

⁵²⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁵³⁰ J. M. Piskorski, *Kolonizacja wiejska Pomorza Zachodniego w XIII i początkach XIV wieku na tle procesów osadniczych w średniowiecznej Europie*, Poznań 1990, s. 145-146, przyp. 82.

⁵³¹ PUB, II, nr 718.

⁵³² Kneschke, II, s. 452-253; CDB, A, XVII, s. 101, 266; B, III, s. 333.

⁵³³ G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 312.

⁵³⁴ AAMB, s. 74.

⁵³⁵ Ibidem, s. 73-74.

⁵³⁶ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 75.

⁵³⁷ Ibidem.

⁵³⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁵³⁹ WedelG, s. 150; E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii...*, op. cit., s. 37.

⁵⁴⁰ J. Schultze, *Landbuch*, s. 262.

⁵⁴¹ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen*, op. cit., s. 275, 278.

⁵⁴² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

o takiej nazwie⁵⁴³. Może to Henryk Roggow mieszczanin choszczeński wspomniany w latach 1318-1344⁵⁴⁴. Wreszcie istniała marchijska rodzina von Rochow. W 1304 roku Henryk von Rochow był wójtem w Tangermünde⁵⁴⁵. W 1305 roku wspomniani Henryk syn Henryka oraz Betke syn Meinharda von Rochowa⁵⁴⁶. Lecz chyba oni nie wchodzą w rachubę. W interesującym nas okresie, 21 grudnia 1321 roku w Stendalu na umowie w sprawie uwolnienia rycerzy walczących w Starej Marchii świadkował Wichard *Roghowe*⁵⁴⁷. Najprawdopodobniej to poszukiwany przez nas rycerz lub rycerz pochodzący z miejscowości położonej w Marchii Wkrzańskiej - Roggow - koło Pasewalku i Baumgarten koło Prenzlau. We wsi Roggow w ziemi wkrzańskiej w 1375 roku Schanebeckowie⁵⁴⁸. Za to we wsi Ruperstorpe w 1375 r. lenno o wielkości pięciu łanów posiadał Ghereke Roggow mieszczanin z Pasewalku⁵⁴⁹.

187. **Romer**. Podczas wyprawy wojennej Wedegona von Wedel dostał się do niewoli **Zabel** (*Sabell Romere*) i został z niej wykupiony za czterdzieści grzywien srebra⁵⁵⁰. W 1273 roku w Kołobrzegu wspomniany został Henryk, i kolejny Henryk rajca kołobrzegi (1324-1333) oraz trzeci Henryk wikary kołobrzegi (1331-1337)⁵⁵¹. W 1304 roku wspomniany Henning von *Rome* rycerz meklemburski⁵⁵². Zapewne nasz rycerz z 1321 roku to Zabel Romer, który potem jeszcze w 1353 roku zamieszkiwał w ziemi Lychen⁵⁵³. Był zatem Marchijczykiem z ziemi stargardzkiej. W 1364 roku zamieszkiwali we Frankfurcie⁵⁵⁴. Była też rodzina miśnieńska von Römer⁵⁵⁵ oraz meklemburska von Rome w ziemi stargardzkiej, znana od 1230 roku. To o tę rodzinę nam chodzi. Z niej w 1304 roku znany jest Henryk. Na identyfikację pozwala imię uczestnika wyprawy zbrojnej Wedegona von Wedel, którego można utożsamiać ze wspomnianym w 1349 roku ziemi stargardzkiej Zabelem Römer⁵⁵⁶. Mieszkali też w Marchii Wkrzańskiej w 1375 roku, gdzie w wioskach Closterwolde i Petersdorf posiadał lenna Hervic Romer⁵⁵⁷.

188. **Roweder**, Rowedel, Rohwedel. Rodzina nowomarchijska, która przybyła z Holsztynu poprzez Meklemburgię i Pomorze, dotarła do Nowej Marchii w początkach XIV wieku⁵⁵⁸. W latach 1297-1300 Ekhard Roweder w otoczeniu księcia lüneburskiego⁵⁵⁹. Może to on (wspomniany tylko z nazwiska) poległ

⁵⁴³ CDB, A, XX, s. 36.

⁵⁴⁴ Rep., nr 10, 25.

⁵⁴⁵ CDB, A, XV, s. 50.

⁵⁴⁶ Regesten, II, nr 1961.

⁵⁴⁷ Regesten, II, nr 2898.

⁵⁴⁸ J.Schultze, s. 228.

⁵⁴⁹ J.Schultze, *Landbuch*, s. 268.

⁵⁵⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 82; CDB, B, I, s. 474.

⁵⁵¹ PUB, VI, nr 3430, 3787; VII, nr 4524; VIII, nr 4907, 5014, 5031, 5032, 5033, 5034, 5035, 5036, 5117.

⁵⁵² Regesten, II, nr 1895.

⁵⁵³ MUB, XIII, nr 7847.

⁵⁵⁴ CDB, A, XXIII, s. 175.

⁵⁵⁵ *Johann Siebmachers Wappenbuch von 1605*, (dalej skrót **Siebmacher.Wap.**), Hrsg. H. Appuhn, München 1999, s. 185.

⁵⁵⁶ F. Crull, *Die Wappen...*, op. cit., Nr 82; MUB, Nr 381, 2903, 7016.

⁵⁵⁷ J. Schultze, *Landbuch*, s. 261, 275-276.

⁵⁵⁸ M. Wehrmann, *Geschichte von Pommern*, Gotha 1919 (wyd. 2), T. I, s. 114; GdN, s. 37.

⁵⁵⁹ MUB, IV, Schwerin 1867, Nr 1257.

w służbie Mikołaja, hrabiego szweryńskiego. W związku z tym zabójstwem hrabia domagał się 9 lipca 1311 roku od Eryka księcia sasko-lauenburskiego zadośćuczynienia od sprawców zabójstwa, będących jego poddanyymi⁵⁶⁰. Osiedlili się na ziemi choszczeńskiej zapewne jeszcze w okresie askańskim, czyli przed 1319 rokiem⁵⁶¹. Po śmierci margrabiego Waldemara wspierali rządy księcia Wacława IV. W 1320-1321 roku nieznanymi z imienia **Roweder** (*Roweddere*), walczył w oddziale dowodzonym przez Wedegona von Wedel, a koszt jego uwolnienia z niewoli, wyceniono na dwadzieścia grzywien w srebrze⁵⁶². Na ziemi choszczeńskiej von Rowederowie zostali wspomniani w XIV wieku na lennach w Krzęcinie (Kranzin 1333?), Zieleniewie (Selnow przed 1336), Rakowie (Raakow 1337) i Starym Klukomiu (Altenklüken 1336)⁵⁶³, co tworzyło niewielki kompleks blisko siebie położonych dóbr. Najprawdopodobniej wzmiankę z 25 listopada 1333 roku o Henningu, rycerzu z Krzęcina (*Henningus, miles, de Kranscin*)⁵⁶⁴, należy łączyć z Henningiem von Rowederem. Więcej informacji o posiadłościach von Rowederów na ziemi choszczeńskiej pochodzi z późniejszego okresu. 30 kwietnia 1336 roku margrabia Ludwik ustanowił do osiemnastej części dochodu rocznego ze Starego Klukomia rycerzy i braci: Henninga, Ekharda i Henryka *dictis Rowedel*, którzy mieli być opiekunami nad niepełnoletnimi kuzynami Mikołajem i Henningiem, synami Henninga *de Rowedel*. Mieli za to zapłacić margrabiemu szesnaście grzywien brandenburskich srebra⁵⁶⁵. 13 maja 1337 roku w Choszczynie, w otoczeniu miejscowego rycerstwa, wystąpili jako świadkowie Ekhard i Henczekin *Roweder in Clukyn*⁵⁶⁶. Wskazano zatem na siedzibę von Rowederów w Klukomiu. Ekhard von Roweder przy podobnej czynności prawnej von Hageny z Radunia odnotowany został 3 maja 1344 roku w Choszczynie⁵⁶⁷. Ponadto von Rowederowie posiadali lenno w Zieleniewie, z którego w 1336 roku wydzielili dwa łany na rzecz mniszek z Recza⁵⁶⁸. Rycerz Henning „z Krzęcina” 25 listopada 1333 roku świadkował na dokumencie Ludwika von Hasselowa z Rakowa⁵⁶⁹. Możliwe zatem, że Henning brał udział w tej czynności prawnej z racji posiadania lenna w Rakowie⁵⁷⁰. Uczestnika wyprawy Wedegona von Wedel w latach 1320-1321 można poszukiwać, w którymś z braci: Henningu, Henryku lub Ekhardzie.

189. **Rutze, Ruitz, Ruits, Rützen, Reutz**⁵⁷¹. **Lennik Wedlów z ziemi świdwińskiej**⁵⁷², który wraz z Pribeslawem i Konradem von Leckowem za służbę wojskową w armii Wedegona von Wedel otrzymali w 1321 roku osiemnaście grzywien srebra.

⁵⁶⁰ MUB, X, nr 7269.

⁵⁶¹ E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii...*, op. cit., s. 37.

⁵⁶² PUB, VI, s. 82

⁵⁶³ E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii...*, op. cit., s. 37.

⁵⁶⁴ CDB, A, XIX, s.459.

⁵⁶⁵ CDB, A, XXIV, s. 22.

⁵⁶⁶ Rep, nr 21.

⁵⁶⁷ Rep., nr 25.

⁵⁶⁸ RGR, nr 24.

⁵⁶⁹ CDB, A, XIX, s.459.

⁵⁷⁰ Szerzej o tej rodzinie G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 312-315.

⁵⁷¹ AAP, s. 82.

⁵⁷² WedelG, s. 92; E. Rymar, *Nazwy miejscowe powiatu drawskiego i nowomarchijskiej części dawnego powiatu starogardzkiego (wg. stanu z 1945 r.)*, cz. II, „Przegląd Zachodniopomorski”, R. 2003, z. 2, s. 14.

Jednakże dodatkowo za stracone ich pancerne konie sumę trzydziestu sześciu grzywien srebra⁵⁷³. Nazwisko pochodziło od miejscowości Rydzewo (*Russow, Rützw*) koło Drawska. Założyli też Rusinowo (*Ruczenhagen*) koło Świdwina, gdzie osiedli przybywszy prawdopodobnie z Holsztynu, podróżując przez Rugię, a zostali potwierdzeni dopiero w 1441 roku⁵⁷⁴. 19 kwietnia 1313 roku niejaki *Ruzche* świadkował na dokumencie Wedłów korytowskich⁵⁷⁵. W 1337 roku w Rydzewie miał lenno rycerz Jan, którego uważa się za przedstawiciela rodziny *Rutzow, Rutze, Rossow, Russe*⁵⁷⁶. Najprawdopodobniej rycerz uczestniczący w kampanii Wedegona von Wedla to właśnie Jan Rutze, do którego odnoszą się zapewne wzmianki z 1313, 1321 i 1337 roku. Zamieszkiwali w okolicach Świdwina do XV wieku. 19 stycznia 1441 roku wspomniany został w Świdwinie Mikołaj Rütze z *Rützehagen*⁵⁷⁷.

190-192. **Sack, Sacken, Sagh, Schack**. W rozliczeniu z 1321 roku wspomniany **Lu(dolf? Ludwik?)** (*Lu. Scacken*), który wraz z von Herzlowem i Ludolfem i Henningiem von Mellentinami, rycerzami z okolic Dobiegniewa i Bierzwnika otrzymali do podziału dwadzieścia dwie grzywny, jako wyliczenie ich kosztów poniesionych podczas wyprawy wojennej⁵⁷⁸. Wystąpienie Ludolfa czy Ludwika w takim otoczeniu, wskazuje za pochodzeniem jego z pomorsko-nowomarchijskiego rodu von Schack. Wywodzili się ze Starej Marchii (tam wspomniany już w 1212 roku Arnold *Sac*)⁵⁷⁹. Kolejny *Arnoldo dicto Sac* 10 marca 1284 roku posiadał z rodem von Benz puszcę koło Pinow koło Angermünde⁵⁸⁰. Arnold w 1311 roku u boku Waldemara⁵⁸¹, w 1313 razem z nim w Chojnie⁵⁸², w 1314 w grundniu w Templin⁵⁸³, do 1321 roku⁵⁸⁴. W 1320 Henryk *van Sak* na nadaniu Henryka meklemburskiego dla Perleberg⁵⁸⁵. 27 stycznia 1317 roku bracia Henningo i Sander *dictis Sac* zamieszkiwali we wsi Hersleben koło Boitzenburg, pomiędzy Prenzlau i Templin⁵⁸⁶. W 1321 roku wójtem w Dedelow koło Prenzlau ze swym bratem Sanderem był Henning *Sagh*⁵⁸⁷.

Przypuszcza się, że Ludolf czy Ludwik był posiadaczem Przelewic i Kłodzina w ziemi pyrzyckiej⁵⁸⁸. W tej samej wyprawie uczestniczyli **Henning i Zander Sack** (*Henning et Sander Sagh*), którzy ponieśli koszty w wysokości dwunastu grzywien⁵⁸⁹. Byli to rycerze marchijscy i bracia, czego dowodem jest dokument z 27 stycznia 1317 roku, gdy bracia Henning i Sander *Sac* otrzymali od margrabiego Waldemara

⁵⁷³ PUB, VI, nr 3560, s. 82-83.

⁵⁷⁴ UBB, II, nr 155; E. Rymar, *Nazwy miejscowe powiatu drawskiego...*, op. cit., s. 145-146. Na Rugii w 1322 roku książę Wisław III miał lennika, wspomnianego jedynie z nazwiska – *Ruschen*. PUB, VI, nr 3574.

⁵⁷⁵ Rep., nr 7.

⁵⁷⁶ WedelG, s. 107-108.

⁵⁷⁷ Gantzer, I, nr 504.

⁵⁷⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁵⁷⁹ Regesten, I, nr 550.

⁵⁸⁰ Regesten, I, nr 1352.

⁵⁸¹ Regesten, I, nr 2213.

⁵⁸² CDB, B, I, s. 349.

⁵⁸³ CDB, B, I, s. 362.

⁵⁸⁴ Regesten, I, nr 2908.

⁵⁸⁵ CDB, A, III, s. 356.

⁵⁸⁶ CDB, A, XI, s. 209.

⁵⁸⁷ PUB, VI, Nr 3561.

⁵⁸⁸ E. Rymar, *Osadnictwo i własność ziemska...*, op. cit., s. 205

⁵⁸⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

wioski Hersleben i Strele koło Prenzlau⁵⁹⁰. Osiedli też w okolicach Chojny najpóźniej w początkach XIV wieku⁵⁹¹. Tutaj już 25 listopada 1308 roku Kuno *Sach* sprzedał 4 łany we wsi Barnkowo koło Chojny Jakubowi Ruloves⁵⁹². Zapewne synami Konona byli Arnold, Henning i Sander wspomniani w Barnkowie w 1323 roku wraz z von Stendalami⁵⁹³. Dwaj ostatni bracia to uczestnicy wyprawy wojennej do Marchii Wkrzańskiej. Z nich większą rolę odgrywał Henning, wypełniający służbę wojskową jeszcze za margrabiego Waldemara. Odnajdujemy go (*Hen. Sach*) bowiem w 1316 roku w rozliczeniu poniesionych kosztów najazdu oddziału marchijskiego na Wielkopolskę. Wówczas Henning otrzymał sześć grzywien⁵⁹⁴, czyli podobnie jak po wyprawie Wedegona von Wedel w kilka lat później (1321). W czasach tej wyprawy Henning von Sack zapewne pełnił funkcję wójta w ziemi chojeńskiej⁵⁹⁵. Po wyprawie w 1321 roku Henning (*Henningo Sagh*) z bratem swym Sanderem otrzymali od księcia Wacława IV potwierdzenie własności we wsi Dedelow⁵⁹⁶, położonej na północ od Prenzlau. W 1325 roku Fryderyk Sack posiadał wspólnie z Michałem von Sydowem miasteczko Boleszkowice⁵⁹⁷. Fryderyk był bratem Arnolda, Henryka i Jana (Henninga?), co jest udokumentowane w 1339 roku⁵⁹⁸. Wejście w posiadanie miasteczka Boleszkowic przez von Sacków i von Sydowów jest bliżej niewyjaśnione. Przypuszcza się, że utracił je biskup lubuski na rzecz rycerstwa przed 1319 rokiem, jeszcze za Askańczyków lub za biskupa Stefana po wkroczeniu Wittelsbacha do Nowej Marchii jesienią w 1324 roku⁵⁹⁹. Nie wykluczyłbym jednak, że rycerstwo zajęło Boleszkowice po opuszczeniu biskupstwa lubuskiego przez Stefana. Wiemy, że w latach 1319-1320 w Polsce i na Rusi⁶⁰⁰. Był to dogodny czas do przejścia opieki nad jego posiadłościami. W 1333 roku Sander Sack otrzymał od margrabiego Ludwika Wittelsbacha wraz z bratem Kunonem i kuzynami Mikołajem i Bertoldem Sack majątek Bronowice w ziemi strzeleckiej oraz Rosnowo i Raduń w chojeńskiej⁶⁰¹. W 1337 roku jakiś *Sake* posiadał opuszczoną wieś Rosnowo w ziemi chojeńskiej⁶⁰². Wieś została odbudowana, skoro przez wieki główna siedziba rodu von Schack vel Sack, znajdowała się właśnie w Rosnowie koło Trzcinańska, w zachodniej Nowej Marchii⁶⁰³. W 1375 roku we wsi Guntersberg w Marchii Wkrzańskiej lenno miał *Henning Sak* – 2 łany⁶⁰⁴.

⁵⁹⁰ CDB, A, XI, s. 209.

⁵⁹¹ E. Rymar, *Boleszkowice. Powikłane losy i miasteczkowe tradycje w okresie średniowiecza*, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 4, R. 2005, s. 44.

⁵⁹² CDB, A, XIX, s. 179; ReHN, I, s. 69.

⁵⁹³ CDB, A, XIX, s. 185; ReHN, I, s. 98.

⁵⁹⁴ H. Spangenberg, *Hof und Zentralverwaltung der Mark Brandenburg*, Leipzig 1908, s. 522.

⁵⁹⁵ PUB, VI, nr 3562; E. Rymar, *Boleszkowice...*, op. cit., s. 44.

⁵⁹⁶ PUB, VI, nr 3561.

⁵⁹⁷ CDB, A, XIX, s. 187; ReHN, I, s. 99.

⁵⁹⁸ CDB, A, I, s. 484.

⁵⁹⁹ E. Rymar, *Boleszkowice...*, op. cit., s. 42.

⁶⁰⁰ E. Rymar, *Margrabiowie brandenburscy z dynastii askańskiej wobec biskupstwa lubuskiego (1250-1320)*, [w:] Studia i materiały z dziejów Nowej Marchii i Gorzowa. Szkice historyczne, Gorzów Wlkp. 1999, s. 69.

⁶⁰¹ CDB, XXIV, s. 15.

⁶⁰² NLb, s. 16.

⁶⁰³ G. J. Brzustowicz, *Rycerze i cystersi...*, op. cit., cz. I, s. 81.

⁶⁰⁴ J. Schultze, *Landbuch*, s. 276-277.

193-194. **Sacke, Sack**. Zapewne mamy w tym przypadku do czynienia z rycerzami śląskimi. W tym samym rozliczeniu z 1321 roku wspomniany został **Dytryk** (*Thilo Sagh*) z oddziału panów von Wazenberg. W czasie walk toczonych w latach 1320-1321 dostał się do niewoli meklemburskiej. Zapłacono za niego okup w wysokości dwadzieścia grzywien srebra⁶⁰⁵. Dytryk może być tożsamy z Tylonem Sack wspomnianym w Żaganiu w 1334 roku i znanym do 1374 roku⁶⁰⁶. Natomiast **Jakaz** (*Iakaz de Saghen*), czyli Jaczo, także służący w oddziale panów *de Wesenberg*, którego z niewoli uwolniono za trzydzieści dwie grzywny srebra⁶⁰⁷, mógł być tożsamy z Jaśkiem (1343) z Księstwa Ziębickiego⁶⁰⁸. Mógł być rycerzem księcia Henryka I jaworskiego, przy którym w 1334 roku wspomniano także innego przedstawiciela tego rodu - Witego *de Sacco*⁶⁰⁹.

195-196. **Sanitz, Santz, Zagenitz, Samcze, Senis, Zantcze**. Koszty służby wojskowej w 1321 roku **Henryka von Sanitz** (*Hinricus de Zagenitz*) wyliczono na trzy grzywny, a **Henninga von Sanitz** (*Henningus de Zagenitz*) z Warpunem (von Prutzen) na sześć grzywien⁶¹⁰. Rodzina jeszcze w końcu XIII wieku zamieszkiwała w Księstwie Pomorskim. W 1283 roku na dworze książąt w Szczecinie przebywał rycerz Henryk von Sanitz⁶¹¹. W 1291 roku Herman von Sanitz wraz z Janem Plötzem posiadali miasto Lesiany (*Lassan*)⁶¹². Potem przenieśli się do Nowej Marchii. Tutaj w ziemi strzeleckiej wspomniani około 1300 roku⁶¹³. Za przodka rodziny uznaje się rycerza Dytryka von Hitzdorf (z Objezierza?) (1286-1310)⁶¹⁴. Sanitzowie wzięli udział w wyprawie rycerstwa nowomarchijskiego na Kamień Pomorski w 1306 roku dowodzonej przez Ludolfa von Wedel. Wówczas to osiedli na ziemi bobolickiej⁶¹⁵, bo 27 lutego 1339 roku w Karlinie, u boku von Wedłów zawierających umowę w sprawie ziemi bobolickiej z biskupem kamieńskim, byli obecni giermkowie i bracia giermkowie Matzeko II i jego synowie, Henning i Kopkin von Sanitzowie⁶¹⁶. Nadal w początkach XIV wieku zamieszkiwali na pograniczu ziem strzeleckiej i choszczeńskiej. 24 lutego 1314 roku Zygfyrd, Henryk i Matzeka *dicti de Sanitz* zadeklarowali się przekazać opatowi bierzwnickiemu swoich osiem łanów we

⁶⁰⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁶⁰⁶ CDS, XXIX, nr 5383; T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku...*, op. cit., s. 278.

⁶⁰⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁶⁰⁸ T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku...*, op. cit., s. 278.

⁶⁰⁹ CDS, XXIX, nr 5369.

⁶¹⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁶¹¹ PUB, II, nr 1281, 1282, 1283.

⁶¹² PUB, III, nr 1590.

⁶¹³ E. Sauer, *Der Adel...*, op. cit., s. 132; E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii...*, op. cit., s. 39.

⁶¹⁴ CDB, A, XVIII, s. 3; XIX, s. 446, 451; E. Rymar, *Dzieje Ziemi Choszczeńskiej w wiekach średnich*, [w:] *Ziemia Choszczeńska. Przeszłość i teraźniejszość*, red. S. Lasek, Szczecin 1976, s. 48. Najprawdopodobniej Dytryk pochodził z wioski wkrzańskiej Hetzdorf, która położona jest obok Lammersdorf koło Prenzlau. Wioska Lammersdorf (Słowin) koło Bierzwina w Nowej Marchii, niedaleko Objezierza, a w niej wspomniani von Sanitzowie. G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo Ziemi Choszczeńskiej...*, op. cit., s. 316; Idem, *Cystersi z Lasu Świętej Marii*, Choszczno 2004, s. 32-33. Być może o zasiedleniu okolic Bierzwina przez osadników z Marchii Wkrzańskiej świadczą nie tylko nazwy Kraatz, Hitzdorf i Lammersdorf, ale i Raakow (Rakowa) oraz Górzna (Ghören) mające odpowiedniki koło Prenzlau w miejscowościach Raakow i Göhren.

⁶¹⁵ E. Rymar, *Najazd brandenburski na Kamień Pomorski (1306 r.)*, „Przegląd Zachodniopomorski”, R. 1994, z. 1, s. 47. Wcześniej E. Sauer, *Der Adel...*, op. cit., s. 98, 113 uważał, że osiedlenie von Sanitzów na Pomorzu nastąpiło w 1300 roku.

⁶¹⁶ CDB, A, XVIII, s. 113; G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 316-317.

wsi Słowin, a w zamian otrzymali pozwolenie na przemiał zboża w młynach klasztornych, na co zgadzali się świadkujący umowie kuzynowie: Mewes i Henning *dicti de Sanitz*⁶¹⁷. Występujący tutaj kuzynowie Henryk i Henning von Sanitz, to wspomniani rycerze w rozliczeniu kosztów wojennych z 1321 roku. Brali udział w wyprawie do Marchii Wkrzańskiej, bo tam znajdowały się siedziby ich rodowców. W 1321 roku lenno w ziemi wkrzańskiej miał potwierdzone od księcia Wacława IV otrzymał Herman von *Zagenitz*⁶¹⁸. Henning von Sanitz wraz z braćmi Zygfydem i Hentzekinem świadkował 25 listopada 1333 roku Ludwikowi von Hasselów (z Rakowa) rezygnującemu na rzecz klasztoru bierzwnickiego ze wsi *Mewesdorf*⁶¹⁹. W 1337 roku lenno 28 łanów w położonym na ziemi strzeleckiej Sokółsku, 8 łanów w Bobrówku oraz 20 łanów we wsi Wielisławice (*Wildenow*) należały do rycerza Henninga von Sanitz. Zapewne ten sam rycerz występował pod nazwiskiem pochodzącym od swej siedziby, jako Henning *Wildenow* w Kolsku⁶²⁰.

197. **Sasse**. Biorący udział w walkach w Marchii Wkrzańskiej i Nowej Marchii w latach 1320-1321 **Henning** (*Henningus Sasse*) służył w oddziale panów von Wazenberg. Dostał się do niewoli, a wyszedł za okupem dwudziestu grzywien srebra⁶²¹. Zatem Ślązak. Nazwisko znane na Pomorzu. W 1309 roku przy Wacławie IV jego nadworny kapłan Jan Sasse⁶²². W 1325 roku wspomniany przez źródła Heidenreich *Sachse* mieszczanin w Wierzbnie koło Kołbacza⁶²³. Ci mogli mieć coś wspólnego z założeniem koło Stargardu nad Iną miejscowości Chlebowo (*Sassenburg*) i Chlebowko (*Sassenhagen*). W Stargardzie i okolicy w 1405 i początkach XVI wieku rodzina Sasse vel *Sachse*⁶²⁴. Dytryk Sasse wikary kamieński (1353-1378)⁶²⁵.

198. **Schlaberendorf**. Rodzina brandenburska. W 1275 roku w służbie margrabiów brandenburskich rycerz Rudolf⁶²⁶. W 1315 roku przy Waldemarze wspomniany Henryk⁶²⁷. Zapewne ten sam 30 listopada w Berlinie i 13 stycznia 1320 roku w Straussbergu przy księciu Rudolfie saskim⁶²⁸. Natomiast w oddziale Dytryka von Schoff ze Śląska, który uczestniczył w kampanii armii Wedegona von Wedel służył **Hildebrand** (*Hildebrandus de Slaberendorf*). W czasie kampanii dostał się do niewoli i wyszedł z niej za okupem trzydziestu sześciu grzywien⁶²⁹. Był to zatem rycerz reprezentujący śląski (łużycki ?) odłam rodu von Schlaberendorf.

⁶¹⁷ CDB, A, XIX, s. 452-453.

⁶¹⁸ PUB, VI, nr 3561.

⁶¹⁹ CDB, A, XIX, s. 459.

⁶²⁰ NLb, s. 23 -24.

⁶²¹ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁶²² PUB, IV, nr 2521, 2522, 2716.

⁶²³ PUB, VI, nr 3914.

⁶²⁴ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen*, op. cit., s. 191, 201, 242, 251, 259, 282, 283.

⁶²⁵ PUB, VII, nr 4146.

⁶²⁶ Regesten, I, nr 1077.

⁶²⁷ Regesten, II, nr 2438.

⁶²⁸ CDB, A, XIII, s. 241; XX, s. 134.

⁶²⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 81; CDB, B, I, s. 474.

199. **Schlieben.** Rodzina z Miśni, zamieszkująca na Śląsku od około 1234 roku⁶³⁰. W XIV wieku zamieszkiwali w Księstwie Oleśnickim. W latach 1317-1325 występował tam rycerz Gumprecht⁶³¹. **Dytryk** (*Thilo de Slewten*) służył w latach 1320-1321 w oddziale śląskiego rycerza Fritza von Langenowa. Podczas walk w Marchii Wkrzańskiej lub w Nowej Marchii, dostał się do niewoli. Został uwolniony za okupem czterdziestu grzywien srebra⁶³². Rodzina związana była bliżej z Nową Marchią w drugiej połowie XIV wieku. W 1353 roku wspomniany na dokumencie bierzwnickim Jan von Schlieben. W 1353-1363 roku landwójtem nowomarchijskim był Otto von Schlieben z bratem Konradem, a w latach 1365 Hauptmannem Nowej Marchii – ich rówieśnik Fryderyk von Schlieben z Baruth⁶³³. Dytryk mógł być synem Jana *de Sliben* (1298) i ojcem kilku nowomarchijskich urzędników.

200. **Schaff, Schoff, Schaffgotsch.** W interesującej nas wyprawie do Nowej Marchii i Marchii Wkrzańskiej brał udział rycerz **Dytryk von Schoff** (*Thilo de Scowen*). Rycerz ten był dowódcą jednego z oddziałów w armii Wedegona von Wedel. W 1321 roku otrzymał od Wedegona von Wedel dla siebie i swoich ludzi osiemdziesiąt grzywien srebra, jako wynagrodzenie za służbę wojskową⁶³⁴. Suma ta pozwala obliczyć wielkość jego oddziału na około 40 osób. On lub mniej prawdopodobnie, jego imiennik Thilo, figuruje w rozliczeniu wyprawy wojennej wśród rycerzy, którzy dostali się do niewoli. Uwolniony został za sumę pięćdziesięciu grzywien srebra⁶³⁵. Chodzi tutaj o znaną rodzinę rycerską z Miśni i ze Śląska, zamieszkujejącą w Księstwach Ścinawskim, Świdnickimi i Żiębickim od 1287 roku⁶³⁶.

201. **Schönenwerder.** Interesujący nas rycerz **Henning** (*Henningus de Sconenwerder*), który brał udział w wyprawie wojennej Wedegona von Wedel nosił nazwisko odmiejscowe. W Księstwie Pomorskim, tuż przy granicy z Nową Marchią, istniała wioska Schönwerder (Ziemomyśl) w Księstwie Szczecińskim, lecz tę wieś w XIII wieku założyli cystersi kołbaccy. Warto dodać, że w pobliskim nowomarchijskim Choszcznie, w 1344 roku został odnotowany mieszczanin Jordan Schönwerder⁶³⁷, najwyraźniej pochodzący z tej wsi. Nie mamy jednak świadectw istnienia w tej okolicy rodziny rycerskiej o takim nazwisku. Uważam zatem, że rycerz Henning von Schönwerder biorący udział w wyprawie Wedla w latach 1320-1321 był rycerzem ziemi wkrzańskiej. Tam także istnieje wieś Schönwerder oraz w 1321 roku książę Warcisław IV potwierdzał istniejące tam lenno o wielkości sześciu łanów, właśnie Henningowi von Schönwerder oraz innemu uczestnikowi tej wyprawy

⁶³⁰ T. Jurek, *Zmienność herbów rycerzy niemieckich...*, op. cit., s. 43.

⁶³¹ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 282.

⁶³² PUB, VI, nr 3560, s. 81; CDB, B, I, s. 474.

⁶³³ G. J. Brzustowicz, *Rycerze i cystersi...*, op. cit., cz. I, s. 88; *Europäische Stammtafeln*, Bd. XXI, Frankfurt a. M. 2002, Taf. 153.

⁶³⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁶³⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁶³⁶ H. Kałucka, *Córka i wnuczki Łokietka na dworach Piastów śląskich*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 70, „Historia” 74, Wrocław 1968, Aneks: *Świadkowie na dokumentach książąt świdnickich*, s. 29; M. Cetwiński, *Rycerstwo śląskie do końca XIII wieku. Biogramy i rodowody*, Wrocław 1982, s. 177; T. Jurek, *Zmienność herbów rycerzy niemieckich...*, op. cit., s. 43; Idem, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 280; Idem, *Dziedzic Królestwa Polskiego...*, op. cit., s. 195.

⁶³⁷ Rep., nr 25.

Perlebergowi⁶³⁸. Przypuszcza się, że Henning posiadający nazwisko odmiejscowe, przynależał do rodu von Stülpnagel⁶³⁹. Niestety nie znajdujemy Henninga w znanych pierwszych generacjach tego rodu⁶⁴⁰. Ale co ciekawe, w 1359 roku lenno w tej wsi posiadał Arend von Stülpnagel⁶⁴¹. W 1375 roku w Marchii Wkrzańskiej we wsi Sconewerder (62 łany) lenno posiadały rody Holtzendorp, Wulf, Stegelitz, Vernholt, Arnen, Kratz i Buk⁶⁴².

202. **Sülten, Schulten.** Biorący udział w wyprawie **Menzon Schulten** (*Menzoni Sculten*) poniósł koszt wraz z Henrykiem de Grünow, Konradem Landinem i Janem Perlebergiem w wysokości dwunastu grzywien srebra⁶⁴³. Prawdopodobnie więc Menzon wywodził się z tych samych okolic, jak i wspomniani jego towarzysze broni. W 1311 roku wspomniani zostali w dokumentach mieszczanie z Prenzlau Jan i Betekin *Sculten*⁶⁴⁴. W 1321 roku w roli świadka na dokumencie biskupa kamińskiego, który sprzedał miasteczko Wierzbno cystersom kołbackim, wystąpił Mikołaj *Schulte*⁶⁴⁵. Trudno stwierdzić, czy był to krewny Menzona. W drugiej połowie XIV wieku zamieszkiwali w Marchii Wkrzańskiej. Wspomniano tutaj w 1375 roku Mentze Sculte z bratem, mieszczan w Prenzlau, którzy posiadali w Marchii Wkrzańskiej lenna w miejscowościach Langenhagehen, Blyngow i Ghorytza⁶⁴⁶. We wsi Steynhovel lenno miał kolejny mieszczanin z Prenzlau Ghereke⁶⁴⁷. Ponadto w ziemi wkrzańskiej wspomniano w 1375 roku jeszcze Boldeke we wsi *Tzimenen*⁶⁴⁸, Claus *Sculte* z bratem i kuzynami w Valkenworde⁶⁴⁹, Hermen *Sculte* dwór w Bazedow⁶⁵⁰, a lenno w Güntersberg miał Schulte z Morynia (*Sculte de Moryn*)⁶⁵¹. Może po tej wyprawie Menzon wszedł w stosunek lenny wobec Wedegona von Wedel. Helmich albo Helmut Schulte w 1375 i w 1383 roku, być może potomek Menzona, został wspomniany jako lennik Wedlów świdwińskich⁶⁵². Potem w XV wieku (1428, 1440) o takim nazwisku występowali mieszczanie w Chojnie⁶⁵³.

203. **Schütte.** W 1223 roku biskup Ratzeburga potwierdzał dobra Hansa Schütte⁶⁵⁴. Potem osiedli na Pomorzu, bo w 1243 roku w Szczecinie odnotowany łuczniczek Stefan Schütte⁶⁵⁵. W XIV wieku spotykani byli w Marchii w okolicach Jerichow i Magdeburga⁶⁵⁶. Zamieszkiwali także w Księstwie Rugii. W 1282 roku

⁶³⁸ PUB, VI, nr 3561.

⁶³⁹ PUB, VI, s. 537.

⁶⁴⁰ W. Kieckebusch-Potsdam, *Geschichte des Geschlechts von Stülpnagel*, Berlin 1938, s. 9-12.

⁶⁴¹ Ibidem, s. 10.

⁶⁴² J. Schultze, *Landbuch*, s. 241.

⁶⁴³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁶⁴⁴ Regesten, II, nr 2207.

⁶⁴⁵ PUB, IV, nr 2521, 2522, 2716.

⁶⁴⁶ J. Schultze, *Landbuch*, s. 224, 226, 264.

⁶⁴⁷ Ibidem, s. 279.

⁶⁴⁸ Ibidem, s. 229.

⁶⁴⁹ Ibidem, s. 235-236.

⁶⁵⁰ Ibidem, s. 252.

⁶⁵¹ Ibidem, s. 276-277.

⁶⁵² WedelG, s. 114.

⁶⁵³ E. Kittel, *Brendenburgische Siegel und Wappen und Wappen*, Berlin 1937, s. 156.

⁶⁵⁴ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 23.

⁶⁵⁵ PUB, I, nr 417, 418.

⁶⁵⁶ AAMB, s. 85.

w Strzałowie przebywali i wystawiali dokument Jan *Stute* z ojcem Henrykiem, a świadkowali Ludekin i Jan syn Meyn(h)arda *Stuten*⁶⁵⁷. 24 marca 1319 roku książę Warcisław IV przeniósł braci giermków Alberta i Konrada do wsi Gaultitz⁶⁵⁸. W latach 1324-1325 odnotowano tam Timmo *Scutte*. Inny giermek Jan *dictus Scutte*, był szwagrem *Segherusa de Mukes* koło Strzałowa. Równocześnie żyli giermkowie Albert i Konrad *dicti Scutte* z wioski Gogolze koło Wolina (1319). Albert *Schutte* w 1333 roku odstępował posiadłości klasztorowi na Wolinie⁶⁵⁹. Na Rugii wspomniany został Timo (1322-1324), a na Pomorzu Jan (1322). W 1333 roku w Gaultitz na południe od Wolina w okręgu Kamienia posiadał Albert *Schütte*⁶⁶⁰. W rozliczeniu wyprawy wojennej z 1321 roku wspomniano **Mikołaja Schütte** (*Nicolaus Scutten*)⁶⁶¹. Być może po wyprawie Wedla osiedli w Nowej Marchii pod Choszczem. 29 listopada 1349 roku giermek Henryk von *Schütte*, podarował w Radlicach swoją ziemię miastu Choszczu⁶⁶². Wiadomo także, że w XV wieku związani byli ze Stargardem nad Iną, Reskiem i Uznamiem⁶⁶³.

204. **Schwanenberg** vel **Schwanebeck**, *Schwanenbek*, *Svanebeke*, *Swanebec*. Zamieszkiwali w ziemi wkrzańskiej oraz od XIII wieku w ziemi widuchowskiej⁶⁶⁴. Do Marchii Wkrzańskiej przybyć mieli z Schwanebeck brunszwickiego lub Schwanebeck brandenburskiego⁶⁶⁵. Od 1196 roku w otoczeniu margrabiów. Rycerz marchijski Jan *de Swaneberch* brał udział w walkach w 1316 roku i wymieniony został w rozliczeniu kosztów wojennych przez margrabię Waldemara⁶⁶⁶. W 1319 roku Piotr de Schwaneberg, syn Jana, miał we wsi Lutzelow koło Gramzow czynsz z łąnów miejskich⁶⁶⁷. Piotr żył opodal innej siedziby rodowej - wioski Schwaneberg koło Penkun w ziemi wkrzańskiej. Schwanebeckowie byli to bliscy krewni Viduchowów (von Videchow), którzy także brali udział w wyprawie Wedegona von Wedel. **Wileke von Schwaneberg** (*Willeken de Swaneberge*) walczył w latach 1320-1321 w Marchii Wkrzańskiej i w Nowej Marchii. Wykupił początkowo na swój koszt dwóch towarzyszy broni: Lemmekena von Rathenowa i Nobbina. Okup został mu zrekompensowany⁶⁶⁸. Kilku Schwanebecków potem wspomniano na Pomorzu. W 1333 roku wspomniano Mikołaja *de Svanebeke* rycerza księcia szczecińskiego Ottona I⁶⁶⁹. W latach 1321-1333 notariusz Warcisława IV (1322), kanonik kołobrzeski

⁶⁵⁷ UBO, I, nr 63.

⁶⁵⁸ PUB, V, nr 3246.

⁶⁵⁹ R. Klempin, G. Kratz, *Matrikeln...*, op. cit., s. 23.

⁶⁶⁰ PUB, VIII, nr 5097.

⁶⁶¹ PUB, VI, nr 3460.

⁶⁶² Rep, nr 27; G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 318.

⁶⁶³ C. Schmidt, *Geschichte der Kirchen und mildenden Stiftungen der Stadt Stargard a. I.*, Stargard 1878, s. 106-107; *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 32, 126, 133, 158, 185, 209.

⁶⁶⁴ E. Rymar pomija Wilekina. Idem, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 63.

⁶⁶⁵ E. Sauer, *Der Adel während...*, op. cit., Stettin 1939, s. 247. Nazwisko, jak i herb tej rodziny brandenburskiej są uderzająco podobne do nazwiska i herbu czeskiego rodu rycerskiego Svamberków. Na ich temat zob. J. Olšovský-Laboutka, *Dějiny Duninu a Svamberků*, „Heraldyka a genealogie”, Nr 3-4, Praha 2004, s. 197-210.

⁶⁶⁶ CDB, A, XIX, s. 183-184.

⁶⁶⁷ CBB, A, XIX, s. 183-184.

⁶⁶⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁶⁶⁹ PUB, VIII, nr 5100.

(1317) i szczeciński (1326) Jan⁶⁷⁰ oraz Mikołaj notariusz (1308) księcia Warcisława IV, kanonik (1327-1329) i kustosz kapituły kamieńskiej (1329)⁶⁷¹. W drugiej połowie XIV wieku w Marchii Wkrzańskiej wspomniani zostali: Ghysse de Swanenberg, mieszczanin z Pasewalku, we wsi *Nydem*⁶⁷², *Gherardus de Swanebeke*, prezbiter z kuzynami lub stryjami we wsi *Rullenwitz* i *Roggow*⁶⁷³. Do Fritze de Swanenberch należały 1,5 łana w Valkenworde i 4 łany w Wistok⁶⁷⁴, Wbel Swanebeke w okolicy Boitzenburga we wsi Blankensee oraz w Langenhagehen⁶⁷⁵, a we wsi Netzczo lenno miał Jan Swanebeke ze swym szwagrem, a drugi dział Arnold Swanebeke z bratem Mikołajem⁶⁷⁶.

205-206. **Schwartzenholtz**. Rodzina brandenburska, znana od 1157 roku. Zamieszkiwała Starą Marchię⁶⁷⁷. W kampanii wojennej brał udział wspomniany bez imienia **Schartzenholtz** (*Swartenholte*), który stracił konia wartego dwanaście grzywien, co regulowano w rozliczeniu z 1321 roku⁶⁷⁸. Może był to Albert von Schwartzenholtz (*de Swarteloze, Swarcelose*), który 21 grudnia 1321 roku w Stendalu świadkował przy umowie kilku miast, w tym Stendala, Gerdelegen i Tangermünde⁶⁷⁹. Ewentualnie to Zabell (*Svartenholt, Svartenholte*) wspomniany także w 1321 roku⁶⁸⁰. Później z tego rodu odnotowany 30 marca 1348 roku został rycerz **Jesseke Swartenholte** świadkujący w Chojnie na umowie braci von Sydow z radą miasta Chojny⁶⁸¹. To prawdopodobnie ślad posiadania przez nich wówczas włości w Nowej Marchii. Henryk Swartenholte został odnotowany pośród rycerstwa okolic Chojny w 1409 roku. W 1447 roku Henning i Jakub⁶⁸². W XV wieku zamieszkiwali w Tangermünde.

207. **Silbur, Cillebor, Cylbur, Silbor, Sillebur, Zulbur, Sylebur**. Rodzina pomorska. W wyprawie wojennej brał udział **Brun Silbur** (*Brun Zilbur*), który wraz z Zygfydem von Wedel, Trampem i panem de Beliz, otrzymał jedenaście grzywien srebra do podziału⁶⁸³. Towarzystwo Bruna Silbura wskazuje, że był rycerzem marchijskim. Z tej rodziny w 1317 roku wspomniany został Herman *Cillebur, Sillebur* rycerz i *kammermeister* (1312) Ottona I szczecińskiego. Herman był zamieszany w konflikt księcia ze Szczecinem w 1319 roku. Dotknęły go, jako doradcę księcia represje

⁶⁷⁰ PUB, VII, nr 4167, 4176, 4422, 4425, 4458, 4516, 4538, 4547, 4548, 4553, 4597; VIII, nr 4901, 4923, 4933, 4955, 4959, 4961, 4979, 4990, 5047-5052; A. Gut, *Formularz dokumentów ksiąząt zachodniopomorskich do połowy XIV wieku*, Szczecin 2002, s. 49.

⁶⁷¹ PUB, VII, nr 4508, 4509, 4733; A. Gut, *Formularz...*, op. cit., s. 51-52.

⁶⁷² J. Schultze, *Landbuch*, s. 226.

⁶⁷³ Ibidem, s. 227, 228.

⁶⁷⁴ Ibidem, s. 235-236, 247.

⁶⁷⁵ Ibidem, s. 262.

⁶⁷⁶ Ibidem, s. 264, 274.

⁶⁷⁷ AAMB, s. 85.

⁶⁷⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

⁶⁷⁹ Regsten, II, nr 2898, 2899

⁶⁸⁰ Regsten, II, nr 2902, 2903.

⁶⁸¹ CDB, A, XIX, s. 211. Interesujące, że na Śląsku zamieszkiwała w Księstwie Świdnickim w miejscowości Schwartzenwalde w 1340 r. i później rodzina Böhm, Bohm, Behm, Boehm. W 1358 roku wspomniany został rycerz *Jeske Bohemus*. CDS, II, nr 35. Imię *Jeske* przypomina rycerza uczestniczącego w wyprawie Wedegona von Wedel. *Jeske* mógł nosić wówczas nazwisko odmiejscowe *Schwartzenholtz* (*-Holtz = -Walde*).

⁶⁸² CDB, A, XIX, s. 304, 360.

⁶⁸³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

buntowników⁶⁸⁴. Rycerza pomorskiego Hermana Silbura źródła wspominają jeszcze w 1324 roku⁶⁸⁵. Jest uważany za założyciela wsi Sulibórz (*Silber, Gross Silber*) i Święciechowa (*Silberberg*) w nowomarchijskiej ziemi choszczeńskiej⁶⁸⁶. Brun Silbur był krewnym (bratem? synem?) Hermana. Jest także uważany za lennika Wedłów⁶⁸⁷. Ten ostatni wniosek jest oparty na wystąpieniu w roli świadka Henryka (*Henze Zylbur*) na potwierdzeniu lokacji Chociwła dokonanego przez Wedłów z Krzywicy, a synów Wedegona I w 1338 roku⁶⁸⁸. Wówczas należałoby przyjąć, że Henryk (1338) był prawdopodobnie synem Bruna.

208. **Schledorn, Sledorn.** Najprawdopodobniej rycerz śląski. W wykazie kosztów wyprawy wojennej Wedegona z 1321 roku bezimienny *Sledorn* otrzymał siedem grzywien srebra⁶⁸⁹. Mógł to być krewny Dytryka Sledorn, który w 1340 roku wystąpił przy księciu Janie ścinawskim⁶⁹⁰. Dopiero w drugiej połowie XIV wieku zostali odnotowani na ziemi wkrzańskiej. Można zatem przypuszczać, że osiedli na tym terytorium po wspomnianej wyprawie wojennej. W 1375 roku wspomniano we wkrzańskiej wsi Parmen Piotra Sledorna i Henninga Warburga właścicieli lenna o wielkości 11 łanów⁶⁹¹. Z kolei Piotr Sledorn wraz z Henrykiem Warburgiem miał 23 łany we wsi Weggun⁶⁹². Warburgowie także brali udział w tej wyprawie. W 1390 roku Sledornowie zostali wspomniani w Boitzenburgu, a w 1411 roku koło Gryfina⁶⁹³. W 1453 roku Mikołaj Sledorn magister w kapitule myśliborskiej⁶⁹⁴.

209-210. **Snatow, Schnatow.** Rycerze **Domasław** i **Henryk von Snatow** (*Dummezlaos et Hinrico de Snatow*) wraz z Ottonem Hüven i Barchatzem za służbę w armii dowodzonej przez Wedegona von Wedel otrzymali wynagrodzenie w wysokości szesnastu i pół grzywiny, a za stracone trzy rumaki bojowe i jednego konia dwadzieścia grzywien srebra⁶⁹⁵. Byli to rycerze pomorscy, bo wieś *Snatowe* (1321, 1379) to dzisiejsze Śniatowo koło Golczewa. Tam zapewne zamieszkiwał wspomniany w kalendarzu kamieńskim Herman⁶⁹⁶, być może ojciec Domasława i Henryka von Snatow. Nie mam jednak pewności, czy wspomniany na początku Domasław (*Dummezlaos*) to imię czy nazwisko. Imię takie spotykane wśród rycerstwa na Śląsku w XII wieku i później. W latach 1281-1300 wspomniany na Śląsku Bertold z Domasławia sędzia księcia głogowskiego⁶⁹⁷. Część Domasławia koło Niemczy w początkach XIV wieku posiadali przedstawiciele rodu von Drogus, a w latach 1338-

⁶⁸⁴ J. Zdrenka, *Polityka zagraniczna książąt szczecińskich w latach 1295 – 1411*, Poznań – Słupsk 1987, s. 55-56.

⁶⁸⁵ PUB, VI, nr 3758.

⁶⁸⁶ GdN, s. 205; A. Lothert, *Zur Geschichte der Familie von Wedel-Neuwedel (Vom Ende des 15. bis zum Ende des 16. Jahrhunderts)*, „Die Neumark“ 13, Landsberg 1936, s. 101.

⁶⁸⁷ WedelG, s. 91.

⁶⁸⁸ WedelG, s. 91.

⁶⁸⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁶⁹⁰ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 288.

⁶⁹¹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 257-258.

⁶⁹² J. Schultze, *Landbuch*, s. 258.

⁶⁹³ CDB, A, XXI, s. 52, 53; XIX, s. 309.

⁶⁹⁴ CDB, A, XIX, s. 379.

⁶⁹⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁶⁹⁶ E. Rymar, *Biskupi–mnisi–reformatorzy. Studia z dziejów diecezji kamieńskiej*, Szczecin 2002, s. 136, przyp. 172.

⁶⁹⁷ CDS, nr 1652, 2104, 2112, 2123, 2146, 2174a, 2185, 2186, 2192, 2232, 2252; S. Kozierowski, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 29.

1359 czterej przedstawiciele rodu von Wüsterhube⁶⁹⁸. Imiona takie spotykane także na Pomorzu np. Domasław von Kerkow, syn Stefana, którego córkę wspomniano w 1372 roku⁶⁹⁹. Przyjmuję jednak, że określenie nazwiska de Snatow odnosi się nie tylko do Henryka, ale także do wspomnianego przed nim Domasława. Chodzi zatem o rycerza pomorskiego.

211-212. **Spänning**, *Spening*, *Speninc*. Siedzibą rodu musiała być wieś Więclaw w Nowej Marchii koło Myśliborza, o czym świadczy nazwa wsi: *Speninghe* (1298), *Spenigen* (1337), *Spennyngen* (1499)⁷⁰⁰. W 1297 roku giermek Gerard świadcował margrabiemu Albrechtowi III na dokumencie wystawionym w Mieszkowicach⁷⁰¹. Potem ten sam lub kolejny rycerz o podobnym imieniu, w dniu 24 lutego 1314 roku wystąpił w otoczeniu von Sanitzów nadających dobra klasztorowi w Bierzwniku⁷⁰². Za udział w walkach w 1321 roku koszty **Mikołaja von Spenninga** (*Nicolaus de Speninge*) wraz z kosztami Konrada von Gardiz, wyliczono na sumę dwanaście i pół grzywny srebra⁷⁰³. Ponadto **Gerard von Spenning** (*Gherardo de Spenninc*) wraz z Dytrykiem Weyerem, otrzymali zwrot kosztów wyprawy w wysokości ośmiu grzywien srebra⁷⁰⁴. Gerard von Spanning był przed Wedegonem von Wedel marszałkiem książąt pomorskich⁷⁰⁵. Z kolei Mikołaj von Spenning w 1337 roku posiadał lenno w ziemi mieszkowickiej (*Greuendorp*)⁷⁰⁶. 27 lutego 1339 roku synowie Gerarda von Spanninga: Henning, Thamo i Gerard wystąpili z Wedłami z Korytowa, Świdwina, Złocieńca i Krzywnicy jako współposiadacze miasta i zamku Bobolice⁷⁰⁷. W 1338 roku Henning von Spenning świadcował Wedłom, synom Wedegona I na dokumencie potwierdzającym lokację miasta Chociwła⁷⁰⁸. Uznawany jest za ich lennika⁷⁰⁹.

213. **Sparrenwalde**. W wyprawie Wedegona von Wedel brał udział **Henning** lub **Henryk** (*Hen. de Sperrenwolde*) z dwoma ludźmi i poniósł koszt obliczany na dwanaście i pół grzywny srebra⁷¹⁰. Pochodzili z miejscowości Klein i Gross Sparrenwalde znanej od 1268 roku. Położonej na południu od Prenzlau oraz posiadali lenna w Boitzenburg (1271), Kröchelendorf (1321, 1375), Rödelin (1375) i Schönemark (1321, 1385)⁷¹¹. W latach 1285-1286 znani byli Jan i Bertram, którzy

⁶⁹⁸ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 216, 307.

⁶⁹⁹ *Die Stifter und Klöster der Provinz Pommern*, (dalej skrót: **Hoogeweg**), Bd. I, Stettin 1924, s. 364; E. Rymar, *Biskupi-mnisi-reformatorzy...*, op. cit., s. 104, przyp. 18.

⁷⁰⁰ NLb, s. 20; GSA Berlin, 78a 1, s. 2v., Nr 12; 78a 14, s. 53f.; Ch. Gahlbeck, *Zisterzienser und Zisterzienserinnen in der Naumark*, Berlin 2002, s. 1047.

⁷⁰¹ CDB, B, I, s. 215.

⁷⁰² CDB, XIX, s. 452.

⁷⁰³ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁷⁰⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁷⁰⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

⁷⁰⁶ NLb, s. 11.

⁷⁰⁷ CDB, A, XVIII, s. 113.

⁷⁰⁸ CDB, A, XVIII, s. 112.

⁷⁰⁹ WedelG, s. 91.

⁷¹⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁷¹¹ L. F. v. Ledebur, *Adelslexicon der Preussischen Monarchie*, Bd. II, Berlin 1855, s. 462. Rodzina wymarła w XVII wieku.

wystąpili między innymi na nadaniu dla klasztoru w Boitzenburg⁷¹². W 1287 roku Jan *Sparrenwolde* świadkował w Prenzlau na dokumencie margrabiów⁷¹³. 7 stycznia 1299 roku posiadali siedzibę w Jasienicy i Duchowie koło Szczecina⁷¹⁴. W 1300 roku przy margrabim Albrechcie III uposażającym klasztor mniszek z Friedland, wystąpili Jan *Sparro* i Jakub *Sparro*⁷¹⁵. 27 stycznia 1317 roku przy nadaniu wsi Hersleben i Strele koło Prenzlau przez margrabię Waldemara dla braci Henninga i Sandera Sac, świadkował Henning von Sparrenwalde⁷¹⁶, najpewniej ten sam, którego wspomniano w rozliczeniu kosztów wojennych w 1321 roku. W tym samym roku Dytryk *de Sperrenwolde* posiadał dwór w Kröchelendorf i lenno we wsi Schönmark w zimi wkrzańskiej⁷¹⁷. W tej ostatniej miejscowości w 1375 roku lenno należało do Thideke *Sperewolde*⁷¹⁸. W tym samym roku we wsi Kretzendorp koło Boitzenburga miał lenno Henning *Sperenwolde*⁷¹⁹, we wsi wkrzańskiej *Sperenwolt* dwór i jeden dział ziemi miał Cefhard *Sperenwolde* z braćmi, zaś kolejny dział należał do Erharda *Sperrenwolde* z braćmi i do Henninga *Drense* mieszczanina z Prenzlau⁷²⁰. We wsi Rodelyn 5 łanów posiadał *Ghevert Sperenwolt z braćmi*⁷²¹. Uważa się, że mogli to być przedstawiciele rycerstwa Marchii Wkrzańskiej znanego potem pod skróconą wersją nazwiska - von Sparr⁷²².

214. **Stange, Stangen.** W wyprawie armii Wedegona von Wedel brał udział **Henryk** (*Hinricus Stange*), którego koszty wojenne wyliczono na sześć grzywien srebra⁷²³. W tym samym rozliczeniu z 1321 roku, posiadamy o tym rycerzu jeszcze jedną informację. *Hinze Stangen* znajdował się w oddziale wysłanym przez Wedla pod Międzyrzecz i stracił tam w walkach konia lekkiego i trzy transportowe, razem wycenione na czterdzieści grzywien⁷²⁴. Stangenowie wywodzili się z Miśni. W połowie XIII wieku osiedli na Morawach i stąd docierali na Śląsk⁷²⁵. Ludwik von Stange w latach 1292-1293 występował w otoczeniu księcia świdnickiego Bolka I, a Dytryk w księstwie opolskim⁷²⁶. Dytryk brał udział w krucjatach do Prus w drugiej połowie XIII wieku. Być może, wówczas pokonując trasę ze Śląska do Prus, on lub jego potomkowie osiedli też na Pomorzu. W 1294 roku w zjeździe rycerstwa Gryfitów w Gryfii wziął udział Gerewin Stange⁷²⁷. 1295 roku przy książętach szczecińskich

⁷¹² Regesten, I, nr 1382, 1404.

⁷¹³ CDB, A, XXI, s. 96.

⁷¹⁴ PUB, III, nr 1878.

⁷¹⁵ SFB, II, nr 99.

⁷¹⁶ CDB, A, XXI, s. 209.

⁷¹⁷ PUB, VI, nr 3561.

⁷¹⁸ J. Schultze, *Landbuch*, s. 257.

⁷¹⁹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 260.

⁷²⁰ J. Schultze, *Landbuch*, s. 267.

⁷²¹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 274.

⁷²² AAMB, s. 89.

⁷²³ PUB, VI, nr 3560, s. 83; CDB, B, I, s. 477.

⁷²⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

⁷²⁵ W latach 1281-1302 Stangeowie posiadali zamek Jindrihov koło Karniowa. W 1288 roku Dytryk Stange wraz z braćmi otrzymał w lenno od biskupa ołomunieckiego zamek Zabreh nad Odrą. W 1300 roku Jan Stange przejął zamek Paskov koło Frydka-Mistka. *Hrady, zamky a tvrže v Cechach, na Morave a ve Slezsku*, T. II, Praha 1983, s. 115, 178, 283.

⁷²⁶ M. Cetwiński, *Rycerstwo śląskie...*, op. cit., s. 28, nr 44.

⁷²⁷ PUB, III, nr 1678.

Barnimie II i Ottonie I wspomniany został rycerz *Stango*⁷²⁸. Zapewne ten sam, wspomniany bez imienia *Stango*, 21 marca 1303 roku świadkował w Dyminie na dokumencie księcia Ottona I szczecińskiego⁷²⁹. Niektórzy znajdowali się w służbie margrabiów brandenburskich. W 1316 roku Stangowie wspierali margrabiego Waldemara w walkach pod Strzałowem. W rozliczeniu kosztów wojennych z 1316 roku został wspomniany *Henceke Stanghe*, któremu za udział w wyprawie wojennej do Wielkopolski wyliczono pięć grzywien⁷³⁰. W 1317 roku wspomniano także giermka Wacisława IV Ottona *Stanghe*⁷³¹. Wspomniany w 1316 *Henceke* to chyba nasz Henryk-Hinceke z 1320-1321 roku, który wspierał zbrojnie książąt pomorskich w wyprawie Wedla. Wątpliwe, aby ten Henryk był Henrykiem Stange, który wraz z braćmi Janem i Dytrykiem w 1329 roku kupili sołectwo w Śmiczu w księstwie opolskim⁷³². Potem Stangowie zostali wspomniani w ziemi lubuskiej. 26 lutego 1335 roku margrabia Ludwik sprzedał miasto Rzepin Bernardowi Koberowi, braciom Albrechtowi, Gotfrydowi i Hansowi Stangen oraz braciom Dytrykowi i Konradowi von Dossow, a świadkował Albrecht Stange⁷³³. W Marchii wspomniani jeszcze w 1350 roku⁷³⁴. W początkach XVI wieku w Stargardzie nad Iną⁷³⁵.

215. **Stavenow.** Rodzina wywodziła się z brandenburskiej Przegnicy. Znana od XIII wieku. Siedzibą był zamek Stavenow⁷³⁶. Pierwszy z rodu został wspomniany 9 czerwca i 11 lipca 1252 roku Gerard de Stavenow w otoczeniu władców w Saltzwedel, a 15 kwietnia 1275 roku w Spandau przy lokacji miasta Müllrose⁷³⁷. Jedna linia rodu osiadła w Nowej Marchii, koło Dobiegniewa⁷³⁸. Potem Piotr w latach 1289-90 wystąpił w ziemi pelczyckiej⁷³⁹. Zapewne wówczas posiadał wieś Stavenow, potem zaginioną na tym obszarze, a położoną w południowej części ziemi pelczyckiej, naprzeciwko Dankowa. Konrad von Stavenow obecny był przy margrabiach 5 stycznia 1298 roku, kiedy sprzedawali wieś Blingow mieszczanom z Prenzlau⁷⁴⁰. Linię meklemburską rodu założył Henryk von Stavenow, wspomniany 7 grudnia 1312 roku pod Rostockiem w gronie uwięzionych rycerzy⁷⁴¹, a potem przy Waldemarze 31 października 1313 roku⁷⁴². Henryk wraz z dziećmi posiadał zamek w Stavenow koło Perleberg, co odnotowano w 1317 roku⁷⁴³. Henryk oraz później wspomniany Henning (Jan) byli wasalami księcia meklemburskiego na Stargardzie i hrabiego Szwerynu⁷⁴⁴. Gerard von Stavenow 26 lutego 1319 roku pojawił się

⁷²⁸ PUB, III, nr 1708, 1718, 1720.

⁷²⁹ PUB, VI, nr 4066; UBO, I, nr 216.

⁷³⁰ H. Spagenberg, *Hof- und Zentralverwaltung...*, op. cit., s. 522.

⁷³¹ PUB, V, nr 3057.

⁷³² T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 290.

⁷³³ CDB, XIX, s. 130.

⁷³⁴ CDB, A, II, s. 302.

⁷³⁵ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 174, 210.

⁷³⁶ F. v. Budiezies, *Die von Stavenow in der Mark Brandenburg*, „Märkische Forschungen”, Nr 20, R. 1887, s. 242.

⁷³⁷ Regesten, I, nr 751, 1071; F. v. Budiezies, *Die von Stavenow...*, op. cit., s. 243.

⁷³⁸ AAMB, s. 90.

⁷³⁹ CDB, A, XVIII, s. 64, 65; Regesten, I, nr 1472; 1482.

⁷⁴⁰ CDB, A, XXI, s. 100.

⁷⁴¹ MUB, VI, nr 3504.

⁷⁴² Regesten, II, nr 2317.

⁷⁴³ MUB, VI, nr 3927.

⁷⁴⁴ F. v. Budiezies, *Die von Stavenow...*, op. cit., s. 245.

przy margrabim Waldemarze i świadkował na nadaniu von Hagenom Radunia i Krzęcina⁷⁴⁵. To zapewne on wziął udział w wyprawie Wedegona von Wedel, bo w tej wyprawie też Hagen brał udział. Za poniesione koszty podczas wyprawy wojennej w 1321 roku bezimiennie wspomnianego **Stavenowa** (*Stavenove*) wyliczono na siedem grzywien⁷⁴⁶. W 1337 roku ponownie wymieniony tylko z nazwiska *Stavenow*, posiadał lenno w *Blanckenfelde* w ziemi chojeńskiej⁷⁴⁷. Później zamieszkiwali w ziemi strzeleckiej (1572 Dobięgniew)⁷⁴⁸. Zapewne i oni założyli wieś Stavenow na północ od Recza. Opuścili ją jeszcze w XV wieku, bo wieś znajdowała się później w posiadaniu Güntersbergów-Kenstelów z Wapnicy.

216. **Stegelitz**, *Stegeliz*, *Steghelis*. Biorący udział w wyprawie Wedegona von Wedel **Janeke von Stegelitz** (*Ianeke de Stegeliz*) ze swymi ludźmi, otrzymał w 1321 roku odszkodowanie wojenne w wysokości jedenastu grzywien⁷⁴⁹. Jeszcze 23 sierpnia 1337 roku świadkował na dokumencie margrabiego dla miasta Strzelce⁷⁵⁰. Był to reprezentant marchijskiej rodziny rycerskiej, znanej od końca XII wieku⁷⁵¹, zamieszkującej od XIV wieku w Szadzku w Księstwie Pomorskim. Wywodzili się najpewniej ze Stegelitz położonego w kraju Jerychow. Od około 1240 roku zamieszkiwali w pomorskiej ziemi wkrzańskiej⁷⁵². Tutaj znajdowała się koło Prenzlau ich siedziba - Stegelitz. Gdy w 1250 roku układem w Landin książę Barnim I oddał swoją część ziemi wkrzańskiej, stali się lennikami marchijskimi. Już 18 stycznia 1251 roku przy margrabim brandenburskim Janie I potwierdzającym prawa miejskie Prenzlau nadane jeszcze przez księcia pomorskiego Barnima I, obecny był Henryk *de Stegelitz*⁷⁵³. W 1259 roku przy głównej trasie z Prenzlau do Szczecina, opodal granicy z Pomorzem, założyli miasto Brüssow⁷⁵⁴. Ten sam Henryk wystąpił 27 września 1260 roku w otoczeniu biskupa kamińskiego⁷⁵⁵. Potem od 2 sierpnia 1276 roku w otoczeniu margrabiów występuje rycerz Jan⁷⁵⁶. Świadkował 25 kwietnia 1282 roku w Chojnie margrabiom zawierającym układ z Kołbaczem⁷⁵⁷, potem 13 stycznia 1283 roku w Torgelow na układzie margrabiów z biskupem kamińskim⁷⁵⁸.

W latach 1292 i 1293 przy margrabim Ottonie IV wspomniany został Henryk, a w 1298 roku w otoczeniu tego samego księcia pojawił się Bertram⁷⁵⁹. 23 października 1299 roku w Angermünde przy margrabiach potwierdzających siedziby klasztorowi w Szczecinie obecny rycerz Henryk⁷⁶⁰. Obaj rycerze, Henryk i Bertram przebywali 14 września 1303 roku wraz z władcą w Nowej Marchii.

⁷⁴⁵ CDB, XVIII, s. 103.

⁷⁴⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁷⁴⁷ NLb, s. 16; F. v. Budiezies, *Die von Stavenow...*, op. cit., s. 243.

⁷⁴⁸ AAMB, s. 90.

⁷⁴⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁷⁵⁰ CDB, A, XVIII, s. 287.

⁷⁵¹ CDB, A, VII, s. 468; VIII, s. 121.

⁷⁵² E. Rymar, *Biskupi-mnisi-reformatorzy...*, op. cit., s. 120, przyp. 97.

⁷⁵³ PUB, I, nr 531.

⁷⁵⁴ *Deutsches Städtebuch*, hrsg. E. Keyser, Bd. I, Stuttgart 1939, s. 513.

⁷⁵⁵ PUB, II, nr 684.

⁷⁵⁶ PUB, II, nr 1041.

⁷⁵⁷ PUB, II, nr 1232.

⁷⁵⁸ PUB, II, nr 1253.

⁷⁵⁹ CDB, A, XIII, s. 319; XXIV, s. 231; B, I, s. 225.

⁷⁶⁰ PUB, III, nr 1908.

W Dankowie byli świadkami lokacji miasta Kalisza⁷⁶¹. Z kolei Henryk z Janem cztery dni później, 18 września 1303 roku przebywali w Dobiegniewie, gdzie margrabiowie zawierali układ z biskupem kamieńskim⁷⁶². Wszyscy trzej von Stegelitzowie w latach 1304-1305 służyli margrabiom Ottonowi IV i Waldemarowi⁷⁶³. Główną rolę odgrywał Henryk pełniący urząd nadwornego stolnika margrabiego Waldemara⁷⁶⁴. Henryk uczestniczył w wojnie z koalicją antybrandenburską w 1316 roku⁷⁶⁵. Po wymarcu Askańczyków brandenburskich, przeszli na stronę księcia Wacława IV. Stąd udział Jeneke von Stegelitza w wyprawie Wedegona von Wedla. Jeszcze 18 stycznia 1323 roku Henryk został wspomniany przy księżętach pomorskich⁷⁶⁶. Nadal związani z Marchią Wkrzańską, bo 15 czerwca 1323 roku Henryk przebywał w Prenzlau i uczestniczył w czynności prawnej Jana i Anselma von Blanckenburgów⁷⁶⁷. Ich własnością było miasto Brüssow koło Prenzlau. 2 lutego 1336 roku w Brüssow rycerz Manekin von Stegelitz ze swymi braćmi giermkim Bertramem, Dytrykiem, Siegfredem i Henrykiem von Stegelitz, synami Wenera, zwolnili miasto Brüssow (*Borgszowe*) z ich rocznego podatku 30 talentów. Świadcował temu kanonik kamieński Fryderyk von Stegelitz⁷⁶⁸. Linia marchijska opowiedziała się za Ludwikiem Wittelsbachem. Henryk odnotowany został przy Ludwiku brandenburskim 14 sierpnia 1328 roku⁷⁶⁹.

W XIV wieku posiadali zamek w Szadzku i miasteczko Dobrzany w Księstwie Wołogoskim⁷⁷⁰. 30 listopada 1336 roku bracia Dytryk, Zygfryd i Henryk von Stegelitz w Maszewie złożyli hołd lenny księżnej wołogoskiej Elżbiecie i jej synom ze swego zamku w Szadzku i miasta Dobrzany⁷⁷¹. Jedna linia zamieszkiwała w tym czasie w Nowej Marchii. 30 września 1347 r. Henning i Bertram von Stegelitzowie otrzymali miasteczko Barnówko⁷⁷². W herbie znajdowała się tarcza srebrna w dwa poprzeczne czerwone pasy. W klejnocie szczygieł pomiędzy dwiema srebrno-czerwonymi trąbami. Labry czerwone z srebrnym podbiciem⁷⁷³. Być może zamek szadzki otrzymali od księcia wołogoskiego po wyprawie wojennej z lat 1320-1321. W drugiej połowie XIV wieku znani w Marchii Wkrzańskiej. Tutaj licznie odnotowani w roku 1375: Claus *de Stegelitz* we wsi Nydem, Clamptow, Berthekow⁷⁷⁴, Henryk Stegelitz

⁷⁶¹ CDB, A, XVIII, s. 101.

⁷⁶² CDB, B, I, s.251.

⁷⁶³ CDB, A, XXI, s. 104.

⁷⁶⁴ 29 września 1306 roku wspomniany urzędnik nadworny margrabiego Waldemara Henryk *de Sthegelitz* oraz jego bracia Bertram i Henning. 24 lipca 1311 r. Henryk, Henning i Henryk ponownie przy Waldemarze. 4 stycznia 1313 r.w Werbelin z Waldemarem Henning, Henryk i Henryk von Stegelitz, gdy ten potwierdzał prawa biskupa kamieńskiego i jego kościoła i dobra miasta Kamień Pomorski. Henryk stolnik von Stegelitz wspomniany w 1307 i 1310 roku. W 1308 r. mamy potwierdzenie pełnienia przez Henryka urzędu nadwornego stolnika u margrabiów. Henning 13 września 1308 roku pojawił się na dokumencie margrabiego Waldemara. CDB, A, XIX, s. 448; XXI, s. 107; XXIII, s. 7; XXIV, s. 9; B, I, s. 311; Rep., nr 3, 5.

⁷⁶⁵ CDB, A, XIX, s. 183-184.

⁷⁶⁶ PUB, VI, nr 3664.

⁷⁶⁷ PUB, VI, nr 3693.

⁷⁶⁸ PUB, X, nr 5338.

⁷⁶⁹ CDB, A, II, s. 272.

⁷⁷⁰ E. H. Kneschke, *Neues allgemeines...*, op. cit., IX, s. 610.

⁷⁷¹ PUB, X, nr 5427.

⁷⁷² CDB, A, XXIV, s. 41.

⁷⁷³ AAMB, Taf. 54; Dalsze losy części nowomarchijskiej rodu von Stegelitz przedstawia G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej...*, op. cit., s. 322-326.

⁷⁷⁴ J. Schultze, *Landbuch*, s. 226, 231-232, 239.

z braćmi w *Nyenvelt*⁷⁷⁵, Henning de Stegelitz w Blankensee⁷⁷⁶, Fryderyk de Stegelitz z ratem i z Ghereke Welsow we wsi Stegelitz⁷⁷⁷. Z kolei miasteczko Freienwalde (*oppidum Vredenwolde*) oraz wioski Tempie i Crynekow posiadał Fryderyk z bratem Wernerem⁷⁷⁸. W tym samym roku lenna w Trebenow oraz w Wistok posiadał Czabel de Stegelitz z bratem Ebelem i stryjem⁷⁷⁹. Nazwy wiosek Trebenow oraz Wistok przypominają nazwiska innych rycerzy, wspomnianych jako uczestników wyprawy Wedegona von Wedla.

217. **Steinwehr**. Gniazdem rodowym była wieś Kamienny Jaz (*Steinwehr*) w Księstwie Szczecińskim, wspomniany w ziemi bańskiej w 1235 roku. Potem Steinwehrowie zamieszkiwali w ziemi kamińskiej, bańskiej i pyrzyckiej. Od 1309-1321 roku występowali przy książętach wołogoskich Bogusławie IV i jego synu Warcisławie IV rycerze Jan i chyba jego syn - Piotr⁷⁸⁰. W armii Wedegona von Wedel w latach 1320-1321 służył **Piotr Steinwehr** (*Petrum Stenwere*), który dostał się do niewoli i okup wpłacony za niego wyniósł czterdzieści grzywien srebra⁷⁸¹. Ten sam rycerz w 1321 roku wystąpił przy czynności prawnej księcia szczecińskiego Ottona I⁷⁸². Jest uznawany za przodka pomorskiej linii tej rodziny. Piotr pozostawił po sobie synów: Piotra II z Babinka (1391-1428) i Tide z Dziedzic⁷⁸³. W początkach XVI wieku w okolicach Stargardu i Pyrzyca⁷⁸⁴.

218. **Stentz, Stenz, Stentsch, Stentzsch. Jasseko** (*Iesseko de Stenz*) walczył w wojnie pomorsko-brandenburskiej po stronie księcia Warcisława IV. Należał do oddziału Jana von Arnsberga, a ten prawdopodobnie przybył z ziemi stargardzkiej. Najpewniej więc i poszukiwany przez nas Jasseko von Stentz pochodził z tamtych rejonów. Podczas wyprawy pod dowództwem Wedegona von Wedel Jasseko dostał się do niewoli. Wyszedł z niej za okupem dwudziestu pięciu grzywien srebra⁷⁸⁵. Podobnego nazwiska rodzina z Dolnych Łużyc, osiadła na Śląsku oraz w Nowej Marchii⁷⁸⁶. Pierwotna siedziba rodu znajdowała się zapewne w Szczañcu (*Stensch*) koło Świebodzina⁷⁸⁷. Lepiej znana dopiero od XV wieku⁷⁸⁸.

219-220. **Stülpnagel**. Rycerstwo marchijskie, zamieszkujące w Marchii Wkrzańskiej. **Dwóch Stülpnagelów** (*duo Stulpnagel*) za udział w kampanii Wedegona otrzymało w 1321 roku wraz z Henningiem z Schönwerder czternaście grzywien⁷⁸⁹.

⁷⁷⁵ Ibidem, s. 232-233.

⁷⁷⁶ Ibidem, s. 262.

⁷⁷⁷ Ibidem, *Landbuch*, s. 271.

⁷⁷⁸ Ibidem, s. 271, 273.

⁷⁷⁹ Ibidem, s. 241, 247.

⁷⁸⁰ E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 71.

⁷⁸¹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁷⁸² PUB, VI, nr 3530.

⁷⁸³ E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 71.

⁷⁸⁴ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 176, 177, 180, 183, 191, 218, 221, 246, 269, 273, 277, 319.

⁷⁸⁵ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁷⁸⁶ AAMB, s. 91.

⁷⁸⁷ T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku...*, op. cit., s. 324-325.

⁷⁸⁸ CDB, C, I, s. 352.

⁷⁸⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

Ten ostatni jest także uznawany za von Stülpnagela. Pierwszy raz von Stülpnagelowie zostali wspomniani właśnie w 1321 roku. Potem znamy Heyne wspomnianego w 1356 roku w Boitzenburgu, ale bardziej prawdopodobny był udział dwóch kolejnych przedstawicieli tego rodu. Bardzo prawdopodobne, że anonimowo w 1321 roku wspomniano giermka Arenda, wspomnianego w 1359 roku właściciela 4 łanów lennych w Schönwerder i jeszcze w 1364 roku świadkującego na dokumencie margrabię Ludwika fundującego ołtarz pod wezwaniem św. Jana Ewangelisty i Wszystkich Świętych do kościoła mariackiego w Prenzlau. Najprawdopodobniej Arend był jednym z dwóch poszukiwanych przez nas von Stülpnagelów⁷⁹⁰. Drugim z kolei mógł być giermek Jan wspomniany 18 września 1357 roku na dokumencie dla klasztoru w Dargun wystawionym w Verchen, kiedy wystąpił jako wójt w Kummerow na Pomorzu Przednim⁷⁹¹. W 1375 roku Claus von Stülpnagel posiadał lenna w Marchii Wkrzańskiej w Papendorf, Lindhorst, Taschenberg i Basedow⁷⁹², a później w Mielow (1495)⁷⁹³. Herb i położenie dóbr przemawia za pochodzeniem von Stülpnagelów od von Jagowów lub von Uchtenhagenów⁷⁹⁴. Potwierdzają to także związki onomastyczne. Wyodrębnienie się von Stülpnagelów nastąpiło najpóźniej w końcu XIII wieku.

221. **Sydow**. Ród marchijski, znany od połowy XIII wieku. W 1259 roku wspomniany marszałek margrabiów Henryk⁷⁹⁵. Henryk *de Sidou* pojawił się na terenie zachodniej Nowej Marchii w Barnkowie w otoczeniu margrabiów przy nadaniu dla cystersów z Chorin w 1272 roku⁷⁹⁶. Już wówczas Henryk mógł posiadać niektóre lenna w ziemi chojeńskiej i mieszkowickiej wspomniane w posiadaniu von Sydowów w XIV wieku (Boleszkowice 1325, Krzymów, Zielin, Czachów 1330, Wierzchlas 1337, Wysoka 1333, Sitno 1352)⁷⁹⁷. Zapewne jeszcze ten sam rycerz Henryk wziął udział w najeździe margrabiów na ziemię pelczycką, co miało miejsce w 1279 lub 1280 roku. Na tym obszarze odnotowany przez źródła w latach 1290-1295. Prawdopodobnie założył w okolicy Pelczyc wieś Żydowo (Sydow)⁷⁹⁸. Jego synem mógł być rycerz Henning von Sydow znany w 1319 roku⁷⁹⁹. Ten sam rycerz (*Henning de Sidowe*) towarzyszył w 1320 roku fundacji ołtarza w Mieszkowicach, którą zatwierdzili książę Warcisław IV 10 sierpnia 1320, a w 1322 roku biskup kamiński Konrad. W tym wydarzeniu uczestniczyli i inni rycerze, w tym związani z wyprawą do ziemi wkrzańskiej, jak Wedegon von Wedel i giermek Mikołaj von Witte⁸⁰⁰. Jednakże nie mamy dowodu, aby Henning uczestniczył w tej ekspedycji zbrojnej. Natomiast **Werner von Sydow** (*Wenero de Sydow*) brał udział w walkach

⁷⁹⁰ W. Kieckebusch-Potsdam, *Geschichte des Geschlechts ...*, op. cit., s. 10.

⁷⁹¹ Ibidem, s. 10-11.

⁷⁹² J. Schultze, *Landbuch*, s. 244, 246-247, 248-249, 252.

⁷⁹³ CDB, A, XXI, s. 38; L. F. v. Ledebur, *Adelslexicon...*, op. cit., II, Berlin 1855, s. 301.

⁷⁹⁴ L. v. Ledebur, *Der Adel der Mark Brandenburg nach Wappenbildern gruppirt und auf Stammes-Gemeinschaft zurückgeführt*, „Märkische Forschungen“, Nr 3, Jg. 1845-1847, s. 113. Jest za uznaniem ich za linię von Jagowów.

⁷⁹⁵ CDB, B, VI, s. 5.

⁷⁹⁶ CDB, A, XIII, s. 274.

⁷⁹⁷ Nlb, s. 11.

⁷⁹⁸ G. J. Brzustowicz, *Rycerze i cystersi...*, op. cit., cz. I, s. 79; Idem, *Pelczyce-Bernstein. Z dziejów ziemi pelczyckiej*, Choszczno 2004, s. 43.

⁷⁹⁹ Rep., nr 11.

⁸⁰⁰ ReHN, I, s. 97.

prowadzonych przez armię dowodzoną przez Wedegona von Wedel w latach 1320-1321 i dostał się do niewoli. Został uwolniony za daninę od niejakiego Boone (?)⁸⁰¹. Więcej jednak o Wernerze nie słyszymy. I trudno związać go z dokładniejszym obszarem. W tym samym 1321 roku lenno w Tzichow na ziemi wkrzańskiej posiadali Henning i Henryk von Sydow⁸⁰². Ci rycerze zapewne zamieszkiwali także w Nowej Marchii. W 1337 roku Henning von Sydow posiadał lenno w Krzymowie w ziemi chojeńskiej⁸⁰³, Jan (Henning?) miał w tej okolicy młyn⁸⁰⁴, a Henryk lenno w Kamieniu w ziemi gorzowskiej⁸⁰⁵. W 1375 roku w Marchii Wkrzańskiej lenno we wsi Pinnow posiadał Henryk Sydow Młodszy z braćmi⁸⁰⁶.

222. **Thirow**, Thyrow. Rycerz **Piotr** (*Petrus de Thyrowe*) wraz z Woldekiem Zarowem otrzymał za swoją służbę wojskową w 1321 roku siedem grzywien srebra⁸⁰⁷. Wieś Thirow odnajdujemy w Marchii Środkowej koło Trebbin⁸⁰⁸. Zapewne stąd pochodził poszukiwany rycerz. Lecz poza wzmianką z 1321 roku, ani wcześniej, ani później nic o takim rodzie rycerskim nie wiadomo.

223-224. **Trampowie**. Rodzina marchijsko-pomorska. Przybyli z Saksonii, zapewne z hrabstwa Oldenburga, gdzie wspomniani zostali w 1250 roku. Założycielem rodu na Pomorzu był rycerz Willekin I *de Horst* (z Turza) i Ryszewa wspomniany w latach 1248-1261⁸⁰⁹. Jego zapewne syn Willekin II, wspomniany już w 1283 roku⁸¹⁰, był radcą na dworze księcia Bogusława IV w 1295 roku. Potem wspomniany przy książętach szczecińskich Barnimie II i Ottonie I w latach 1293-1308⁸¹¹. W 1312 roku książę Otto I szczeciński potwierdził fundację ołtarza św. Jana w kościele w Lubiczu. Świadkowali temu Wilhelm Trampe i Henning de Horst, czyli z Turza⁸¹². Jeszcze około 1318 roku Willekin II zamieszkiwał w Księstwie Szczecińskim⁸¹³. Willekin II miał trzech synów: Franciszka I, Willekina (Wilhelma) III i Henninga I, którzy w 1345 roku rezygnowali na rzecz cystersów kołbackich ze wsi Turze (Horst) koło Pyrzyc. W tej wsi, zakupionej w 1316 roku, posiadali zamek nad Jeziorem Miedwie⁸¹⁴. Posiadali także w 1321 roku lenno we wsi Bismerow na ziemi wkrzańskiej⁸¹⁵. W rozliczeniu kosztów wojennych z 1321 roku wspomniany tylko z nazwiska **Trampen** (*Trampen*) wraz z Zygfydem von Wedel, Brunem von Zilburem i panem de Belitz, otrzymali jedenaście grzywien srebra,

⁸⁰¹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁸⁰² PUB, VI, nr 3561.

⁸⁰³ NLb, s. 14.

⁸⁰⁴ NLb, s. 15.

⁸⁰⁵ NLb, s. 21.

⁸⁰⁶ J. Schultze, *Landbuch*, s. 270.

⁸⁰⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁰⁸ CDB, A, X, s. 456, 501.

⁸⁰⁹ PUB, I, nr 476; II, nr 686, 702; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 70, 194.

⁸¹⁰ PUB, II, nr 1274.

⁸¹¹ PUB, III, nr 1646, 1650, 1679, 1848, 1730; 1912, IV, nr 1990, 2055, 2210, 2435, 2438.

⁸¹² PUB, V, nr 2754; O. Grotefend, *Familie von Trampe*, „Baltischen Studien”, (NF), 27, Stettin 1925, s. 12; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 70.

⁸¹³ O. Grotefend, *Familie von Trampe...*, op. cit., s. 5-10; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 70.

⁸¹⁴ PUB, VIII, nr 4952, 4756; E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie...*, op. cit., s. 206, 216.

⁸¹⁵ PUB, VI, nr 3561.

jako odszkodowanie za poniesione przez nich koszty służby wojskowej⁸¹⁶. Ponieważ wspomniano tutaj rycerzy z okolic Chojny, toteż von Trampe musiał być rycerzem z tamtejszego Lubicza, do którego rodzina posiadała prawa⁸¹⁷. Wydaje się, że w rozliczeniu Wedegona von Wedel mamy do czynienia z kolejnym przedstawicielem rodu. Ale i ten, został wspomniany tylko z nazwiska. **Trampen** (*domino Trampen*) wraz z dwoma swymi ludźmi poniósł koszt służby, obliczony na dwanaście grzywien w srebrze⁸¹⁸. Który z trzech synów Wilekina I wziął udział w wyprawie Wedegona von Wedla, trudno dokładnie określić. W XVI wieku zamieszkiwali w Wulkow koło Szadzka⁸¹⁹.

225. **Trebenow**, *Trebbow*. Na Pomorzu w Wolinie znamy rodzinę mieszczańską o takim nazwisku. Herman *de Trebenow* świadkował 16 sierpnia 1300 roku w Wolinie na dokumencie księcia Bogusława IV⁸²⁰. Nas jednak interesuje marchijski ród rycerski. Istniała rodzina von Trebow zamieszkująca w Przegnicy i ziemi barnimskiej⁸²¹. Konrad *de Trebbow* świadkował 15 marca 1304 roku na dokumencie margrabiów brandenburskich Ottona IV i Konrada I dla książąt saskich⁸²². Nie znany z imienia **Trebenowa** (*Trebenowen*), który podczas walk w latach 1320-1321 dostał się do niewoli i wyszedł za okupem obliczonym na dziewięć grzywien srebra⁸²³. Ponieważ był towarzyszem wojennym Arnolda von Jagowa, może należałoby tego rycerza utożsamić z okolicami Słońska, gdzie istniała wieś Trebow (Trzebów)⁸²⁴. Nazwisko poszukiwanego rycerza przypomina także nazwę wsi Trebenow (Trzebiatowo) koło Kamienia Pomorskiego. Osobiście skłaniałbym się ku hipotezie, że towarzystwo von Jagowa wskazywać może na jego krewnego herbowego. Posiadamy późne świadectwo, że wieś Trebenow w Marchii Wkrzańskiej w 1441 roku posiadał Heyne von Stülpnagel, a w 1462 roku von Gloedenowie⁸²⁵. Pierwsza z tych rodzin wchodzi w rachubę. Jednakże pod odmiejscowym nazwiskiem „*Trebenow*” mógł się także kryć rycerz z innych rodów, bo w 1375 roku we wsi Trebenow w ziemi wkrzańskiej wspomniano rody: Gule, Holtzendorp, Vorenholte i StegELITZ⁸²⁶.

226. **Velevantz**. Rodzina wywodząca się od dziedzicznego wójta miasta Spandau i zamieszkująca od połowy XIII wieku w ziemi widuchowskiej (1252)⁸²⁷. W armii Wedegona von Wedel wspomniano lekkobrojnego strzelca-łucznika **Piotra Velevantz** (*Petrus Velevanz*), który wraz z Klingsporem i dwoma Blumbergami otrzymał zwrot kosztów wojennych na wysokość jedenastu grzywien⁸²⁸. Oprócz

⁸¹⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸¹⁷ E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 194.

⁸¹⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸¹⁹ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen*, op. cit., s. 194.

⁸²⁰ PUB, III, nr 1953.

⁸²¹ Herb rodu Trebow znamy jedynie z pieczęci z 1416 roku. Przedstawiał tarczę czwórdzielną. Pola 1 i 4 - puste. Pola 2 i 3 - po trzy pasy z rombów w skos. AAMB, s. 97, taf. 58.

⁸²² Regesten, II, nr 1900.

⁸²³ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁸²⁴ W. Podehl, *Burg und Herrschaft in der Mark Brandenburg...*, op. cit., s. 378.

⁸²⁵ W. Kieckebusch-Potsdam, *Geschichte des Geschlechts...*, op. cit., s. 261.

⁸²⁶ J. Schultze, *Landbuch*, s. 241.

⁸²⁷ PUB, I, nr 554, 555; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 49-51, 64.

⁸²⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

tego doliczono mu jeszcze pięć grzywien za utraconego konia⁸²⁹. Udział w kampanii Velevantza jak i Videchowów i Schwanebergów spokrewnionych ze sobą nie dziwi, skoro walki z oddziałami meklemburskimi toczono zaraz na zachód od Widuchowy, w okolicach których znajdowały się ich dobra. Herb z racji prawdopodobnego pokrewieństwa był podobny do Schwanebergów i Viduchowów⁸³⁰.

227-228. **Videchow**. Rodzina nowomarchijsko-pomorska z Widuchowy nad Odrą⁸³¹. Z Viduchowów walczyli po stronie księcia Warcisława IV starsi bracia Henning i Ebel⁸³². Za udział w walkach w 1321 roku koszty **Henninga i Ebela von Videchow** (*Henningus et Ebel de Videchow*) wyliczono na sumę dziewięciu grzywien srebra⁸³³. Z nich **Ebel I** von Videchow znany jest od 27 grudnia 1310 roku, kiedy wystąpił przy umowie braci von Plotze ze szpitalem św. ducha w Chojnie⁸³⁴. Potem 26 maja 1316 roku Ebel świadkował margrabiemu Waldemarowi w Gramzow, na nadaniu dla opactwa cystersów w Bierzwniku⁸³⁵. Brał udział w wyprawie wojennej margrabiego Waldemara w 1316 roku⁸³⁶. Dowodził atakiem na Wielkopolskę⁸³⁷. 20 lutego 1317 roku w Tangermünde przebywał z władcą oraz Wedegonem von Wedel⁸³⁸. Synami Ebela I byli Henning, Ebel II i Kuno (†przed 9.01.1327)⁸³⁹. W 1327 roku Ebel II i Kuno, także w imieniu swego niepełnoletniego bratanka Bussona II ustalili, że ten po dojściu do pełnoletności, również nie będzie rościł pretensji wobec Chojny do młyna miasta Schwedt (Czworokoły) na Rurzyca. **Henning** w 1328 roku z Kunonem sprzedali mieszczaninowi chojeńskiemu Mikołajowi Kulebarsowi dwadzieścia dwa łany w Barnkowie. Henning w 1329 roku świadkował rodzinie von Butz przy sprzedaży dochodu z młyna miastu Chojnie⁸⁴⁰. W 1330 roku Henning i Ebelin potwierdzili Chojnie dochód w zbożu z młyna Anzelma na Rurzyca⁸⁴¹. W 1337 roku potwierdzono lenna Viduchowów w Nowej Marchii w Grabowie i Krajniku⁸⁴². 27 czerwca 1342 roku giermek Ebel von Videchow, syn giermka Ebela radzie miasta Chojna część swoją z pól miejskich koło Rurki, nazywanych *Butenfelde* i młyn⁸⁴³. Byli bliskimi krewnymi von Schwaneberga, który również uczestniczył w wyprawie Wedegona von Wedla.

229. **Vogeler, Vögler**. W 1321 roku w kosztach wyprawy Wedegona von Wedel wspomniany został **Henryk Vogeler** (*Henrico Vogeler*), którego koszty służby wojskowej obliczono na sumę pięciu grzywien srebra⁸⁴⁴. Był to rycerz marchijski.

⁸²⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸³⁰ E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 59, 64.

⁸³¹ AAMB, s. 98.

⁸³² E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 63.

⁸³³ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁸³⁴ CDB, XIX, s. 179.

⁸³⁵ CDB, XIX, s. 454.

⁸³⁶ CDB, XIX, s. 181.

⁸³⁷ H. Spagenberg, *Hof- und Zentralverwaltung...*, op. cit., s. 522.

⁸³⁸ CDB, A, XIX, s. 182.

⁸³⁹ E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 63.

⁸⁴⁰ CDB, A, XIX, s. 190.

⁸⁴¹ CDB, A, XIX, s. 188-195.

⁸⁴² NLb., s. 14.

⁸⁴³ CDB, A, XIX, s. 203.

⁸⁴⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

Odnajdujemy go w 1337 roku (*Hinrik Vogler*) w nowomarchijskim *Landbuchu*, gdzie wspomniano, że posiadał lenno we wsi Klempicz w ziemi mieszkowickiej⁸⁴⁵. Zapewne to ten sam *domino Woghel*, który w 1316 roku otrzymał dwie grzywny, jako zwrot kosztów poniesionych podczas wojny w służbie margrabiego brandenburskiego Waldemara i dwie i pół grzywny i cztery solidy, jako pokrycie kosztów niewoli w 1316 roku⁸⁴⁶. W Strzałowie w 1330-1333 wspomniano mieszczan *Fogler*, *Vogheler* Dytryka i Jakuba⁸⁴⁷. W XVI wieku mieszczanie w Stargardzie nad Iną⁸⁴⁸.

230. **Vorste**, *Forste*, *Foresto*. **Wibold von Vorste** (*Wibold de Vorste*) służył z trzema lekkobrojnymi w wyprawie Wedegona von Wedel i otrzymał w 1321 roku wynagrodzenie w wysokości dziesięciu grzywien srebra⁸⁴⁹. Rycerz ten reprezentował rodzinę pochodzącą z Miśni, znanej od połowy XIII wieku na Śląsku, w państwie Bolesława Rogatki⁸⁵⁰. Mógł zatem w wyprawie wojennej do Marchii Wkrzańskiej brać udział jako poddany książąt śląskich, chyba księcia Henryka jaworskiego. Bardzo aktywny w drugiej połowie XIII wieku był Wibold, pojawiający się kilkakrotnie w dokumentach hrabiów Anhaltu, Wettinów i Askańczyków, był synem Wenera (wsp. 1249-1260?) i miał brata Ludgera kanonika halbersztadzkiego⁸⁵¹. Wiemy, że ojciec Wibolda – Werner był wasalem arcybiskupa halbersztackiego i rycerzem łużyckim⁸⁵². 26 listopada 1298 roku *Wiboldum de Forste* przebywał w Norymberdze przy margrabin brandenburskim Ottonie IV⁸⁵³. Przypuszcza się, że przedstawiciel tego rodu osiadł później w Nowej Marchii, gdzie nad rzeką Drawą koło Drawna należącego do Wedłów, powstała wieś *Vorstenau* (Barnimie), zapewne siedziba tego rycerza, wspomniana po raz pierwszy dopiero w 1337 roku⁸⁵⁴, ale istniejąca zapewne w czasach askańskich⁸⁵⁵. Wibold - uczestnik wyprawy wojennej w latach 1320-1321 do Marchii Wkrzańskiej, był już chyba kolejnym przedstawicielem rodu o podobnym imieniu (Wibold II). W 1324 roku wspomniany został w dokumentach pomorskich Timmo⁸⁵⁶.

231. **Walenrodt**. Rycerz śląski. **Szymon** (*Symon de Waldenrode*) służył w latach 1320-1321 w oddziale śląskiego rycerza Fritza von Langenowa. Podczas walk w Marchii Wkrzańskiej lub w Nowej Marchii, dostał się do niewoli. Został uwolniony

⁸⁴⁵ Nlb, s. 13.

⁸⁴⁶ H. Spagenberg, *Hof= und Zentralverwaltung...*, op. cit., s. 521.

⁸⁴⁷ PUB, VIII, nr 5018, 5086.

⁸⁴⁸ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 259, 262.

⁸⁴⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁵⁰ M. Cetwiński, *Rycerstwo śląskie do końca XIII w. ...*, op. cit., nr 868, s. 199; T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku...*, op. cit., s. 55, 140, 288.

⁸⁵¹ Ibidem, s. 220.

⁸⁵² M. Cetwiński, *Rycerstwo łużycko-śląskie w XIII-XIV wieku*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie”, *Zeszyty Historyczne*, Nr 2, 1994, s. 102.

⁸⁵³ CDB, B, I, s. 225; Regesten, I, nr 1740.

⁸⁵⁴ A. Lothert, *Zur Geschichte der Familie von Wedel-Neuwedel, (Vom Ende des 15. bis zum Ende des 16. Jahrhunderts)*, „Die Neumark“ 13, Landsberg 1936, s. 103-104; F. Schulz, *Das Deutscher Kroner Land im 14. Jahrhundert*, „Zeitschrift des Westpreußischen Geschichtsvereins“, 39, 1899, s. 56-57.

⁸⁵⁵ Wibold, który w 1298 roku obok margrabiego Ottona IV pojawił się w Norymberdze, mógł wraz z tym władcą osiąść w Nowej Marchii, a może i brać udział w lokacji miasta Norymberg, Noremburg (dzisiaj Insko). Lokacja jest datowana właśnie na około 1300 rok. E. Rymar, *Średniowieczne Insko...*, op. cit., „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 2, R. 1996, s. 48.

⁸⁵⁶ PUB, VI, nr 3780.

w 1321 roku za okupem dwadziestu pięciu grzywien srebra⁸⁵⁷.

232. **Walmow**. W 1321 roku koszty **Mikołaja Walmowa** (*Nicolaus Walmow*) biorącego udział w walkach armii Wedegona von Wedel wyliczono na pięć grzywien⁸⁵⁸. W tym samym roku wspomniano bez imienia brata Mikołaja⁸⁵⁹. Jeszcze w końcu XV wieku istniała wieś parafialna *Walmow* w Marchii Wkrzańskiej położona na wschód od Prenzlau⁸⁶⁰. Można przypuszczać, że stąd wywodził się Mikołaj Walmow. Pół wieku później, w 1375 roku, wieś Walmow w Marchii Wkrzańskiej koło Prenzlau, była zamieszkaana przez von Buków⁸⁶¹. W XV wieku we wsi Walmow mieli siedzibę von Schulenburgowie oraz rycerze Ebel i Bertram, których przynależności rodowej nie wspomniano, a których określono jedynie *in Walmow*⁸⁶². Nazwisko Walmow w XV wieku zostało odnotowane wśród mieszkańców nowomarchijskiej Chojny⁸⁶³. Rycerzy o takim nazwisku, być może potomków Mikołaja Walmowa z 1321 roku wspomniano w 1375 roku. Wówczas Henning Walmow posiadał sześć łąnów i dwór we wsi *Bruchove* w ziemi wkrzańskiej⁸⁶⁴, a Cytry i Henning *Wallmow* w ziemi barnimskiej we wsi Boldekensdorp⁸⁶⁵.

233-235. **Warburg**, *Warborch*, *Warborgh*. Rodzina meklemburska, której przedstawiciele docierali na Pomorze i do Brandenburgii w XIII wieku. Henryk znany w 1244 w Starej Marchii potem do 1262, później jego synowie wspomniani w rejonie Wkryujścia. W latach 1278-1290 w kapitule kamińskiej wspomniani Jan *de Wartburg*. Jego kuzyn, w 1322 roku zamieszkiwał na Rugii⁸⁶⁶, a w 1318 roku wspomniani Gerard i Henryk von Warburg⁸⁶⁷. W Marchii żył rycerz Hermann von Warburg, który 15 maja 1298 roku sprzedał za zgodą margrabiów joannitom wieś Gross i Klein Nemerow⁸⁶⁸. Były to wioski położone koło Stargardu meklemburskiego. Zamieszkiwali w ziemi stargardzkiej jeszcze w XIV wieku. W 1341 roku w Neubrandenburgu świadkował na dokumencie rycerza Wedegona von Plathe rycerz Albert *Warborch*⁸⁶⁹. W wyprawie wojennej armii Wedegona von Wedel brali udział trzej przedstawiciele tego rodu, ale z linii zamieszkującej w Marchii Wkrzańskiej. Rycerz **Otto Warburg** (*Otto Warborch*) otrzymał zwrot kosztów wojennych w 1321 roku w wysokości czterech grzywien⁸⁷⁰, **Betekin Warburg** (*Beteke Warborch*) otrzymał pięć grzywien i **Dytryk Warburg** (*Thiderico Warborch*) cztery grzywny srebra⁸⁷¹. Po wypełnieniu służby, jeszcze w 1321 roku Betekinowi

⁸⁵⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 81; CDB, B, I, s. 474.

⁸⁵⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁵⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 86.

⁸⁶⁰ CDB, A, XIII, s. 356, 430, 431.

⁸⁶¹ J. Schultze, *Landbuch*, s. 230.

⁸⁶² R. Klempin, *Diplomatische Beiträge zur Geschichte Pommerns aus der Zeit Bogislafs X*, Berlin 1859, nr 670.

⁸⁶³ Ludeke Walmow z Chojny (1445-1447). CDB, A, XIX, s. 355, 363.

⁸⁶⁴ J. Schultze, *Landbuch*, s. 278.

⁸⁶⁵ J. Schultze, *Landbuch*, s. 230.

⁸⁶⁶ PUB, II, nr 1109, 1138, 1155, 1452, 1455, 1526, 1527, 1528, 1551; R. Klempin, G. Kratz, *Metrikeln...*, op. cit., s. 142-143.

⁸⁶⁷ UBO, I, nr 336.

⁸⁶⁸ PUB, III, nr 1846.

⁸⁶⁹ Gantzer, I, nr 143.

⁸⁷⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁷¹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

Warburgowi książę pomorski potwierdził lenno o wielkości sześciu łąnów we wsi Bentz w ziemi wkrzańskiej i dał pozwolenie, aby dołączył do jego dworu w Bentz kolejnych osiem łąnów z dworem po Mikołaju Greven (Graben ?) w Buchholtz koło Prenzlau⁸⁷². W 1328 roku duchowny Hermann von Warburg⁸⁷³. O tym, że mamy tutaj do czynienia z udziałem w wyprawie rycerzy wkrzańskich mamy dowód z drugiej połowy XIV wieku. W *Landbuchu* cesarza Karola IV z 1375 roku we wsi Parmen jedenaście łąnów posiadali Piotr Sledorn et Henningus Warborch, a we wsi Weggun mieli po 6 i 17 łąnów⁸⁷⁴. Rycerze obydwu nazwisk uczestniczyli w wyprawie wojennej Wedla. Wspomniany tutaj Henryk Warborch posiadał jeszcze samodzielnie w 1375 roku lenna we wkrzańskich wioskach: Furstenau (*Vorstennowe*) siedem łąnów i lenno we wsi Petznik koło Boitzenburga⁸⁷⁵.

236-237. **Wardelin**. W dokumencie *Dwaj Wardelinowie* (*Ambo Wardelin*) za służbę w armii Wedegona von Wedel otrzymali w 1321 roku 12,5 grzywny srebra⁸⁷⁶. Wieś o podobnej nazwie znajduje się w Meklemburgii koło Neubrandenburga⁸⁷⁷. Najpewniej Wardelinowie reprezentowali rycerstwo ziemi stargardzkiej. 3 lutego 1393 roku w Lychen przy książętach meklemburskich Janie II i Ulryku II wspomniano Ottona von Manteuffla *to Wardelin*⁸⁷⁸. Być może więc o von Manteuffłów w 1321 roku chodzi⁸⁷⁹. Ale w 1417 roku przy von Dewitzach Meklembuczyk Perner *Werdelyn*⁸⁸⁰. Z kolei w początkach XVI wieku w Stargardzie nad Iną⁸⁸¹.

238. **Wazenburg, Wesenborg, Wiesenburg, Wesenberg. (de Wesenborch)**. Pochodząca z Górnych Łużyc rodzina, zamieszkująca w Polsce i na Śląsku, związana była w XIII wieku z księstwem głogowskim⁸⁸². W interesującym nas okresie znany był rycerz Boto, który w 1279 roku pojawił się przy księciu głogowskim. Zapewne kolejny rycerz o tym samym imieniu wystąpił w otoczeniu Piastów głogowskich w latach 1300-1321. Być może był to syn Mrocza lub Bogusza⁸⁸³. W 1304 roku współpracownikiem księcia głogowskiego Henryka III był komes Bogusz von Wazenburg⁸⁸⁴. W księstwie oleśnickim w 1317 roku żył przedstawiciel tego rodu - Bartosz z Kowalowic. Poszukując z tej rodziny uczestników wyprawy wojennej Wedla przypuszczam, że zapewne chodzi o mającego na pograniczu wielkopolskim

⁸⁷² PUB, VI, nr 3561.

⁸⁷³ PUB, VII, nr 4381.

⁸⁷⁴ J.Schultze, *Landbuch*, s. 257-258.

⁸⁷⁵ Ibidem, s. 259.

⁸⁷⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁸⁷⁷ CDB, A, III, s. 85.

⁸⁷⁸ MUB, XXII, nr 12.486; CDB, A, s. 337.

⁸⁷⁹ Chodzi tutaj o przedstawicieli z linii meklemburskiej, zapewne pochodzący od giermka Ottona (1339-1343). O linii pomorskiej zob. E. Rymar, *Manteufflowie pomorscy z XIII-XIV wieku*, [w:] Komturzy, rajcy, żupani. Studia z dziejów średniowiecza, Nr 11, Malbork 2005, s. 317-341.

⁸⁸⁰ Gantzer, I, nr 425.

⁸⁸¹ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 170, 248.

⁸⁸² H. Polackówna, *Ród Wazenburgów w Polsce i jego pierwotne gniazdo*, „Rocznik Heraldyczny”, R. 1924-1925, t. 7, s. 166; M. Cetwiński, *Żywoty świętych jako źródła do genealogii rycerstwa śląskiego w XIII wieku*, „Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 499, Historia XXXIII”, Wrocław 1980, s. 65-66. Kasztelanem głogowskim w latach 1259-1265 był Gebhard Wazenburg. J. Mularczyk, *Władza książęca na Śląsku w XIII w.*, Wrocław 1984, s. 167; T. Jurek, *Zmienność herbów rycerzy niemieckich na Śląsku...*, op. cit. s. 43.

⁸⁸³ T. Jurek, *Dziedzic Królestwa Polskiego...*, op. cit., s. 170.

⁸⁸⁴ KDW, II, nr 888; T. Jurek, *Dziedzic Królestwa Polskiego...*, op. cit., s. 98.

posiadłości w okolicach Świebodzina i Międzyrzecza Henryka (1319-1324)⁸⁸⁵. W 1319 roku *Henczt* von Wisenburg trzymał zamek Witten w ziemi świebodzińskiej⁸⁸⁶. Wazemborgowie zamieszkiwali też w ziemi torzymskiej, gdzie w 1347 roku otrzymali od margrabiów dwór w Łagowie⁸⁸⁷. W wyprawie Wedegona von Wedel brali udział panowie von Wazenberg nie wymienieni z imienia. Dowodzili przyprowadzonym na wojnę swoim oddziałem, za co otrzymali 70 grzywien wynagrodzenia⁸⁸⁸. Suma ta pozwala stwierdzić, że w ich oddziałach służyło około 35 wojowników, a to z kolei określa wielkość ich kontyngentu na 9 kopii. Wiemy, że przedstawiciele tej rodziny zamieszkiwali później, tj. po wyprawie wojennej Wedla, na Pomorzu. Wilhelm von Wesenberg, był konwersem w klasztorze cysterskim w Kołbaczu. Wystąpił z zakonu i mieszkając na zamku w Ukiernicy, dopuszczał się wielu najazdów. 10 sierpnia 1329 roku spalił młyn w Brodach oraz grangie zakonne w Zaborsku i Przylepie. W tej ostatniej miejscowości porwał trzech mnichów. Jeden z nich zdołał uciec, ale dwóch pozostałych: Arnolda z Rzepina i Jana ze Stargardu wrzucił do lochu zamkowego, torturował i następnego dnia powiesił. Gdy chciał spustoszyć Ryszewo i inne wioski nad jeziorem Miedwie, cystersi skutecznie dali odpór. Potem we wrześniu 1329 roku brat Wilhelma - rycerz Hinsikin von *Wesenberg* z Nowej Marchii, oblegał klasztor. Za cenę 700 grzywien i 50 librow pieprzu zgodził się wycofać spod murów. Jesienią obaj zostali złapani i straceni, jeden w Lipianach a drugi w Pełczycach⁸⁸⁹. Henryk von Wesenberg w 1329 roku był joannickim komturem Rurki⁸⁹⁰. W dniu 30 grudnia 1369 roku Degenhard von *Wesenberg* otrzymał lenno w Goszkowie koło Chojny w Nowej Marchii⁸⁹¹.

239-243. **Wedel**. Z tej rodziny pochodził dowódca wyprawy **Wedegon I** von Wedel, określony w dokumencie rozliczeniowym kosztów w 1321 roku, jako *Kamermeister*⁸⁹². Oprócz Wedegona I Starszego, w wojnie w 1320-21 roku wzięli udział: **Hasso syn Wedegona** (*Hassoni, filio domini Wedegonis*), którego koszty wyliczono na dwanaście grzywien wraz z Mikołajem von Schutte⁸⁹³. Był to starszy syn Wedegona I - **Hasso V** (wsp.1320-†1352/54) na Świdwinie (od 1324), wójt Nowej Marchii⁸⁹⁴. Hasso V znany jest z dokumentów od 3 lutego 1320 roku, gdy wraz z dziadkiem - Ludolfem I Starszym, Henrykiem, Ludwikiem i Ludolfem von Wedłami świadczył księciu Wacławowi IV przy potwierdzeniu dla klasztoru w Przycach patronatu nad kościołem w Drawsku Pomorskim⁸⁹⁵. Potem brał u boku ojca udział w walkach w Marchii Wkrzańskiej (1320-1321). Od 1324 roku miał główną siedzibę w Świdwinie w Nowej Marchii, a brat Wedegon II przejął lenna położone w księstwie wołogoskim pod Stargardem: Krzywnicę, Chociwel

⁸⁸⁵ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 304-305.

⁸⁸⁶ CDB, B, I, s. 438; Regesten, II, nr 2713.

⁸⁸⁷ CDB, A, XIX, s. 131.

⁸⁸⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 81, 83.

⁸⁸⁹ PUB, I, s. 487.

⁸⁹⁰ PUB, VII, nr 4512.

⁸⁹¹ CDB, XVIII, s. 143.

⁸⁹² PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁹³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁸⁹⁴ WedelG, s. 117; G. J. Brzustowicz, *Wedlowie wobec Zakonu Krzyżackiego na tle stosunków pomorsko-krzyżackich w końcu XIV wieku*, [w:] Komturzy, rajcy, żupani. Studia z dziejów średniowiecza, Nr 11, Malbork 2005, s. 64.

⁸⁹⁵ CDB, A, XVIII, s. 219-220.

i Mielno⁸⁹⁶. Wkrótce potem otrzymał od margrabiów urząd wójta Nowej Marchii. 30 marca 1326 roku został wspomniany w randze giermka⁸⁹⁷. W 1327 roku należał do doradców hrabiego Güntera von Lindowa sprawującego regencyjne rządy w Marchii Brandenburskiej⁸⁹⁸. Był aktywny do początków drugiej połowy XIV wieku⁸⁹⁹.

W rozliczeniu wyprawy wojennej do Marchii Wkrzańskiej znajduje się zapis, że rodzinie pana Wedegona (*familie domini Wedegonis*) wyliczono 14 grzywien srebra⁹⁰⁰. A zatem inni członkowie wielkiego już na Pomorzu i w Nowej Marchii klanu Wedłów wsparli tę wyprawę. Chociaż nie w takim wymiarze na jaki ich było stać. W dalszej części rozliczenia napisano, że także *Wedekinowi, synowi tegoż (item Wedekino, filio eiusdem)*, czyli Wedegona, należy się 14 grzywien srebra⁹⁰¹. W tym przypadku chodzić może jedynie o Wedegona II syna Wedegona I.

Wedegon II Młodszy (*ok.1290, wsp.1320-†1332) na Krzywnicy, Chociwlu i Mielnie znany jest począwszy dopiero od wzmianki w rozliczeniu wyprawy wojennej do Marchii Wkrzańskiej pod dowództwem jego ojca z 1321 roku. Przypuszcza się, że ich ojciec na poczet wierzytelności za wypełnioną na rzecz księcia Wacława IV służbę wojskową w latach 1320-1321 zajął miasto i zamek Banie, które do przed 1330 roku posiadał Wedegon II wraz z bratem Hassonem V. 9 stycznia 1330 roku zawierano układ rozejmowy pomorsko-brandenburski i margrabia Ludwik gwarantując zawieszenie broni stwierdził, że w razie jego złamania gwaranci rozejmu poddadzą się ze swymi zamkami książętom szczecińskim. Wśród tych gwarantów wspomniano wówczas braci Hassona Starszego i Wedegona von Wedel z zamkiem Banie (*slote tu dem Bane*)⁹⁰². Od 1329 roku Wedegon II był wójtem Nowej Marchii z ramienia margrabiów brandenburskich. 18 sierpnia 1331 roku Wedegon II wraz z Hassonem Starszym i Bertoldem von der Osten zawierał w imieniu margrabiego Ludwika układ z kasztelanem poznańskim Wincentym z Szamotuł układ o pokoju pomiędzy Polską a Brandenburgią⁹⁰³. Prawdopodobnie wziął udział w odnowionej w 1332 roku wojnie księcia pomorskiego Barnima III z Brandenburgią, której przyczyną były roszczenia finansowe książąt szczecińskich, narosłe wobec

⁸⁹⁶ WedelG, s. 117.

⁸⁹⁷ CDB, A, XXIV, s. 13.

⁸⁹⁸ CDB, B, II, s. 35.

⁸⁹⁹ W 1328 r. Hasso ze Świdwina walczył z Jaśkiem ze Sławna. Pokój za pośrednictwem biskupa kamińskiego zawarto w 1329 roku. W 1334 roku pełnił misję dyplomatyczną z ramienia margrabiego Ludwika do hrabiego Gerarda z Holsztynu. WedelG, s. 113, 119. 5 stycznia 1338 roku zawierał umowę z rajcami miasta Świdwina. CDB, A, XVIII, s. 221. W 1341 roku wraz z margrabią Ludwikiem przebywał na dworze duńskim w Roskilde. WedelG, s. 128. 29 maja 1348 roku margrabia Ludwik przekazał w imieniu kapituły myśliborskiej Hassonowi *senioris de Wedel, habitans in Schivelbein* czynsz z miasta Lipiany. CDB, A, XVIII, s. 457. W 1349 roku Hasson został wójtem okręgu Choszczna, Recza, Ińska, Drawska i Kalisza. CDB, A, XVIII, s. 19, 120. Wystąpił w otoczeniu władcy 11 lipca w Eberswalde oraz 10 października 1351 roku. Rep., nr 29; CDB, A, XIX, s. 224. Ostatni raz został wspomniany 26 kwietnia 1354 roku, kiedy zobowiązał się za zgodą margrabiego do pomocy wojskowej księciu szczecińskiemu w sile 100 zbrojnych. CDB, A, XVIII, s. 226-227. To porozumienie zostało zawarte po podpisaniu układu przez margrabiego z księciem Barnimem III w dniu 5 kwietnia 1354 roku w Oderbergu. CDB, B, II, s. 350, 351. Hasson V odgrywał główną rolę w dziele rozbudowy miasta i zamku w Świdwinie. Ziemia świdwińska przekształcała się w odrębne terytorium, które niektórzy określają nawet jako majorat Wedłów.

⁹⁰⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹⁰¹ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹⁰² A. Czacharowski, *Společne i polityczne síly...*, op. cit., s. 83; PUB, VII, nr 4546; G. J. Brzustowicz, *Wedlowie wobec Zakonu Krzyżackiego...*, op. cit., s. 64.

⁹⁰³ CDB, B, VI, s. 59.

Wedłów po jakiejś wyprawie do Marchii Wkrzańskiej i do Nowej Marchii⁹⁰⁴. To najprawdopodobniej wyprawa Wedegona I w interesie Warcisława IV.

Roszczenia finansowe to zapewne przyczyny wystąpienia Wedłów przeciwko Gryfitom, ale wojna przybrała większy rozmiar. Margrabia Ludwik znajdował się od 1323 roku w ostrym sporze z książętami pomorskimi, ponieważ jako nowy władca Brandenburgii, odnowił zwierzchnie prawa Brandenburgii wobec Pomorza. To była przyczyna długotrwałej wojny brandenbursko-pomorskiej w latach 1324-1338.

W literaturze przyjęto, że 1 sierpnia 1332 roku rozegrała się wielka bitwa na Grobli Kremskiej (*Kremmer Damm*) w Brandenburgii, zakończona wspaniałym zwycięstwem pomorskim. Armią pomorską dowodził osobiście książę Barnim III. Piechotą dowodził mieszczanin Paddehucke, a jazdą Wedlowie. Podczas bitwy wojska margrabiów i Wedłów doznały wielkich strat, a wojska pomorskie miały dotrzeć w głąb Marchii Wkrzańskiej, Nowej Marchii oraz zniszczyć posiadłości biskupa kamieńskiego⁹⁰⁵. Ostatnio odrzuca się bitwę na Grobli Kremskiej w 1332 roku, skoro została wspomniana i to dokładniej w 1412 roku⁹⁰⁶. E. Rymar uważa, że na grobli w Kremmen miała miejsce jedna bitwa i została nie wiedzieć czemu pomyłona z tą z 1332 roku. W *Roczniku Kolbackim*, który wspomina bitwę, nie zapisano miejsca walki, a jedynie informację o konflikcie pomiędzy księciem szczecińskim Barnimem III a Wedłami:

*Dux Barnym de te Wedelensis turba grauatur,
ac deuastatur Padahucum grexque necatur
augusti mense profesto uincola Petri*⁹⁰⁷.

Wojska księcia rozbiły oddział Wedłów i piechoty miejskiej dowodzonej przez mieszczanina Padahucke⁹⁰⁸. E. Rymar widzi bitwę w jakimś miejscu pomiędzy Pyrzycami – Stargardem i Choszczem. Natomiast stawiając hipotezę nie popartą w źródłach, ostrożnie zgłosiłbym jedną z propozycji wytłumaczenia pomyłki kronikarzy, które w niczym nie zmienia wspomnianych zaledwie po krótko ostatnich ustaleń. Zazwyczaj takie pomyłki rodzą się wtedy, kiedy utożsamia się dwie różne miejscowości o podobnej nazwie. Wszak na północ od Recza, a zatem na obrzeżach obszaru wyznaczonego przez E. Rymara, istnieje znana od końca XIII wieku wieś Krzemień (*Kremmin*)⁹⁰⁹, położona w Nowej Marchii przy granicy z Pomorzem, koło jeziora, przez które przepływa rzeka Ina. Może to w pobliżu tej miejscowości doszło do bitwy? Walki i konflikt potrwał do lata następnego roku. 28 czerwca 1333 roku w Lipianach został zawarty pomorsko-brandenburski rozejm na trzy lata⁹¹⁰.

Przypuszcza się, że w tej bitwie brał udział Wedegon II von Wedel, który może nawet w niej poległ⁹¹¹. Nie jest to wykluczone, ponieważ Wedegon II znika ze

⁹⁰⁴ J. Zdrenka, *Polityka zagraniczna...*, op. cit., s. 99.

⁹⁰⁵ Ibidem, s. 99-100.

⁹⁰⁶ T. Kantzow, *Pomerania. Kronika pomorska z XVI wieku*, op. cit., s. 418, przyp. 549.

⁹⁰⁷ PUB, I, s. 489, przyp. 6, 7.

⁹⁰⁸ Nie wiemy z jakiego miasta. Dawna literatura, że z Pasewalku. Może jednak z Chociwła – miasta Wedłów?

⁹⁰⁹ 10 października 1296 roku wieś Krzemień (*Cremmin*) została nadana klasztorowi cysterek w Reczu. CDB, A, XVIII, s. 7. Zapewne do XVI wieku w posiadaniu cysterek.

⁹¹⁰ PUB, VIII, nr 5073, 5074.

⁹¹¹ D. v. Wedel, *Familien-Matrikel der Herren und Graffen v. Wedel*, Freiburg 1997, nr 08-003, s. 7.

źródeł właśnie na przełomie 1332 i 1333 roku⁹¹². Brakuje go także w akcie lennym z 8 lipca 1333 roku, kiedy nie wymieniono Wedegona, a przecież zaliczał się do najważniejszych przedstawicieli rodu. Wówczas margrabiemu brandenburskiemu Ludwikowi Wittelsbachowi przyrzekali w razie jakichś konfliktów wiernie służyć swymi zamkami (*mit unsern vesten*) lub przyjść z pomocą Hasso Starszy von Wedel z bratankami Hassonem Młodszym, Wedekinem, Godekinem, Henningiem i Fryderykiem oraz braćmi Henrykiem, Ludwikiem, Ludekinem, Hassonem, Janem i Lamprechtem⁹¹³. Książęta wołosko-słupscy zawarli porozumienie z margrabią Ludwikiem 3 grudnia 1334 roku⁹¹⁴. Dokument z 8 lipca 1333 roku wyraźnie ukazują przynależność Wedłów pomorskich do stronnictwa marchijskiego. Hasso Starszy to brat Wedegona II, pan Świdwina. Z kolei za śmiercią Wedegona II datowaną na czas przed zawarciem tego układu, wskazuje nie wymienienie jego samego, ale jego pięciu synów, panów na Krzywnicy, Chociwlu i Mielnie. Potem 1 maja 1335 roku, brat Wedegona II - Hasso Starszy (*senior Hasso frater domini Wedegonis de Wedele*) został wspomniany w układzie z rajcami z Maszewa w sprawie spłaty długu na sumę 300 grzywien w ciągu sześciu lat, wymieniony został z bratankami: giermkim Hassonem Młodszym i Henningiem, synami Wedegona (*filiis predicti domini Wedegonis*) i za wiedzą Ludwika i Ludekina (*nostris patruis*)⁹¹⁵, właścicielami Krzywnicy i Chociwla, co świadczy za wcześniejszą śmiercią Wedegona II. Można przyjąć śmierć Wedegona II krzywnickiego na rok 1332⁹¹⁶.

Potem w rozliczeniu wyprawy wojennej do Marchii Wkrzańskiej wspomniany został **Zygfryd II von Wedel**. Ten rycerz (*Sifird de Wedele*) wraz z Trampami, Zilburem i panem von Beliz poniósł koszty wyliczone na 11 grzywien srebra⁹¹⁷. Zygfryd II jest uznawany za syna Zygfryda I i założyciela linii Wedłów zamieszkującej w zachodniej Nowej Marchii⁹¹⁸. Wedlowie osiedli zapewne w okolicach Chojny jeszcze w końcu XIII wieku⁹¹⁹, gdzie założyli miejscowość Czartoryję (*Wedel*) oraz w 1297 roku przejawiali zainteresowanie posiadaniem wiosek Żelechowo i Żarczyn w ziemi widuchowskiej⁹²⁰. Zygfryd jest znany od 25 listopada 1308 roku, gdy stał pierwszy na liście świadków dokumentu wystawianego w sprawie lenna von Schacków w *Barnekow*⁹²¹.

Podczas kampanii Wedegona do niewoli w starciu pod Freienwalde nad Odrą dostali się **dwaj strzelcy pana Ludolfa Młodszego de Wedel** (*Ludolfi iunioris de Wedel*). Okup za jednego wyniósł dwadzieścia osiem a za drugiego sześć grzywien srebra⁹²². Jednemu ze strzelców Ludolfa Młodszego zwracano potem za utraconego rumaka dwadzieścia grzywien⁹²³.

⁹¹² E.Rymar, *Średniowieczne Ińsko...*, op. cit., s. 53.

⁹¹³ CDB, A, XVIII, s. 104; PUB, VIII, nr 5076, 5077; UBW, II, cz. 2, nr 27; WedelG, s. 121.

⁹¹⁴ PUB, VIII, nr 5213.

⁹¹⁵ PUB, VIII, nr 5269.

⁹¹⁶ WedelG, s. 123.

⁹¹⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹¹⁸ WedelG, s. 69.

⁹¹⁹ Szerzej na ten temat zob. G. J. Brzustowicz, *Wedlowie w okolicach Chojny od końca XIII do połowy XVI wieku*, [w:] Chojna i okolice na przestrzeni wieków, Chojna-Zielona Góra 2007, s. 65-86.

⁹²⁰ WedelG, s. 286; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 66.

⁹²¹ CDB, A, XIX, s. 179.

⁹²² PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁹²³ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

Ludolf Młodszy, to **Ludolf (Ludeke) II von Wedel** syn Ludolfa I Starszego, który znany jest od 1311 roku. Posiadał później Krępczewo (1329) i Złocieniec oraz pełnił urząd wójta Nowej Marchii⁹²⁴. 3 marca 1322 roku Ludolf (Ludek) wraz z innymi rodowcami i rycerstwem pomorskim przebywał wraz z książętami Warcisławem IV i Ottonem I we wsi *Cernow*⁹²⁵. Miejscowość jest utożsamiana z Czarnowem pod Pyrzycami⁹²⁶. Najprawdopodobniej wówczas doszło do oblężenia przez wojsko książąt zamku von Blanckenburgów w tej wsi. W 1336 roku Wedlowie załagodzili spór z Gryfitami. Ludekin, Henning i Ludwik z Krępcewa złożyli hołd lenny, a w zamian otrzymali zgodę na powrót do majątności krępczewskich. Nie oddano im jedynie Przywodzia nad Płonią⁹²⁷. W 1339 roku w Krępczewie nadal zamieszkiwał Ludolf II von Wedel (*Ludolfus de Wedele de Cremptzow*), który został odnotowany z okazji sprzedaży młyna na Krąpieli w Gogolewie Henrykowi z Żukowa, jego żonie i dzieciom⁹²⁸. W tym samym czasie w skład dóbr zamkowych Wedłów z Krępcewa wchodziły wioski: Gogolewo (*Pegelow*), Dalewo (*Dalow*), Kiczarowo (*Kitzerow*), Ulikowo (*Wulkow*) i Żukowo (*Suckow*). Od Ludolfa II, który zmarł w 1341 roku, wywodziła się jedna linia zarządzająca Krępczewem. To z racji posiadania praw do pomorskiego Krępcewa Ludolf wsparł wyprawę Wedegona I. Jednakże nie wziął w niej osobistego udziału, bo nie został wspomniany w rozliczeniu kosztów poniesionych w tej ekspedycji zbrojnej. Wysłał zatem jedynie swych lenników.

Najprawdopodobniej do Wedłów należy zaliczyć wspomnianego w rozliczeniu wyprawy wojennej Wedegona von Wedel - Hassona von *Dreesen* (1321)⁹²⁹. Zapisano tam, że *Ludolfus de Craz* i syn pana Hassona z Drezdenka (*et filius domini Hassonis de Dreesen*) otrzymują 12 talentów⁹³⁰. Imię Hasson występowało w rodzie von Wedel, a odmiejscowe nazwisko odnosi się do Drezdenka (*Dresen*) w Nowej Marchii, z którym Wedlowie byli związani w początkach XIV wieku⁹³¹. Nazwa Drezdenka: *Driesen* (1238), *Dersen* (1251), *Drezen* (1282), *Drysen* (1305), *Dreisen* (1317), *Drissen* (1330)⁹³², wykazuje wyraźne podobieństwo do użytej w 1321 roku w rozliczeniu wyprawy wojennej. Zatem przywołano tutaj Hassona von Wedel z Drezdenka, który znany jest z dwóch wzmianek z lat 1305-1306⁹³³.

Przypuszcza się, że po 1306 roku po śmierci Hassona (I) von Wedel, albo w 1309 roku, Drezdenko powróciło do Wielkopolski przejętej przez głogowczyków. Odzyskanie Drezdenka mogło się odbyć pokojowo, ze względu na dobre stosunki głogowczyków z margrabim Waldemarem. Wskazuje się także na możliwość

⁹²⁴ E. Rymar, *Polsko-litewska wyprawa zbrojna do Marchii Brandenburskiej w 1326 r.*, „NRHA” 7, z.1, 2000., s. 27.

⁹²⁵ PUB, VI, nr 3581; UBW, II, cz. 1, nr 174.

⁹²⁶ E. Rymar, *Itinerarium księcia szczecińskiego Otona I i jego syna Barnima III (1294-1345)*, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 2, R. 2001, s. 105.

⁹²⁷ APS, RiS, nr 799, s. 75 a; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą...*, op. cit., s. 66.

⁹²⁸ CDB, A, XVIII, s. 114.

⁹²⁹ CDB, B, I, s. 475; *Namenverzeichnis zu sämtlichen Bänden*, I, Berlin 1867, s. 380.

⁹³⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹³¹ CDB, XIX, s. 446, 449.

⁹³² KDW, I, nr 216, 292, 518; CDB, A, XVIII, s. 284; XIX, s. 446; UBO, I, nr 320, 414.

⁹³³ 6 lipca 1305 roku Hasso, *dictum de Wedele*, in *Castro Drysen residens* nadał mnichom z Bierzwnika 10 łanów w Radęcinie. CDB, A, XIX, s., 446-447. W 1306 roku dominus Hasso, *miles, de Wedele, nunc dictus de Vrysen* (powinno być *Drysen*) świadkował na układzie mniszek z Recza z cystersami z Bierzwnika. CDB, A, XIX, s. 449. To ostatnia wzmianka o Hassonie z Drezdenka i dlatego przyjęto, że zmarł w 1306 roku i został pochowany w klasztorze bierzwnickim, w którym w 1305 roku fundował nowy grobowiec. J. Zdrenka, *Dokument margrabiów brandenburskich dla Pelczyc (Bernstein) z roku 1298*, „Studia Źródłoznawcze”, t. XXXII/XXXIII, s. 187.

odzyskania Drezdenka po odzyskaniu Wielkopolski przez Łokietka, czyli w latach 1313-1314. Wkrótce potem w 1316 roku podczas wyprawy brandenburskiej ponownie włączone do Nowej Marchii⁹³⁴. Ta ostatnia możliwość ostatnio została mocniej wsparta⁹³⁵. 2 lutego 1317 roku margrabia Waldemar nadał Drezdenko von der Ostenom⁹³⁶. Jednakże nie ma dowodów, że Ostenowie przejęli Drezdenko w 1317 roku. Chociaż Henryk von der Osten pojawił się w Nowej Marchii, bo 26 sierpnia 1317 roku obok margrabiego Waldemara przebywał w Myśluborzu⁹³⁷. W 1326 roku wyprawa Łokietka mogła przyłączyć zamek do Polski. W Drezdenku Ostenowie pojawili się dużo później⁹³⁸. W 1329 roku, kiedy zawarto pokój gorzowski, przy jego zawieraniu wystąpili wójtowie margrabiego Ludwika: Bertold von der Ost oraz Hasson Starszy (ze Świdwina) i Wedegon Młodszy (z Krzywicy)⁹³⁹. Ci dwaj Wedlowie, to właśnie synowie Wedegona I von Wedel, dowódcy wyprawy do Marchii Wkrzańskiej, a Wedegon I był synem Hassona z Drezdenka. Nie wydaje się jednak, aby dowódcę wyprawy Wedegona wymieniono w rozliczeniu po podkomendnym Ludolfie von Kraz. Mogło więc chodzić o bliżej nieznanego brata Wedegona I. Nie znamy jednak imienia tego Wedla. Ponieważ wymieniony został wraz z rycerzem z okolic Dobięgniewa i Drezdenka, więc w 1320-1321 prawdopodobnie zamieszkiwał w tych okolicach. Mógł na przykład posiadać lenno w Radęcinie, który w tej okolicy wcześniej posiadał jego ojciec (1305).

244. **Welsow.** W oddziale śląskiego rycerza Dytryka von Schoffa służył **Janeke Welsow** (*Ianeke Welsow*). Dostał się do niewoli i został z niej wykupiony przez Jana von Löbena⁹⁴⁰. Potem być może osiadł ten rycerz w okolicy Angermünde, gdzie znajduje się wieś Welsowdorf⁹⁴¹. W bliższym poznaniu tego rodu pomocny jest Landbuch z 1375 roku, który wymienił Ghereke Welsowa z bratem, właścicieli lenn wkrzańskich i dochodów: w wiosce Klaushagen, Stegelitz i *Vlite*⁹⁴². Potem znamy mieszczan z Prenzlau braci Jakuba i Zachariasza Welsow, należących do sekty waldensów (1392)⁹⁴³, a w roku 1429/1430 wspomniano w Nowej Marchii burmistrza Myśluborza o takim nazwisku⁹⁴⁴.

⁹³⁴ S. Langnas, *Drezdenko a panowie von der Osten*, [w:] *Prace historyczne w 30-lecie działalności prof. St. Zakrzewskiego*, Lwów 1934, s. 340.

⁹³⁵ E. Rymar, *Panowie von der Osten (Drzeńscy) z Drezdenka*, Cz. 1, „NRHA”, Nr 4, 1997, s. 246.

⁹³⁶ CDB, A, XVIII, s. 282.

⁹³⁷ CDB, A, X, s. 233; UBO, I, nr 331.

⁹³⁸ E. Rymar, *Panowie von der Osten...*, op. cit., cz. 1, s. 250.

⁹³⁹ CDB, A, XVIII, s. 284; B, VI, s. 59; E. Rymar, *Panowie von der Osten...*, op. cit., cz. 2, „NRHA”, Nr 5, 1998, s. 296-297.

⁹⁴⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

⁹⁴¹ CDB, A, VIII, s. 420; XII, s. 233.

⁹⁴² J. Schultze, *Landbuch*, s. 261, 270, 271.

⁹⁴³ D. Kurze, *Zur Ketzergeschichte der Mark Brandenburg und Pommerns vornehmlich im 14. Jahrhundert*, „Jahrbuch für die Geschichte Mittel- und Ostdeutschland” Nr 16-17, R. 1968, s. 55, przyp. 18; s. 62, przyp. 41; s. 92, 93.

⁹⁴⁴ Rep., nr 621, 640.

245. **Weiger, Weger, Weyer, Weyger.** Zamieszkiwali od XIII wieku w Spandau⁹⁴⁵. W wyprawie wojennej pod dowództwem Wedla brał udział **Dytryk Weyer** (*Thiderico Weyer*) wraz z Gerardem von Spenningiem, a koszty ich służby wojskowej wyliczono na osiem grzywnien srebra⁹⁴⁶. W 1280 roku w Berlinie w otoczeniu margrabiów Arnold *Weier*⁹⁴⁷. W 1337 roku miała miejsce fundacja Albrechta Wegera dla klasztoru w Stargardzie⁹⁴⁸. 5 lutego 1338 roku bracia Dytryk i Henryk Weiger zastawili klasztorowi stargardzkiemu 2 łany we wsi Mul Kentin⁹⁴⁹. W 1372 roku Dytryk Weiger miał posiadłości koło Łeby⁹⁵⁰. W XV wieku zamieszkiwali w Księstwie Szczecińskim w Maszewie (1417-Baltes *Weger*)⁹⁵¹, na Pomorzu Środkowym (1372-Diderik *Weiger*)⁹⁵², oraz w ziemi strzeleckiej w Nowej Marchii, gdzie 22 grudnia 1407 roku Henryk Weger sprzedał cystersom z Bierzwnika 18 łanów z karczmą, lennem kościelnym i jego dworem w Górznie, za 400 grzywnien szczecińskich fenigów⁹⁵³. Imię Dytryk wskazuje być może na pochodzenie rycerza z 1321 roku z Pomorza Środkowego (tam Dytryk w 1372 roku). Wiemy, że Gerard von Spanning wraz z Wedlami brał udział w ekspansji brandenburskiej na te obszary i wszedł ze swymi synami i z Wedlami z Korytowa, Świdwina, Złocieńca i Krzywnicy w posiadanie miasta i zamku Bobolice, co mamy udokumentowane dopiero w 1339 roku⁹⁵⁴. Wcześniej, zamieszkiwali w ziemi stargardzkiej. 5 lutego 1338 roku bracia Dytryk i Henryk Weiger odstąpili klasztorowi w Stargardzie dwa łany w Małkocinie (*Mul Kentin*)⁹⁵⁵. W okolicach Stargardu i Maszewa jeszcze w XVI wieku⁹⁵⁶. W drugiej połowie XIV wieku odnotowani w Hawelandzie⁹⁵⁷.

246. **Wenden.** Rodzina pochodziła z Księstwa Brunszwickiego i od XIII wieku była na usługach margrabiów brandenburskich. Nazwisko oznaczało dosłownie pochodzenie tych rycerzy „ze Sławii” (obodrzyckiej)⁹⁵⁸. W okresie askańskim zamieszkiwali w nowomarchijskiej ziemi strzeleckiej. 28 sierpnia 1318 roku przy umowie sprzedaży wsi *Dreversdorf* dla opactwa bierzwnickiego wystąpili razem wasale *Henningi, dicti de Slauia et Michaelis, dicti Kratz*⁹⁵⁹. Zarówno **Henning** (*Henning de Wenden*) jak i Michał von Kraz brali udział w wyprawie wojennej Wedegona von Wedel, a za służbę i poniesione koszty otrzymali w zamian od księcia wieś Słonowo pod Dobiegniewem⁹⁶⁰. Mamy zatem dowód na przekazywanie przez

⁹⁴⁵ CDB, A, X, s. 214. W końcu XIII wieku wspomniana została w otoczeniu hrabiów von Lindow-Ruppin rodzina von *Weyde*. AAMB, s. 104.

⁹⁴⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹⁴⁷ Regesten, I, nr 1223.

⁹⁴⁸ L. v. Zeidlitz Neukirch Freiherr, *Neues Preussische Adels-Lexicon oder genealogisch und diplomatische Nachrichten*, Leipzig 1837, Bd. IV, s. 320.

⁹⁴⁹ PUB, X, Nr 5595.

⁹⁵⁰ E. Sauer, *Der Adel...*, op. cit., s. 156.

⁹⁵¹ Rep., nr 394.

⁹⁵² E. Sauer, *Der Adel...*, op. cit., s. 156.

⁹⁵³ CDB, A, XIX, s. 484-485

⁹⁵⁴ CDB, A, XVIII, s. 113.

⁹⁵⁵ PUB, X, nr 5595.

⁹⁵⁶ *Protokole der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, bearb. H. Heyden, H. 1, Köln-Graz 1961, s. 174, 180, 184, 185, 186, 190, 200, 207, 223, 236, 246, 248, 256, 260, 270 i n.

⁹⁵⁷ W 1375 r. we wsi Prierde wspomniany Henninh Weger. J.Schultze, *Landbuch*, s. 178.

⁹⁵⁸ E. Rymar, *Nowogródek Pomorski...*, op. cit., s. 31.

⁹⁵⁹ CDB, A, XIX, s. 457.

⁹⁶⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

Warcisława IV lenn rycerzom, których koszty za służbę wojskową nie mógł rozliczyć w gotówce. 3 marca 1322 roku Henning von Wenden znajdował się z książętami pomorskimi pod Czarnowem⁹⁶¹. Brał zatem udział w pacyfikowaniu buntu von Blanckenburgów. W 1337 roku *Henningus de Wenden* miał lenno w Kunowicach w ziemi strzeleckiej oraz w Wysokiej z ziemi gorzowskiej⁹⁶². W tym samym roku wspomniano ponadto miasteczko Santok, jako lenno rodu *de Wedinge*⁹⁶³. Może synem Henninga von Wenden był Arnold, w 1347 roku posiadający dochody w Dankowie⁹⁶⁴. W drugiej połowie XIV wieku w ziemi wkrzańskiej⁹⁶⁵.

247. **Wichmanstorp**. Rodzina znana od 1145 roku. W czasach margrabiego Waldemara żył rycerz Konrad von Wichmansdorf, który wystąpił 27 stycznia 1317 roku przy nadaniu margrabiego dla braci Henninga i Sandera Sac⁹⁶⁶. Znanych nam uczestników wyprawy Wedla. Potem w 1321 roku rycerz **Bertram** (*Bertram de Wichmanstorp*) został wspomniany w rozliczeniu wyprawy z kosztami obliczanymi na sześć grzywien srebra⁹⁶⁷. Ostatni raz został odnotowany w źródłach w 1328 roku⁹⁶⁸. Rycerze ci wywodzili się z Wichmansdorf koło Prenzlau. W XIV wieku posiadali wioski Hohen Landin, Felchow oraz Vierraden w Marchii Wkrzańskiej⁹⁶⁹. W 1320 roku Konrad de Wichmanstorp świadcował na dokumencie księżnej Agnieszki i jej syna Henryka II brandenburskiego dla klasztorów w miastach Pasewalk i Prenzlau⁹⁷⁰. Z kolei Konrad w 1321 roku posiadał dwa łany we wsi Bentz, a z bratem Mentzonem kolejne dwa łany w Baumgarten koło Prenzlau⁹⁷¹. W tym też czasie wasalem księcia pomorskiego we wsi Wichmansdorf był Hermann von Sanitz (*de Zagenitz*). Ale wątpliwe aby przyjął on zamiast rodowego, nazwisko odmiejscowe. W 1375 roku lenno we wsi *Dower* w Marchii Wkrzańskiej posiadali: Petze Wichmanstorp, Ghise Wichmanstorp oraz Blanckensburgowie i Brakel⁹⁷². Petze Wichmanstorp miał ponadto osiem łanów we wsi Malech i Tzimen⁹⁷³, Koneke de Wychmanstorff z kuzynami lub stryjami posiadał w 1375 roku w Tornow, a samodzielnie lenno w Kretzendorp⁹⁷⁴. Z kolei w starej rodowej posiadłości Wichmansdorf (*Wychmanstorp*) lenno miał Bertram *de Wichmanstorp* z bratem⁹⁷⁵.

248. **Wüch = ? Wisch**. Rycerz **Hintzeke Wüch** (*Hinceken Wüch*) wyszedł z niewoli w 1321 roku za okupem 10 grzywien⁹⁷⁶. Upatruję w nim przedstawiciela rodziny von

⁹⁶¹ PUB, VI, nr 3581.

⁹⁶² NLb, s. 23.

⁹⁶³ NLb, s. 22.

⁹⁶⁴ CDB, A, XVIII, s. 291; E. Rymar, *Nowogródek Pomorski...*, op. cit., s. 31.

⁹⁶⁵ W 1375 roku wieś Papendorf w ziemi wkrzańskiej, zamieszkiwana przez Henninga de Wenden – 3 łany, we wsi Rynghewolde – 10 talentów Henning de Wenden. J. Schultze, *Landbuch*, s. 244, 272.

⁹⁶⁶ CDB, A, XI, s. 209.

⁹⁶⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹⁶⁸ CDB, A, XXI, s. 122.

⁹⁶⁹ AAMB, s. 104.

⁹⁷⁰ PUB, V, nr 3433.

⁹⁷¹ PUB, VI, nr 3561.

⁹⁷² J. Schultze, *Landbuch*, s. 225.

⁹⁷³ Ibidem, s. 226, 229.

⁹⁷⁴ J. Schultze, *Landbuch*, s. 233.

⁹⁷⁵ J. Schultze, *Landbuch*, s. 260.

⁹⁷⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

der Wisch pochodzącej od ministeriałów hrabiów von Schaumburg z Holsztynu. Zapisywanej też w źródłach *de Prato*⁹⁷⁷. Rodzina zamieszkiwała w Księstwie Wołoskim⁹⁷⁸? w jego przedodrzańskim części. W 1316 roku układ strzałowski podpisali pomorscy giermkowie Jan i Henryk von der Wisch (*Hinrik vnde Johan van der Wysch*)⁹⁷⁸. Ten Henryk, czyli w zdrobnieniu - Hinceke, to najprawdopodobniej poszukiwany przez nas rycerz.

249. **Witstock**. Strzelec-lucznik **Jan Witzstock** (*Io(hannes) Wizstoc saggitarius*) za udział w kampanii Wedegona von Wedel otrzymał w 1321 roku zwrot kosztów obliczony na trzy grzywny srebra⁹⁷⁹. Znamy kilka miejscowości o nazwie podobnej do nazwiska rycerza. Wieś *Withstock* znajdowała się w nowomarchijskiej ziemi mieszkowickiej, ale w 1337 roku nie wspomniano tam żadnego lennika⁹⁸⁰. Nie znaczy to jeszcze, że lenna tam nie było, skoro istniało w XVI wieku i należało do rodu von Ihlowow⁹⁸¹. To jest bardzo ciekawe, bo przecież von Ihlowowie uczestniczyli w tej samej wyprawie. Może więc poszukiwany lucznik pochodził z tej miejscowości. O podobnej nazwie znamy wieś położoną koło Łagowa (*Wystok*)⁹⁸². W Księstwie Pomorskim żyła rodzina rycerska o tym nazwisku, która mogła pochodzić z Wysokiej Kamińskiej (*Wietstock*), gdzie w 1348 roku 42 łany posiadali cystersi kołbaccy i nie słycać o lennie rycerskim⁹⁸³. W rachubę wchodzi jeszcze wkrzańska wieś *Wittstock*, *Wieżstock* koło Prenzlau (1327, 1330)⁹⁸⁴, i z niej najprawdopodobniej pochodził ten rycerz. Tutaj w drugiej połowie XIV wieku zamieszkiwało liczne rycerstwo. W 1375 roku we wsi *Wistok* zamieszkiwali Wedego *Wystok* z braćmi, mieszczanie z Prenzlau, Lemmekow *Wistok* mieszczanin z Pasewalku i Wedego, *vilianus in Wystok*, a z nimi też Swanebergowie i Stegelitzowie⁹⁸⁵. Ponadto w tym samym roku we wkrzańskiej wsi Kockstede mieli lenno: Jacob *Wistok* i Arnold Colene, Volczeke Colene i Petyr Colene⁹⁸⁶. Jacob *Wystok* miał także w lennie 16 łanów we wsi Lite, gdzie zamieszkiwali także Welsowowie⁹⁸⁷.

250-252. **Witte** vel **Albus**. Rodzina pomorsko-marchijska. W XIII wieku zamieszkiwali na ziemi pęlczyckiej. W 1289 roku Werner posiadał Płonno koło Pęlcyc⁹⁸⁸ i w 1300 roku wystąpił wraz z Lippoldem von Albus przy fundacji Mironic

⁹⁷⁷ W 1154 roku znany Stefan *de Wisge*, potem Gerard *de Prato* przed 1245 rokiem. W 1220 roku wspomniani bracia rycerze: Tetbernus I *de Prato* i Cyriak *de Prato*. Później w 1245 roku syna jednego z nich, Markwarda II, rajca w Itzehoe w 1257 i 1260 roku. Tetbern I pozostawił synów: Markwarda I *de Prato* rycerza w 1253 i Tetberna II *de Prato* rycerza w 1259-1260. Z trzeciej generacji wspomniano pomiędzy końcem XIII, a początkiem XIV wieku kuzynów Otto i braci Emicho i Jana *de Wischen* oraz innych mieszkających na Pomorzu. R. Klempin, G. Kratz, *Matrikel...*, op. cit., s. 83-85.

⁹⁷⁸ Ibidem, s. 8

⁹⁷⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

⁹⁸⁰ NLb, s. 12.

⁹⁸¹ EickstedtLb, s. 279.

⁹⁸² W. Podehl, *Burg und Herrschaft in der Mark Brandenburg...*, op. cit., s. 372.

⁹⁸³ J. M. Piskorski, *Inwentarz posiadłości klasztoru kołbackiego z 1348 roku*, „Roczniki Historyczne”, R. 1987, LIII, Warszawa-Poznań 1990, s. 159.

⁹⁸⁴ PUB, VII, nr 4174, 4564.

⁹⁸⁵ J. Schultze, *Landbuch*, s. 247.

⁹⁸⁶ Ibidem, s. 265.

⁹⁸⁷ Ibidem, *Landbuch*, s. 270.

⁹⁸⁸ CDB, A, XVIII, s. 64.

w Nowej Marchii⁹⁸⁹. Lippold nosił zapewne swe imię jako pamiątkę po pełczyckim Lippoldzie von Behr. W 1298 roku w Chorin, przy potwierdzeniu praw miejskich dla Pełczyc wystąpił Henryk Witte⁹⁹⁰. W wyniku częstych zmian przynależności państwowej ziemi pełczyckiej, rycerze von Witte zmieniali swą zależność lenną. Otrzymali także lenna w zachodniej części Nowej Marchii. Jednakże główne lenna znajdowały się w ziemi pełczyckiej. 15 czerwca 1321 roku książę Otto I szczeciński, podczas pobytu w Pełczycach, potwierdził wieś Płonno giermkom Ulrykowi, Henrykowi, Gebhardowi i Dytrykowi von Witte⁹⁹¹. Z kolei 12 grudnia 1321 w Pырzycach przy księciu Ottonie I wystąpili Ewerhard i Arnold *Albus*⁹⁹². Niektórzy z nich to poszukiwani przez nas uczestnicy wyprawy wojennej pod dowództwem Wedegona von Wedla. Najprawdopodobniej rycerz Henryk z Płonna koło Pełczyc, to ten sam rycerz **Henryk** (*Hinricus de Albea*), który otrzymał w 1321 roku za służbę wojenną pięć grzywien srebra⁹⁹³. W tym samym rozliczeniu kosztów wojennych wspomniani zostali w 1321 roku **Mikołaj** (*Nicolao Albo*), który miał otrzymać pięć grzywien srebra oraz **Zygfryd** (*Sifrido Albo*) także z wynagrodzeniem pięciu grzywien srebra⁹⁹⁴. Wspomniany tutaj **Mikołaj** wystąpił rok wcześniej, 13 stycznia 1320 roku w Moryniu jako świadek fundacji von Bornów⁹⁹⁵. Mikołaj uczestniczył nie tylko w wyprawie Wedla, ale w dalszych walkach z Meklemburgią. Pod Strassburgiem w 1322 roku, utracił rumaka i otrzymał nowego od Wedegona von Bugenhagena⁹⁹⁶. Ponieważ 22 marca 1322 roku w Myśliborzu, jego towarzysze broni: Henning von Greifenberg, Ebel von Videchow oraz inni rycerze, świadkowali margrabiemu, gdy ten potwierdzał Hermanowi synowi zmarłego Mikołaja Witte lenno posiadane przez cały ród od 30 lat wraz z matką Ludgardą⁹⁹⁷. Czyżby Mikołaj zmarł lub poległ w początkach 1322 roku. Wydaje się jednak, że tak nie było. Trudno przyjąć datowanie tego dokumentu, bowiem w 1322 roku margrabia Ludwik Wittelsbach jeszcze nie panował w Marchii Brandenburskiej. Myślę, że dyplom należy odnieść do czasu późniejszego. 29 sierpnia 1328 roku rycerz Mikołaj Albus świadcował w Chojnie przy umowie Henninga i Konrada von Videchowów⁹⁹⁸. Potem 20 stycznia 1329 roku Mikołaj świadcował na dokumencie Rulekina von Butz⁹⁹⁹, a 2 marca 1330 roku ponownie na dokumencie braci Henninga i Konrada von Videchowów¹⁰⁰⁰, po czym 18 lutego 1334 roku na dokumencie Bollona von Stendal¹⁰⁰¹. Jak widać kontakty Mikołaja Witte z Henningiem i Konradem von Videchow przypadły na lata 1328-1330. I na ten okres najprawdopodobniej przypadło wydanie dokumentu datowanego na 22 marca 1322 roku. Posiadłości rodu w Nowej Marchii wspomina Landbuch w 1337 roku. Dowiadujemy się z niego, że lenno w ziemi pełczyckiej

⁹⁸⁹ CDB, A, XVIII, s. 371; PUB, VI, nr 4056.

⁹⁹⁰ J. Zdrenka, *Dokument margrabiów brandenburskich...*, op. cit., s. 186.

⁹⁹¹ PUB, VI, nr 3512.

⁹⁹² PUB, VI, nr 3551.

⁹⁹³ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹⁹⁴ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

⁹⁹⁵ CDB, A, XIX, s. 11.

⁹⁹⁶ PUB, VI, nr 3660, s. 152.

⁹⁹⁷ ReHN, s. 97.

⁹⁹⁸ CDB, A, XIX, s. 189.

⁹⁹⁹ CDB, A, XIX, s. 190.

¹⁰⁰⁰ CDB, A, XIX, s. 191.

¹⁰⁰¹ CDB, A, XIX, s. 195.

w Chrapowie posiadali Mikołaj oraz Henning *Albus*¹⁰⁰², a w Golejewie Herman *Albus*¹⁰⁰³. 15 czerwca 1321 roku książę szczeciński Otto I potwierdził giermkom Ulrykowi, Henrykowi, Dytrykowi i Gerardowi Witte zaginioną na ziemi pelczyckiej wieś *Clawestorp*¹⁰⁰⁴. Ale rodzina von Weiss posiadała lenna także w innych częściach Nowej Marchii. W 1313 roku Dytryk i Otto von Weiss otrzymali od Wedłów wieś Więclaw (*Wenzlawshagen*) koło Złocieńca¹⁰⁰⁵. W ziemi mieszkowickiej, we wsi *Allenkerken* lenno posiadał Mikołaj *Albus*. Ponadto Mikołaj posiadał cztery wioski w ziemi torzymskiej: *Glisno*, *Sralitzen*, *Grabów* i *Boczów*¹⁰⁰⁶ oraz w ziemi chojeńskiej lenno w *Czachowie*¹⁰⁰⁷. Natomiast Henryk (*Heyne*) w 1337 roku posiadał lenno we wsi *Ringenwolde*, a z *Gebhardem Witte LLinpush* w ziemi lipiańskiej¹⁰⁰⁸, a samodzielnie w *Kynitz* na ziemi myśliborskiej¹⁰⁰⁹. Rycerz Mikołaj, jego stryjowie i giermkowie Herman i Mikołaj, świadkowali 27 czerwca 1342 roku na dokumencie von *Videchowów*¹⁰¹⁰. Synem Mikołaja był Herman wspomniany 22 marca 1355 roku¹⁰¹¹. W 1337 roku odnajdujemy także Zygryda Witte, trzeciego przedstawiciela rodu, który brał udział w wyprawie wojennej Wedla. Posiadał wówczas lenno w ziemi świdwińskiej, we wsi *Pantzerin*¹⁰¹². Zygryd jest uznawany za lennika Wedłów świdwińskich, który w 1346 roku posiadał lenna rodowe położone w ziemiach mieszkowickiej, chojeńskiej, golenickiej, lipiańskiej, myśliborskiej i pelczyckiej¹⁰¹³. W drugiej połowie XIV wieku zamieszkiwali w ziemi wkrzańskiej. W 1375 roku Gherardus Witte prezbiter w Pasewalku posiadał 3 łany w *Klockow*, a Heyne Witte z braćmi miał 6 łanów w *Nyenvlet*¹⁰¹⁴.

253. **Wollin.** Nazwisko wskazuje na pochodzenie z Wolina¹⁰¹⁵. Ale nie chodzi tutaj o znaną wyspę Wolin, czy Wolinię (*Wollin*) koło Słupska. Być może poszukiwaną miejscowością była wieś położona w Księstwie Szczecińskim, na prawym brzegu rzeki Randowy, na pograniczu z Marchią Wkrzańską, w okolicy miasta Pieńkuń i znaną od XIII wieku¹⁰¹⁶. Stąd wywodzili się panowie *de Wollin*, którzy posiadali też w 1321 roku lenno w ziemi wkrzańskiej (10 łanów) we wsi *Güntersberg*. W tej samej wsi dwór posiadał pan *Grifeko (Gripheconis)*¹⁰¹⁷, czyli przedstawiciel rodu von *Greifenberg*, który uczestniczył w tej samej wyprawie. Gerard de *Woldin* wraz z Henrykiem von *Jagow* świadkował w Szczecinie 27 stycznia 1243 roku na dokumencie księżnej Marianny szczecińskiej dla mniszek szczecińskich wieś *Grabow*

¹⁰⁰² NLb, s. 27.

¹⁰⁰³ NLb, s. 27.

¹⁰⁰⁴ PUB, VI, nr 3512.

¹⁰⁰⁵ REHN, I, s. 76.

¹⁰⁰⁶ NLb, s. 13.

¹⁰⁰⁷ NLb, s. 14.

¹⁰⁰⁸ NLb, s. 16, 18.

¹⁰⁰⁹ NLb, s. 20.

¹⁰¹⁰ CDB, A, XIX, s. 203.

¹⁰¹¹ CDB, A, XXIV, s. 64.

¹⁰¹² NLb, s. 26.

¹⁰¹³ WedelG, s. 92, 110.

¹⁰¹⁴ J. Schultze, *Landbuch*, s. 232, 233.

¹⁰¹⁵ Z tego Wolina pochodziła zapewne rodzina mieszczańska de *Wollin* znana w XIII wieku w Kołobrzegu. PUB, II, nr 674, 703, 792, 794, 800, 815.

¹⁰¹⁶ PUB, I, nr 377; CDB, A, XIII, s. 388 i n.

¹⁰¹⁷ PUB, VI, nr 3561; R. v. Zadow, *Quellenforschungen zur...*, op. cit., s. 37-38.

nad Odrą¹⁰¹⁸. Być może wspomniany w 1283 roku w otoczeniu księcia Bogusława IV rycerz Mikołaj *de Woldin* pochodził z tej rodziny¹⁰¹⁹. W wyprawie Wedegona von Wedel wziął także udział **Dytryk von Wolin** (*Thiderico de Wolin*) z czterema ludźmi i poniósł koszt utrzymania i straty obliczane na 20 grzywien srebra¹⁰²⁰. Znamy też Mikołaja von Wollin kanonika w Białobokach (1327-1328) prezbitera (1340)¹⁰²¹. Może mieli też jakieś związki z wioską Woldin (Wełtyń) koło Gryfina, bo tam w 1302 roku lenno posiadał rycerz Gerard von Elsholtz¹⁰²². Najpewniej jednak to rycerstwo Marchii Wkrzańskiej, bo tam jeszcze zamieszkiwali w drugiej połowie XIV wieku. W 1375 roku *Jacob Wollyn* miał cztery łany w Clempetow¹⁰²³, a *Ghereke de Wollyn* z braćmi sześć łanów dworskich w Klockow w ziemi wkrzańskiej¹⁰²⁴. We wsi Wollin koło Perkun lenno posiadał w 1340 roku Kołbacz i Voltzekin syn Voltzekina von Elsholtz i Janeko syn Piotra¹⁰²⁵.

254-255. **Wotfic**, *Wutfic*, *Wothvick*. Podczas walk armii Wedeona von Wedela do niewoli dostał się **Vromold von Wotfik** (*Vromoldum de Wotfic*) z synem i wyszedł z niej za okupem 60 grzywien srebra¹⁰²⁶. Ponadto Vromold wraz z synem utracili (zapewne pod Schwedt) konia pancernego, konia lekkiego, trzy konie juczne oraz tarczę, wycenione na 66 grzywien srebra¹⁰²⁷. Rycerze Wotfic mogli założyć pomorską wieś *Wotfik* (Oćwieka) koło Pyrzyc. Może z tej rodziny na Pomorzu 16 sierpnia 1300 roku przy Bogusławie IV wspomniany został Mikołaj *de Wotik*¹⁰²⁸. Byli też związani z margrabiami brandenburskimi. Rycerz Vromold znany jest od końca XIII wieku. 21 grudnia 1299 roku świadkował na dokumencie margrabiego Albrechta III¹⁰²⁹. Potem 22 maja 1300 roku wystąpił przy fundacji opactwa mironickiego koło Gorzowa przy tym samym władcy. Przypuszcza się, że miał już jakieś lenno koło Gorzowa w Nowej Marchii¹⁰³⁰. Nie jest to wykluczone. Ale mogli już wówczas posiadać lenno na ziemi pelczyckiej, gdzie przecież także panował margrabia Albrecht III. Dopiero w 1322 roku źródła wspomniały rodzinę von *Wutfic* w ziemi pelczyckiej na lennie w Płotnie. 14 marca 1322 roku książę Otto I szczeciński przekazał mniszkom pelczyckim cztery łany w Płotnie po swoim zmarłym (raczej poległym?) wasalu Betekinie nazywanym Wotfic¹⁰³¹. Nie posiadamy jednak w rozliczeniu Wedegona von Wedela wzmianki o Betekinie. Mógł zatem wziąć udział w późniejszych walkach. Z kolei Vromold osiadł w innej części Nowej Marchii. Wiemy, że 2 października 1333 roku *Vromoldo Wuttsikk* otrzymał od margrabiego Ludwika Wittelsbacha 20 grzywien srebra z majątku posiadanego we wsi Grzymiradz¹⁰³². Ten sam rycerz

¹⁰¹⁸ PUB, I, Nr 414.

¹⁰¹⁹ PUB, II, nr 1274; MUB, III, nr 1697.

¹⁰²⁰ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹⁰²¹ PUB, VII, nr 4254, 4362, 4389, 4393; PUB, X, Nr 5821.

¹⁰²² PUB, VII, nr 4714.

¹⁰²³ J.Schultze, *Landbuch*, s. 231-232.

¹⁰²⁴ J.Schultze, *Landbuch*, s. 232.

¹⁰²⁵ PUB, X, Nr 5850.

¹⁰²⁶ PUB, VI, nr 3560, s. 82.

¹⁰²⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 84.

¹⁰²⁸ UBO, I, nr 189.

¹⁰²⁹ CDB, XVIII, s. 370

¹⁰³⁰ E. Rymar, *Ziemia gorzowska w Księdze ziemskiej z 1337 roku*, „NRHA”, Nr 11, 2004, s. 22, przyp. 78.

¹⁰³¹ Regesten, II, nr 2915.

¹⁰³² CDB, XXIV, s. 16.

(*Frumolt de Wutvick*) wspomniany został w 1337 roku w tej samej wsi Grzymiradz w ziemi mieszkowickiej¹⁰³³ oraz (*Frumolt de Wothvick*) we wsi Dyszno w ziemi golenickiej¹⁰³⁴. Poza nim żyli jeszcze w 1337 roku Bertram i Henning *de Wothvick*, którzy posiadali siedem łanów w Gralewie na ziemi gorzowskiej¹⁰³⁵. Być może byli synami Vromolda. Z nich oprócz Frumolda jeszcze Henning mógł wziąć udział w wyprawie wojennej do Marchii Wkrzańskiej¹⁰³⁶.

256-258. **Zarow**, *Sarow*. W 1321 roku wynagrodzenie za służbę wojskową wraz z Piotrem *de Thyrowe* otrzymał wynagrodzenie **Woldek** (*Woldeke Zarow*) w wysokości siedmiu grzywien¹⁰³⁷. Ponieważ rycerza *de Thirow* utożsamiam z pochodzeniem z Marchii Brandenburskiej, to i jego towarzysz Woldek Zarow mógł zamieszkiwać w tym kraju. Ale w tej samej wyprawie wzięli udział **Bringet** i **Gerard** (*Bringetu et Gher(ardus) Zarow*), którzy ponieśli koszty w tej wyprawie, obliczane na dziesięć grzywien srebra¹⁰³⁸. Mało prawdopodobne, aby rycerze ci pochodzili z Saarow koło Fürstenwalde, chociaż tam jeszcze mogła sięgać władza Wacława IV. Być może wspomniani rycerze Bringet i Gerard Zarow przybyli ze Śląska, bo tam znajdujemy o podobnej nazwie w Księstwie Świdnickim Żarów (*Zarow*), z której emigranci przyjmowali nazwisko odmiejscowe, za czym świadczy chociażby wspomniany w 1355 roku mieszczanin wrocławski Piotr *de Zarow*¹⁰³⁹. Brak jednak śladu rycerzy w tej miejscowości. Stąd należy poszukiwanych rycerzy, uczestników wyprawy wojennej do Marchii Wkrzańskiej wiązać z rodem Soraw, Sorau vel Sar pochodzącego z Łużyckich Żar (Sorau) i zamieszkującego w Księstwie Ścinawskim (Henryk 1326 Parszowice) i w świdnicko-ziębickim (bracia Reinhard, Peczko i Herman *de Zar* 1335-1336)¹⁰⁴⁰. Niewykluczone jest także i to, że wspomniani w rozliczeniu kosztów wyprawy wojennej w 1321 roku osobno Woldek, a potem Bringet i Gerard Zarow reprezentowali dwie linie tego rodu zamieszkujących w księstwach śląskich jaworsko-świdnickim i głogowsko-ścinawskim lub nawet pochodzili z dwóch różnych rodzin o podobnym nazwisku. Same Żary (Sarow), będące obiektem zainteresowania Piastów świdnickich i głogowskich znajdowały się potem do drugiej połowy XIV wieku pod zwierzchnictwem margrabiów brandenburskich¹⁰⁴¹. Nie można też wykluczyć, że wspomniani rycerze, jeden lub dwóch mogli być rycerzami pomorskimi. Na Pomorzu już w 1235 roku wspomniano o takiej nazwie młyn koło Wkryujścia¹⁰⁴², lecz pobliska wieś Zarow (*Sarow*) znana jest dopiero od 1325 roku¹⁰⁴³. Wiadomo też, że wieś Żarowo (*Saarow*) powstała koło Stargardu nad Iną.

¹⁰³³ NLb, s. 12.

¹⁰³⁴ NLb, s. 16.

¹⁰³⁵ NLb, s. 22; R. Eckert, II, s. 7.

¹⁰³⁶ E. Rymar, *Ziemia gorzowska...*, op. cit., s. 22, przyp. 78.

¹⁰³⁷ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹⁰³⁸ PUB, VI, nr 3560, s. 83.

¹⁰³⁹ *Regesty Śląskie* (dalej **RS**), T. III, oprac. J. Gilewska-Dubis, Wrocław 1990, s. 14, nr 13; 77, nr 167. Zapewne tożsamy z Piotrem *de Soraw* żyjącym w połowie XIV wieku. M. Goliński, R. Żerlik, *Wrocławska miejska księga czynszów z połowy XIV wieku*, „Studia średniowieczne”, red. W. Korta, Wrocław 1992, s. 13.

¹⁰⁴⁰ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 279.

¹⁰⁴¹ 3 grudnia 1355 roku Ludwik Rzymski przekazał swe prawa do Lubania (Luban) i Żar (Sarow) swemu bratu Ludwikowi Starszemu. **RS**, III, s. 820, nr 178.

¹⁰⁴² PUB, I, nr 311; s. 380, przyp. 4.

¹⁰⁴³ PUB, VI, 3911.

W 1325 roku wspomniano jedynie pod nazwiskiem rycerza *Zarow*, gdy świadkował 13 listopada przy fundacji Jana von *Schleze* dla klasztoru w Dargun¹⁰⁴⁴. Przydomek von *Schleze* mógł odnosić się do określenia ze *Śląska*. Zapewne ten sam rycerz *Zarow* w czerwcu lub lipcu 1331 roku świadkował na dokumencie Jaśka ze Sławna w sprawie sprzedaży dochodów z Frydlandu i wójtostwa Reska¹⁰⁴⁵. Wiemy także, iż zamek Sarow znajdował się na południu od Dymina, w księstwie wołoskim. W XIV wieku lenno rodu von *Voss* (1356)¹⁰⁴⁶.

259. **Zeschau, Zessow.** Rodzina von *Zeschau* od końca XIII wieku zamieszkiwała w księstwie świdnickim¹⁰⁴⁷. Zapis nazwiska nawiązuje do miejscowości Cieszów (*Zeschau*) koło Kłodzka, zapewne ich siedziby rodowej. W 1319 roku znany jest rycerz Henryk z Cieszowa, który fundował w Kłodzku altarię pw. św. Jerzego¹⁰⁴⁸. **Albert von Zeschau** (*Albertus de Tzessow*) służył w oddziale śląskiego rycerza *Dytryka von Schoffa* i podczas kampani wojennej w armii *Wedegona von Wedla* dostał się do niewoli i wyszedł z niej za okupem trzydziestu sześciu grzywien srebra, co wspomniano w 1321 roku¹⁰⁴⁹. Najpewniej udział Alberta w wojnie w latach 1320-1321 otworzył drogę rodzinie do kariery w Marchii Brandenburskiej. W drugiej połowie XIV wieku rycerze z tego rodu pojawiali się w otoczeniu margrabiów brandenburskich¹⁰⁵⁰.

260. **Zinnitz, Zinnewitz, Zinne.** Ród mało znany, zamieszkujący w XIV roku w nowomarchijskiej ziemi gorzowskiej. Wywodzili się być może z Górnych Łużyc, gdzie koło *Lübenau* znajduje się wieś *Zinnitz*. W 1318 roku wspomniano z tej rodziny *Güntera*¹⁰⁵¹. Najprawdopodobniej **Gebhard** (*Ghevehardus de Tzinnitz*), który służył w latach 1320-1321 w oddziale *Dytryka von Schoff* i brał udział w wyprawie wojennej *Wedegona von Wedel* pochodził z tej rodziny. Dostał się do niewoli i wyszedł za okupem czterdziestu grzywien srebra¹⁰⁵². Był zatem rycerzem śląskim. Ponieważ źródła nie wspominają rycerzy von *Zinnitz* w Nowej Marchii przed 1320 rokiem, toteż można przypuszczać, że być może *Gebhard* osiadł po wspomnianej wyprawie wojennej w Nowej Marchii. Najprawdopodobniej jego potomkiem był *Jan* (*Johannes Zinnichtz*), który w 1337 roku posiadał lenno w *Gralewie* w ziemi gorzowskiej wraz z von *Wotfikami* (!), kolejnymi uczestnikami tej wyprawy wojennej¹⁰⁵³. Rycerze von

¹⁰⁴⁴ PUB, VI, nr 3888.

¹⁰⁴⁵ PUB, VIII, nr 4883.

¹⁰⁴⁶ B. Schmidt, *Die Herkunft der Familie v. Maltzahn und ihr Auftreten In Pommern. Eine genealogische Studie*; BS (NF), Bd. VIII, R. 1904, s. 21.

¹⁰⁴⁷ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, op. cit., s. 310. Mało prawdopodobne, aby to był przedstawiciel pomorskiej rodziny *Tessin, Tessihn*, zamieszkującej (1299) w Konow koło Kamienia Pomorskiego. E. H. Kneschke, *Neues allgemeines...*, op. cit., X, Leipzig 1860, s. 165; M. Starnawska, *Między Jerozolimą a Łukowem. Zakony Krzyżowe na ziemiach polskich w średniowieczu*, Warszawa 1999, s. 350.

¹⁰⁴⁸ CDS, XVIII, s. 127.

¹⁰⁴⁹ PUB, VI, nr 3560, s. 81.

¹⁰⁵⁰ 6 grudnia 1352 roku w Dankowie przy Ludwiku Wittelsbachu Bertold *de Teschowe*. CDB, A, XXIV, s. 58.

¹⁰⁵¹ CDB, B, I, s. 423.

¹⁰⁵² PUB, VI, nr 3560, s. 81.

¹⁰⁵³ NLb, s. 22.

Zinnitz znani byli w Nowej Marchii do XVI wieku¹⁰⁵⁴.

* * *

Przeprowadzone badania nad pochodzeniem rycerzy z armii Wedegona von Wedel pozwalają zauważyć, że najwięcej w niej było marchijczyków, bo około 121, z tego najwięcej, około 62 z Nowej Marchii i blisko 40 rycerzy giermków z Marchii Wkrzańskiej. Z innych terytoriów marchijskich, z których pochodzili uczestnicy tej wyprawy to ziemia barnimska, stargardzka, Lychen, hrabstwo Ruppín i Magdeburg. Jeżeli rzeczywiście pochodzili stamtąd, to były to ilości śladowe. Niewykluczone, że dalsze badania jeszcze bardziej uszczegółowią dane. Z Pomorza pochodziło najprawdopodobniej 46 rycerzy, głównie książęcych lenników (41), ale prawdopodobnie zaznaczyli tutaj też swój udział poddani biskupa kamińskiego (5?). Wreszcie w armii wspomniano imiennie ponad 20 rycerzy śląskich, z czego najwięcej bo 19, związanych z księciem jaworskim Henrykiem II i prawdopodobnie czterech poddanych księcia żagańskiego.

¹⁰⁵⁴ R. Eckert, II, s. 79-80, przyp. 7. W 1402 roku hołd Krzyżakom składał wraz z rycerstwem nowomarchijskim Henryk Czynnitz. W 1443 r. Henryk Zinnewitz. Po 1461 r. w Glisnie koło Lubniewic, Czynnitz posiadał 4 łany. Może tutaj wcześniej, skoro w 1421 roku oprawa wdowia dla Małgorzaty po Nysch Zymütz. CDB, A, XIX, s. 146; Rep., nr 960. W 1608 roku w Dittersdorf w pow. gorzowskim Caspar von Zinnitzen I inni oraz Christoph von Ilow. EickstedtLb, s. 233.

Zusammenfassung

Feldzug des marschalls der pommerschen Herzöge Wedegon von Wedels in den Jahren 1320-1321 im Zuge des Machtkampfes in Brandenburg Teil II

Nach dem Tod des brandenburgischen Markgrafen Waldemar (†1319) und des letzten Familienmitgliedes Heinrich (†1320) begann der Kampf um die Macht in Brandenburg. Der Machtkampf, an dem die pommerschen Herzöge beteiligt waren, führte zu einem offenen Krieg zwischen mehreren Anwärtern. Sie versuchten Neumark und Uckermark zu erobern und zu unterwerfen. Es wurde daher in den Jahren 1320-1321 ein Kriegszug unter der Führung des fürstlichen Marschalls Wedegon von Wedel unternommen. Nach Kriegsende wurde eine Aufstellung der Kosten ausgefertigt, die die einzelnen Ritter für die militärische Unterstützung aufbrachten.

Das im zweiten Teil des Artikels präsentierte Material enthielt die weiteren Bestimmungen über die genealogische Zugehörigkeit der einzelnen Ritter, die an diesem Feldzug teilgenommen haben.

Die durchgeführte genealogische Analyse der Ritterschaft des Heeres Wedegon von Wedels lässt erkennen, dass die meisten Ritter aus Brandenburg stammten - ca. 121; die meisten davon - ca. 62 aus Neumark und etwa 40 Edelknechte aus Uckermark. Die Teilnehmer des Feldzuges stammten auch aus Barnim, Stargard, Lychen, Grafschaft Ruppín und Magdeburg. Falls sie tatsächlich aus diesen Gegenden stammten – die Quellen lassen manchmal keinen genauen Aufschluss über die Herkunft zu - dann war das eine sehr geringe Zahl. Es lässt sich nicht ausschließen, dass eine weitere Untersuchung die neuen Details aufdeckt. An diesem Feldzug nahmen wahrscheinlich 46 Rittern aus Pommern teil, hauptsächlich die Vasallen des Herzogs (41), es ist aber möglich, dass auch die Untertanen des Camminer Bischofs daran beteiligt waren (5?). Es wurden namentlich mehr als 20 Ritter aus Schlesien erwähnt, die meisten davon – 19 standen mit dem Jauerer Herzog Heinrich II. in Verbindung, und möglicherweise vier Untertanen des Herzogs von Sagan.